

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl: 7

İkinci Kânun 1934

Sayı:70

RESMÎ KISIM

Tayinler
Vilâyetlerin inzibat komisyonları kararları.
Takdir ve Tecziye edilenler.
Kanunlar.
T. B. M. M. kararları.
İcra Vekilleri Heyeti kararnameleri.
Tamimler.
Tekaüt muamelesi ikmal olunanlar.

GAYRI RESMÎ KISIM

İngilterede kuvvei adliyenin inhitatı ve idarenin tefevvuku

Osman Nuri

Merkez Bankası Hukuk müşaviri

Sabri

Belçikanın idare teşkilâtı.

Vilâyetler idaresi U. M.

K. Naci

Şehirler ve Belediyecilik (Yugoslavyada)

Mahallî idareler U. M.

Selim Sabit

Yeni demografide kovadis meselesi.

İstatistik U. M. muavini

Ali Kemalî

Kadınların devlet memuriyetinde istihdamı.

Bilecik Valisi

Memur nedir ve kimdir?

A. Hidayet

Tercüme eden

Cihan idare hayatı haberleri.

A. Hidayet

İlâve:

Hukuku idare (Berthelmy)

M. Atıf

Ziraat Vekâleti müsteşarı

Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş. — İstanbul

1934

.....

Resmî Kısım**Tayinler
VALİLER****Kararname No. 15396**

Münhal bulunan Balıkesir valiliğine İçel valisi Salim, İçel valiliğine Çankırı valisi Hazım, Çankırı valiliğine Erzincan valisi Muhtar, Erzincan valiliğine sabık Siirt valisi Fahri Beylerin nakil ve tayinleri; Dahiliye Vekillığının 6/12/933 tarih ve 9896 sayılı tezkeresi üzerine icra Vekilleri Heyetinin 6/12/933 te kabul olunmuştur.

6/12/933

KAYMAKAMLAR**Kararname No. 10167**

Münhal olan Fatsa kaymakamlığına Vize kaymakamı Hayri, Balâ kaymakamlığına Reşadiye kaymakamı Fuat, Küre kaymakamlığına Kığı kaymakamı Şemsettin, Marmaris kaymakamlığına sabık Zile kaymakamı Nazım, Lüleburgaz kaymakamlığına Sorgun kaymakamı Kemal Beylerini taleplerine binaen bilâ harcirah naklü tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

4/12/933

Kararname No. 10170

Münhal olan Kuruçay kaymakamlığına Erbaa kaymakamı Şerif, Adıyaman kaymakamlığına sabık kaymakamlardan Adil, Kiğı kaymakamlığına Şarköy kaymakamı Sami, Silivri kaymakamlığına Erdek kaymakamı Mehmet Ali, Erdek kaymakamlığına Çeşme kaymakamı Cemil, Boğazlıyan kaymakamlığına Oltu kaymakamı Basri, Reşadiye kaymakamlığına Lice kaymakamı Ahmet, Refahiye kaymakamlığına sabık Palo kaymakamı İlyas Nuri, Lice kaymakamlığına Eceabat kaymakamı Celâl, Hekimhan kaymakamlığına Yenişehir kaymakamı Emin, Koçhisar kaymakamlığına Çerkeş kaymakamı İsmail, Çeşme kaymakamlığına Finike kaymakamı Mustafa, Elmalı kaymakamlığına Susıgırlık kaymakamı Salâhattin, Soma kaymakamlığına Osmancık kaymakamı Ahmet Hamdi, Elbistan kaymakamlığına Gerede kaymakamı İsmail Vehbi, Andirin kaymakamlığına Osmaneli kaymakamı Şakir, Finike kaymakamlığına Daday kaymakamı Ali Zarifi, Zara kaymakamlığına Bozdoğan kaymakamı Nami, Çerkeş kaymakamlığına staj müddetini ikmal eden Mülkiye mektebi mezunlarından Kâmüran Beylerin naklü tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

4/12/933

KAYMAKAMLAR**Kararname No. 10208**

Görülen lüzuma binaen Beykoz kaymakamı İhsan Beyin Vekâlet emrine alınması tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

19/12/933

Vilâyetlerin inzibat komisyonları kararları

AMASYA

Bir tebligatın vaktinde yapılmamasına sebebiyet veren Zara nahiyesi müdürü Celâl Bey ihtarla cezalandırılmıştır.

ÇANKIRI

İki gün vazifeleri başında bulunmayan İdarei hususiye tahsildarı Mehmet Ali ve kâtibi Raşit Efendiler üç günlük maaşlarının kesilmesi suretile cezalandırılmışlardır.

ISPARTA

İki köyde köy mektepleri inşa ettiren ve iki köyde de naatamam kalan iki mektep binasını ikmal eden Keçiörlü nahiyesi müdürü Bekir Bey takdirname ile taltif edilmiştir.

KASTAMONU

Verilen emri ciddiyetle takip etmeyen İnebolu kaymakamlığı vekâletinde bulunan tahrirat kâtibi Selâmi Efendi ihtarla cezalandırılmıştır.

KOCAELİ

Belediye çöpçüsünü zat işlerinde kullanan Darıca nahiyesi belediye reisi Fazıl Efendi tevbihle cezalandırılmıştır*

KÜTAHYA

İzinsiz olarak 4 gün vazifesini terkeden Muhasebei hususiye 4 üncü daire tahsildarı Murat Efendi bir günlük maa-

şının kesilmesi suretile, vazifesinde lâkaydisi görülen Gediz Muhasebei hususiye ikinci mıntaka tahsildarı Şükrü ve Simav Muhasebei hususiye memuru Şükrü Efendiler ihtar suretile cezalandırılmışlardır.

Takdir ve Tecziye edilen merkezden mansup memurlar

KAYMAKAMLAR

Bergama eski kaymakamı
Bey

Hâlen Mülkiye müfettişi bu Hasip lunan Bergama eski kaymakamı Hasip Bey yol işlerinde ve asayişin intizamı hususunda gösterdiği faaliyetten dolayı İzmir vilâyetince takdir edilmiştir.

Boyabat kaymakamı Bedii
Bey

Kazada telgraf ve telefon en seri muhabere vasıtaları mevcut iken izin almadan Vilâyete gittiğinden Sinop Vilâyeti tarafından ihtarla tecziye edilmiştir.

MEKTUPÇULAR

Eskişehir Mektupçusu Rüştü
Bey

Muhacirinin iskânı işlerindeki faaliyetinden dolayı Eskişehir Vilâyetince takdir edilmiştir.

Kanunlar
22 NİSAN 1341 TARİH VE 661 NUMARALI
MÜZAYEDE, MÜNAKAŞA VE İHALÂT
KANUNUNA MÜZEYYEL KANUN

Kanun No. 2338

Kabul tarihi: 27/11/1933

Madde 1 — 661 numaralı Müzayede, Münakaşa ve İhalât kanunu ve müzeyyelâtı hükümlerine tevfikân münakaşayla çıkarılacak posta sürücülüğünü meccanen veya muhammen bedelden noksanla taahhüt edecek müteahhitlerden muhammen bedel üzerinden teminatı katiye alınır.

Madde 2 — Nakliyatı birinci madde mucibince meccanen veya muhammen bedelden noksan bir bedelle deruhte eden posta sürücülüğü müteahhitlerinin, bilâhare her hangi bir bedel takdiri hakkında vaki olacak talep ve itirazları kabul olunamaz ve taahhütlerini ifa etmedikleri takdirde haklarında Münakaşa kanunu hükümleri tatbik olunur.

Muvakkat madde — Bu kanunun meriyetinden evvel meccanen veya hizmete nazaran az bir bedelle ihale edilmiş olup ta bilâhare hizmetin ivazı olmamasından veya takarrür eden bedelin gayri muhik bulunduğu iddiasile müteahhitleri tarafından itiraza uğrayan sürücülöklere ait mukaveleler idarece fesholunur.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/11/1933

**TAHSİLİ EMVAL VE VERGİ KANUNLARI MUCİBİNCE
TEŞKİL EDİLECEK KOMİSYONLARA TAYİN EDİLEN
GAYRİ MUVAZZAF AZALAR İLE EHLİ VUKUFA
VERİLECEK HUZUR ÜCRETLERİ
HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 2339

Kabul tarihi: 27/11/1933

Madde 1 — Gerek Tahsili Emval Kanunu ve gerek Vergi kanunları mucibince teşkili lâzım gelen bilumum komisyonlar gayrı muvazzaf azalarile ehli vukufa Maliye Vekâletince tayin olunacak miktarda huzur ücreti verilir.

Madde 2 — Umumî ve mülhak bütçelerden maaş veya ücret alanlardan bir dairenin her hangi bir işi için teşkil olunan komisyonlar ile muhtelif vekâlet veya idarelerin isleri için teşkil olunan komisyonlara memur edilenlere ve ücretli daimî müstahdemlere maaşın tevhit ve taadülü hakkındaki 1452 numaralı kanunun 15 inci maddesinin son fıkrası hükmü tatbik olunmaz. Ancak bu komisyonların bulundukları mahallin gayrı yerden celbedilecek olanlara harcırah ve İcra Vekilleri Heyetince tayin olunacak miktarda masarifi zaruriye verilir.

Dil Heyeti bu hükümden müstesnadır.

Madde 3 — 1931 malî senesi bütçe kanununun 16 inci maddesi 1933 malî senesi Muvazenei Umumiye kanununun 19 uncu maddesine bağlı (H) cetvelinden tayyedilmiştir.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

29/11/1933

**HAYVANLAR VERGİSİ KANUNUNUN 19 UNCU
MADDESİNİN 2 İNCİ FIKRASININ TADİLİ
HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 2340

Kabul tarihi: 27/11/1933

Madde 1 — 1839 numara ve 6/7/1931 tarihli Hayvanlar vergisi kanununun 19 uncu maddesinin 2 inci fıkrası aşağıda yazılı şekilde tadil edilmiştir.

Her mahallin yoklamasının hitamından sonra, 18 inci madde mucibince tayin olunan taksit müddetlerinin nihayetine kadar geçecek müddet içinde kayıt harici kaldıkları anlaşılan hayvanlar mektum addolunarak beş misli vergiye tabi tutulur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

29/11/1933

**İDAREİ UMUMİYEİ VİLÂYAT KANUNUNUN MUAD-
DEL 116 VE 140 INCI MADDELERİNİN TADİLİNE
DAİR OLAN KANUNUN İKİNCİ MADDESİNE
BİR FIKRA İLÂVESİ HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 2345

Kabul tarihi: 9/12/1933

Madde 1 — 27/11/1930 tarih ve 1562 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

Vilâyet Encümenleri azası Umumî meclisin içtimai zamanlarında yalnız aza muhassasatı alıp başkaca tahsisat almazlar.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Dahiliye Vekili memurdur.

13/12/1933

**13 MART 1329 TARİHLİ İDAREİ UMUMİYEİ VİLÂ-
YAT KANUNUNUN 86 INCI VE 133 ÜNCÜ MADDE-
LERİLE 144 ÜNCÜ MADDESİNİN 4 ÜNCÜ FIKRASI -
NIN İKİNCİ BENDİNİ TADİL EDEN 27/11/1930
TARİH VE 1561 SAYILI KANUNUN BİRİNCİ
MADDESİNİN TADİLİNE VE İKİNCİ MAD-
DESİNE BİR FIKRA İLÂVESİNE DAİR
KANUN**

Kanun No. 2346

Kabul tarihi: 9/12/1933

Madde 1 — 27/11/1930 tarih ve 1561 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Meclisi Umumilerce kabul edilen vilâyet bütçeleri valiler tarafından Dahiliye Vekâletine irsal olunur. Bu bütçeler Maarif, Sıhhiye, Nafia ve Ziraat Vekâletleri mümessillerinden mürekkep ve Dahiliye Vekâleti mümessili olan mahallî idareler umum müdürlüğünün reisliği altında bir komisyonda tetkik ettirildikten sonra İcra Vekilleri Heyetinin kararı ve Reisicumhurun tasdiki ile tatbik olunur.

Madde 2 — 27/11/1930 tarih ve 1561 sayılı kanunun ikinci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve olunmuştur:

İşbu komisyonların bütçelerin Vekâlete vürudu tarihinden itibaren her gün toplanması mecburîdir.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.

13/12/1933

**SİVAS VİLÂYETİNE BAĞLI DARENDE KAZASININ
BU VİLÂYETTEN AYRILARAK MALATYA
VİLÂYETİNE BAĞLANMASI HAKKINDA
KANUN**

Kanun No. 2347

Kabul tarihi: 9/12/1933

Madde 1 — Sivas Vilâyetine bağlı Dairende kazası bu vilâyetten ayrılarak Malatya vilâyetine bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun 1 Haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

13/12/1933

**ASKERÎ VE MÜLKÎ TEKAÛT KANUNUNUN TAHLİ-
SİYE UMUM MÜDÜRLÜĞÜ MEMURLARINA DAHİ
TEŞMİLİ HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 2348

Kabul tarihi: 9/12/1933

Madde 1 — 1683 numaralı Askerî ve Mülkî Tekaüt kanununun hükümleri Tahlisiye Umum Müdürlüğünün 1804 numaralı kanuna merbut cetvelde adet ve dereceleri yazılı maaşlı memurları hakkında dahi tatbik olunur. Bu suretle tahsis olunan maaşlar bu idare bütçesinden ödenir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İktisat Vekili memurdur.

13/12/1933

**2049 SAYILI POLİS TEŞKİLÂTI KANUNUNUN
39 UNCU MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ
HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 2352

Kabul tarihi: 14/12/1933

Madde 1 — Polis teşkilâtı kanununun 39 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Memurin kanununun 22, 23, 24 ve 25 inci maddeleri ve 1475 sayılı kanunun hükümlerinden başka aşağıdaki hallerde de naktî mükâfat verilir:

A) Memleketin emniyet ve asayişini ve Devletin menfaatlarını ve efradın, mal, can ve iffetini koruyucu yüksek hizmetleri görülenlere tam bir maaş nisbetinde;

B) Fevkalâde ahvalde hayatını tehlikeye koyarak büyük yararlıklar gösterenlere iki maaştan bir senelik maaş miktarına kadar.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

16/12/1933

2341 sayılı kanun Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğünün 1933 senesi bütçe kanununun 5 inci maddesile sarfına mezuniyet verilmiş olan 600,000 liranın 1,000,000 liraya iblâğına dair olup resmî gazetenin 6 kânunuevvel 1933 tarih ve 2571 sayılı nüshasında münderiçtir.

2342 sayılı kanun Hayvan sağlık küçük sıhhiye memurlarına yem bedeli verilmesi hakkında olup resmî gazetenin 10 kânunuevvel 1933 tarih ve 2574 sayılı nüshasında münderiçtir.

2343 sayılı kanun 1933 malî senesi muvazenei umu-

miye kanununa merbut bütçelerde bazı tadilat yapılmasına dair olup resmî gazetesinin 10 kânunuevvel 1933 tasrih ve 2574 sayılı nüshasında münderiçtir.

2344 sayılı kanun Hâkimler kanununun 3 üncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair olup resmî gazetesinin 18 kânunuevvel 1933 tarih ve 2581 sayılı nüshasında münderiçtir.

2349 sayılı kanun Fahrî konsolosların aidatı hakkında olup resmî gazetesinin 18 kânunuevvel 1933 tarih ve 2581 sayılı nüshasında münderiçtir.

2350 sayılı kanun 10/1/1933 tarih ve 1920 sayılı kanuna müzeyyel olup resmî gazetesinin 18 kânunuevvel 1933 tarih ve 2581 sayılı nüshasında münderiçtir.

2351 sayılı kanun tababet ve şubat sınıflarının tarzı icrasına dair olan 11 nisan 1928 tarih ve 1919 sayılı kanuna ek olup resmî gazetesinin 18 kânunuevvel 1933 tarih ve 2581 sayılı nüshasında münderiçtir.

2353 sayılı kanun Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1933 malî senesi bütçesinde yapılacak münakale hakkında olup resmî gazetesinin 25 kânunuevvel 1933 tarih ve 2587 sayılı nüshasında münderiçtir.

T. B. M. M. kararları

DİVANİ MUHASEBAT REİSLİĞİNE, ADI GEÇEN

DİVANIN DÖRDÜNCÜ DAİRE REİSİ

SEYFİ BEYİN SEÇİLDİĞİNE DAİR

Karar No. 791

Divanı Muhasebat Reisliğine, adı geçen Divanın dördüncü daire Reisi Seyfi Bey seçilmiştir.

14/12/1933

788 sayılı karar alı karar heyetince tetkik olunamayan evrak hakkında olup resmî gazetenin 7 kânunuevvel 1933 tarih ve 2572 (sayılı nüshasında münderiçtir.

789 sayılı karar Bireciğin Meydan mahallesinde Kasım oğlu Alinin ölüm cezasına çarpılması hakkında olup resmî gazetenin 7 kânunuevvel 1933 tarih ve 2572 sayılı nüshasında münderiçtir.

790 sayılı karar Mitat oğlu Ömerin ölüm cezasına çarpılması hakkında olup (resmî gazetenin 12 kânunuevvel 1933 tarih ve 2576 sayılı nüshasında münderiçtir.

İcra Vekilleri Heyeti kararnameleri

Kararname No. 15436

Nesri tarihi: 23/12/1933

Belediye teşkilâtı olan yerlerde Muhtar ve İhtiyar heyetlerinin lâğvı hakkındaki 2295 sayılı kanunun ikinci maddesine göre Dahiliye Vekilligince hazırlanıp Şûrayı Devletçe tadilen tanzim olunan «Belediye teşkilâtı olan yerlerde lâğvedilen muhtar ve ihtiyar heyetleri vazifelerinin hangi dairelerce ifa olunacağına dair nizamname lâyihası» ve Şûrayı Devlet Tanzimat Dairesile Heyeti Umumiye mazbataları İcra Vekilleri Heyetince 14/12/1933 te tetkik ve mütalea edilerek ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması tasvip ve kabul olunmuştur.

14/12/1933

BELEDİYE TEŞKİLÂTI OLAN YERLERDE LÂĞVEDİLEN MUHTAR VE İHTİYAR HEYETLERİ VAZİ- FELERİNİN HANGİ DAİRELERCE İFA EDİ- LECEĞİNE DAİR NİZAMNAME

Madde 1— Belediye teşkilâtı olan yerlerde lâğve-

.....

dilmiş bulunan mahalle muhtarlıklarına ve ihtiyar heyetlerine evvelce muhtelif kanun ve nizamname ve talimatnamelerle verilmiş olan vazife ve salâhiyetlerin hangi makam ve dairelere devredildiği aşağıdaki maddelerde gösterilmiştir :

Madde 2 — 20 Eylül 324 tarihli İntihabı Mebusan kanunu mucibince muhtarlara verilmiş olan vazifeler, her mahalle halkından Belediye meclislerince intihap edilecek ikişer kişi tarafından yapılacaktır.

Madde 3 — 1580 numaralı Belediye kanununun otuz ikinci maddesi mucibince muhtarlara mevdu vazife, aşağıda gösterildiği veçhile ifa olunacaktır:

Muayyen zamanın hulûlünde Belediye reisi veya belediye şube müdürleri tarafından her mahallenin merbut bulunduğu mintaka polis amirliğine tezkere yazılarak her mahalleden belediye intihap hakkını haiz okur yazar ikişer zat istenir ve polis amirliğince de mahalledeki belediye intihap hakkını haiz zevat bir mahalle davet olunup aralarından iki zat seçmeleri ihtar olunarak bunlar tarafından seçilenlerin cümlesi belediye dairesine veya şubelerine davet edilir ve bunlar arasında kur'a keşide edilerek intihap encümenleri teşkil olunur.

Madde 4 — Nüfus kanununda muhtarlara verilen vazifeler, aşağıda yazılı şekilde ifa olunacaktır:

1 — Tahriri nüfus icra ve ikmal olunan mahalle ahalisinden olup ta kendisini nüfusa kaydettirmemiş olanlar, mahallesinde sakin ve itimada şayan iki zatın şehadeti havi verecekleri varakaya istinaden belediye tarafından verilecek ilmühaber üzerine kanunun dokuzuncu maddesi mucibince sicilli nüfusa kaydolunurlar.

2 — Cüzdanını kaybedenlere kendi imzalarile verecekleri beyannameye istinaden belediye tarafından verilecek ilmühaber üzerine kanunun onuncu maddesi mucibince zayiinden cüzdan verilecektir.

3 — Doğum vukuatı için kanunun on dokuzuncu maddesine tevfikân çocuğun baba veya velayet vasisi tarafın-

dan doldurulacak vukuat ilmühaberleri, iki şahit huzurunda belediyede tanzim ettirilir.

4 — Ölüm vukuatı için kanunun otuz birinci maddesine tevfikân nüfus idarelerine verilmesi lâzım gelen malûmat, defin ruhsatını veren belediyelerce ita edilecektir.

5 — Nakli hane için kanunun otuz yedinci maddesi mucibince verilecek ilmühaberler, mıntakası dahilinde bulunduğu en yakın polis âmiri, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma kumandanı tarafından verilir.

6 — Misafir suretile tebdili mekân edenlerin gittikleri mahalde altı aydan ziyade ikamet etmek mecburiyetinde bulundukları takdirde, kanunun otuz sekizinci maddesi mucibince göstermeğe mecbur oldukları ilmühaberler, mıntakası dahilinde bulunduğu en yakın polis âmiri, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma kumandanı tarafından verilir.

Madde 5 — Askerlik mükellefiyeti kanununun icabınca muhtarlar ve ihtiyar heyetlerine mevdu vazifeler, aşağıda izah edildiği veçhile yapılır:

1 — Kanunun on yedinci ve yirmi birinci maddelerindeki vazifeler, Belediye meclislerince her mahalleden, mahallenin hususiyetlerine hakkile vâkıf ve itimada şayan olmak üzere intihap olunacak birer zat tarafından ifa edilir. Bu zevat muhtarların ve ihtiyar heyetlerinin vermekle mükellef bulundukları malûmatı toplayarak ciheti askeriye verecekler ve diğer buna müteferri vazifeleri ifa edeceklerdir. Askerlik meclislerinde bulunacak belediye azasile birlikte çalışacak olan bu zevat, verecekleri malûmatın doğruluğundan mes'ul tutulur ve meşgul oldukları günler için belediyelerce kendilerine birer yevmiye verilir.

2 — Kanunun yirmi dördüncü maddesinde yazılı vazife, taallük ettiği mıntakanın polis teşkilâtınca, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma teşkilâtı tarafından yapılır.

3 — Birinci fıkra mucibince mahalle ahalisinden be

.....

lediyece müntahap zevat, kanunun yirmi beşinci, yirmi altıncı, yirmi yedinci maddelerinde yazılı olduğu üzere çağırılanlar hakkında icap eden malûmatı topladıktan sonra pusulalarına işaret edecek ve pusulalarda gösterilen günlerde kendilerini beraber alarak mecliste bulunacaklardır. Mecliste çağırılanların hüviyetleri ve sairesi hakkında bunlar tarafından icap eden malûmat verilir.

4 — Kanunun otuz dördüncü maddesinde yazılı olduğu üzere mahalle ihtiyar heyetlerinin verecekleri şahadetnameler, tahkimate istinaden belediyelerce ita olunur.

5 — Kırk beşinci madde mucibince alâkadarlara bildirilmek üzere gönderilecek cetveller hakkında ihtiyar heyetlerince yapılan vazifeler, bu maddenin iki numaralı fıkrası mucibince mıntakası polis teşkilâtınca ve polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma teşkilâtı tarafından yapılır.

6 — Kanunun kırk altıncı ve kırk yedinci maddeleri mucibince tebligat zabıtaca yapılmakla beraber lâzım gelen malûmat belediyece müntehap zevat tarafından cetvellere kaydolunacak polis âmirine, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma kumandanına teslim edilir. Bu zevat toplanma gününde yoklamalarda hazır bulunarak gelenlerle gelmeyenler hakkında malûmat verir.

Efradın şevki zabıtaya aittir.

7 — Kanunun yetmiş birinci maddesi mucibince askerde bulunanlardan aileleri fakir ve muhtaç olanlara yapılacak yardım hakkındaki tasdikler belediyelerce yapılır.

8 — Kanunun yetmiş beşinci maddesinin sarahati veçhile askerlik çağında olup şubesi dairesinden on beş günden fazla olmak üzere taşraya çıkmak isteyenler, çıkmazdan evvel gidecekleri yerler hakkında şubesine ve askerlik şubesi olmayan yerlerde polis âmirine, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma kumandanına haber vereceklerdir.

Madde 6 — 30 mayıs 1926 tarihli ve 872 numaralı tedariki vesaiti nakliyei askeriye ve 2 haziran 1929 tarihli ve 1506 numaralı tedariki vesaiti nakliye komisyonlarının su-

.....

reti teşekkülü hakkındaki kanunlara tevfikan muhtarlar mevdü vazifeler, işbu nizamnamenin beşinci maddesinde gösterildiği üzere askerlik işleri için her mahalle ahalisinden belediyece intihap edilecek bir zat marifetile yapılır.

Madde 7 — Bina vergisi kanunu ve kanunun tatbik şekillerini gösteren nizamname ile muhtarlar verilen vazifeler, aşağıda gösterildiği veçhile ifa olunur:

1 — Belediye hududu dahilinde binaların tahriri ve iratlarının tahmini için teşkil olunacak komisyonlara her komisyonun tahrir mıntakasını teşkil eden mahalleler ihtiyar heyetlerinin heyeti umumiyesi tarafından intihap olunacağı kanunun on beşinci maddesinde yazılı ikişer aslı ve ikişer yedek aza her komisyonun tahrir mıntakasını teşkil eden mahalleler ahalisinden olmak ve belediye ile alâkası bulunmamak ve kanunun otuzuncu maddesinde zikredilen evsafı haiz bulunmak üzere nizamnamenin 11, 13, 57 inci maddelerine tevfikan belediye meclislerin-ce intihap olunacaktır.

2 — Tadilât komisyonlarına kanunun yirmi sekizinci maddesi mucibince binanın bulunduğu mahalle ihtiyar heyetince intihap olunacak iki aza binanın bulunduğu mahalle halkından olmak ve belediye ile alâkası bulunmamak ve kanunun otuzuncu maddesinde zikrolunan evsafı haiz bulunmak üzere nizamnamenin 49 uncu, 57 inci maddelerine tevfikan belediye meclislerince intihap olunacaktır.

Madde 8 — Arazi vergisi kanununun on yedinci maddesi mucibince tadilât komisyonlarına iştirak etmek üzere ihtiyar heyetince intihap edilecek iki aza, arazi ve arsanın bulunduğu mahalle ahalisinden olmak ve belediye ile alâkası bulunmamak üzere belediye meclislerince intihap olunacaktır.

Madde 9 — Veraset ve İntikal vergisi kanununun otuz ikinci maddesinde her mahalle muhtarı tarafından her ayın on beşine kadar geçen ay zarfındaki ölüm vak'aları hakkında mensup oldukları varidat idaresine tahiren verecekleri malûmatı, belediyelere ita etmeğe mecburdur.

Madde 10 — 1839 numaralı Hayvanlar vergisi kanununun muhtarlar verdiği vazifeler, aşağıda gösterildiği üzere ifa olunur:

1 — Kanunun dördüncü, beşinci, yedinci maddelerindeki vazifeler, belediyelerce ifa olunur.

2 — Kanunun onuncu maddesinin yoklamalarda kayıt harici zuhur eden hayvanlar için tutulacak zabıt varakasının imzasından imtina vukuunda tasdik keyfiyeti zabıtai belediye memurlarınca yapılır.

3 — Kanunun on ikinci maddesinde yazılı olduğu üzere kayıt müddeti içinde hayvanlarını diğer bir köye nakletmek isteyenler hakkında yapılacak muamele belediyelerce yapılır.

4 — Kanunun on üçüncü maddesinde yazılan şerait dairesinde hayvanlarını başka kazaya götürmek isteyenler hakkında yapılacak muamele kezalik belediyelerce yapılır.

5 — Hayvanlar vergisi kanununun 21 inci maddesi mucibince muhtarlarla ihtiyar meclisleri azasına verilecek yüzde iki ikramiyeyi, belediyelerde bu vazifeyi ifa edenler alır.

Madde 11 — Ağustos 325 tarihli Tahsili Emval kanununun 11 inci maddesi mucibince emvali menkule haczi ve on yedinci maddesine tevfikan vergilerini tediye edenlerin hapis hususlarında ihtiyar heyetlerine verilen vazifelerin 18 kânunusani 331 tarihli maddei müzeyyeleye tevfikan intihap edilecek iki zatın verecekleri şehadetnamelerin belediyelerce tasdikından sonra yapılacaktır.

Madde 12 — Muhasebei Umumiye kanunu hakkındaki izahnamenin kırk dördüncü maddesi mucibince bir verginin tahsili mümkün olmamasından dolayı kaydının terkin için yapılacak ilmühaberler, belediyece hüsnü hali tasdik edilen iki kişi tarafından edilecek şehadete istinaden belediyelerce verilecektir.

Madde 13 — 1525 numaralı şose ve köprüler kanununun 15 inci maddesi mucibince yol vergisi ile mükellef olanlara ait verginin şehir ve kasabalara taallük eden tahakkuk muamelesi hakkında muhtarlar tarafından yapılacak cetveller, işbu nizamnamenin beşinci maddesinde yazıldığı veçhile askerlik işleri için belediye meclislerince her mahalleden intihap olunacak birer zat tarafından tanzim olunarak Muhasebei hususiyeye verileceği gibi 19 uncu maddesinde yazıldığı veçhile muayyen müddetin hitamından sonra vesika muayenesi de bu zatlar tarafından yapılır.

Yol paraları daimî ve muvakkat tahsildarlar vasıtasile tahsil edilir.

Madde 14 — Ziraat erbabına ihtiyaç ve nüfusları nisbetinde arazi tevzii zımnında olbaptaki talimatnameye tevfikân teşekkül eden komisyonlarda ihtiyar heyetlerinin yerine alâkadar mahalle ahalisinden intihap olunacak iki zat kaim olacaktır.

Madde 15 — 1683 numaralı Askerî ve Mülkî Tekaüt kanununun altmış birinci maddesi mucibince yapılacak yoklamalara ait ilmühaberler, maaş sahibinin bulunduğu belediyece veya şubelerince verilir.

Madde 16 — 1703 numaralı Tütün İnhisarı kanunu mucibince muhtarlara verilen vazifeler, belediyeler tarafından kendi memurları marifetile yaptırılır.

Madde 17 — Harcırah kararnamesinin tatbik suretlerini gösteren izahnamenin dört numaralı fıkrası mucibince aile harcırahları için muhtarların vereceği ilmühaber yerine belediye tarafından bir vesika verilir.

Madde 18 — 239 numaralı meccanen kereste kat'ına müsaade itasına dair kanun mucibince mahalle ihtiyar heyetince tanzimi lâzım gelen mazbatalar, belediyece tanzim ve verilecek ruhsatnameler belediyeler namına ita olunur.

Madde 19 — 484 numaralı Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkına dair kanun mucibince ilmühaberler, belediyece tanzim olunur.

Madde 20 — 7 kânunuevvel 327 tarihli Filoksera kanunu mucibince gizli ithal olunan mevaddın ihrakında hazır bulunacak heyet arasında muhtarlar makamına belediye tarafından gönderilecek bir memur kaim olacaktır.

21 nisan 328 tarihli Filoksera nizamnamesine tevfikân verilecek mahreç şehadetnameleri de belediyelerce verilir.

Madde 21 — 904 numaralı Islâhı Hayvanat kanununun birinci maddesi mucibince aygır ve boğalar hükümet baytarı bulunan mahallelerde onlar tarafından, bulunmayan yerlerde belediye memurları tarafından muayene edilecektir.

Madde 22 — 393 numaralı muzır hayvanların itlâfi hakkındaki kanunun onuncu maddesi mucibince kaleme alınan 12 şubat 340 tarihli talimatnamenin dördüncü maddesinin «B» fıkrasına tevfikân Mücadele Heyetlerinin muhtarlara yapacakları tefhim vazifesi, belediyelerce halka ilân surenle yapılacaktır.

Madde 23 — 858 numaralı çekirge kanununda yazılı bir mahalde çekirge zuhur ettiği veya tohum bıraktığı görüldüğü anda derhal mahallî hükümete ihbar vazifesi o mahallin sakinlerine aittir.

Madde 24 — 34 ağustos 1330 tarihli ziraata ırası hasar eden haşarat ve tufeylâtın itlâfına ve nebatatı muzırrenin kal ve mahvına dair kanunda muhtarlara tahmil edilen hükümete ihbar mükellefiyeti, ahaliye ve bekçilere aittir.

Madde 25 — 541 numaralı pamuklara arız olan haşarat ve emrazın imha ve tedavisi ve tohumların ıslâhı hakkındaki kanunda muhtarlara tahmil edilen vazifeler, kanunda aynı vazife ile mükelle tutulan diğer alâkadarlar tarafından yapılacaktır.

Madde 26 — Haydan sirkatinin meni hakkındaki kanun ile muhtarlara verilen vazifeler, aşağıda yazılı şekilde yapılacaktır:

1 — Hayvan satmak isteyenlere kanunun birinci mad

desi mucibince verilecek ilmühabereler, aynı ücret mukabilinde belediyelerce verilecektir.

2 — Çalınmış hayvanın mahalle ahalisine taksim suretile tazmini hususunda kanunun dokuzuncu maddesi ile ihtiyar heyetlerine tahmil edilen vazifeler, belediyelere devredilmiştir.

3 — Hayvan hırsızları ve yatakları hakkında mahalle ihtiyar heyetlerince kanunun on yedinci maddesine tevfikan yapılacak zabıtnameler, belediyeler tarafından tanzim olunur.

Madde 27 — 1918 numaralı kaçakçılığın men ve takibine dair kanunun sekizinci maddesi mucibince salâhiyetli memurlarca hususî ev arama işleri, mahalle halkından en az iki kimsenin huzurile yapılır.

Madde 28 — Hukuk Usulü Muhakemeleri kanununda muhtarlara ve ihtiyar heyetlerine mevdu vazifeler, aşağıda yazıldığı veçhile ifa olunur:

1 — Kanunun 65 inci maddesinde vekâletname imzasının tasdiki hususunda ihtiyar heyetlerine verilen salâhiyet belediyelere devredilmiştir.

2 — Kanunun 123 üncü maddesinde yazıldığı veçhile mübaşir tebliğın icrası esnasında tebliğ yapılacak kimsenin ikametgâhını değiştirdiğini anlar ve şu kadar ki yeni ikametgâhı meçhul bulunursa, mübaşir bu ciheti zabıtaya şerh ve tasdik ettirerek evrakı mahkemeye iade eder.

3 — Kanunun 131 inci maddesinde yazılı ikametgâhta tebliğ icra edilecek kimse bulunmadığı hallerde mübaşir tebliğ olunacak evrakı sahibine tebliğ edilmek üzere mıntakanın en yakın polis âmirine, polis teşkilâtı olmayan mahallelerde jandarma kumandanına bırakır.

4 — Kanunun 297 ici maddesinde yazılı imza vaz'ına muktedir olmayan veya yazı bilmeyen şahsın el ile yapılmış bir işaret veya mühür istimal edebilmesi için ihtiyar heyeti ve mahallince maruf iki şahıs tarafından tasdiki şartı, belediyelerce yapılacaktır.

5 — Kanunun 468 inci maddesinde yazıldığı veçhile

müzahareti adliyeden istifade edebilmek için verilecek şهادetnameler belediyece verilecektir.

Madde 29 — Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun 310 uncu maddesi mucibince bir davayı temyiz talebinde bulunacakların yatırmak mecburiyetinde oldukları depo şartından müstesna tutulabilmesi için fakir olduklarına dair getirecekleri ilmühaberler belediyelerce verilir.

Madde 30 — Ahaliden fakir ve muhtaç olanlara ihtiyar heyetlerince veril gelen fakir ve ihtiyaç ilmühaberleri belediyelerce verilir.

Madde 31 — İkametgâh senedien raprı lâzım gelen maznunların ikametgâh senetlerinin tasdiki, bulunduğu mıntakanın en yakın polis âmirine, polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma kumandanına aittir.

Madde 32 — Zabitanın kanunen salâhiyettar bulunduğu aramalarda ihtiyar heyeti yerine mahalle halkından en az iki kimse hazır bulundurulur.

Madde 33 — Tapu işleminde muhtar ve ihtiyar heyetlerinin ifa edegeldikleri vazifeler, aşağıda yazıldığı vechile yapılacaktır:

1 — Yalnız malikinın vereceği beyanname ile iktifa olunarak muamelesi ikmal edilen ahvalin haricinde kalan gayri menkule ait akit işlerinde maliki tarafından verilecek beyannameler mahallesinde sakin bulunan ve belediyelerce itimada şayan görülen iki zatın şهادetine istinaden belediyelerce tasdik edilecektir.

2 — Kanunu Medeninın meriyetinden evvel vefat edenlerden vukubulan intikallerde verasetin kimlere münhasır bulunduğu hakkındaki ilmühaberler, yukarıdaki fıkra mucibince belediyelerce verilir.

3 — Kayıt ve senetlerine fotoğraf yapıştırmak isteyenlerin hüviyetlerini ve taallük ettiği gayri menkulün sahibi olduklarını gösterir varakalar, yukarıdaki fıkralara tevfikân belediyelerce verileceği gibi bir resmî makamın tasdikile iktifa olunabilir.

4 — Tapu memurlarınca mahallelerinde yapılacak keşif

ve tahkiklerde bulunacak vukuf erbabının hüviyet ve ehliyetleri kezalik yukarıdaki fıkralar dairesinde belediyelerce tasdik olunur.

5 — Tapu işleri münasebetile dosyalar içinde bulunması icap eden vesikaların suretleri dahi yukarıdaki fıkralar dairesinde belediyelerce tasdik edilir.

6 — Tapu ve kadastro idarelerince lüzum görülecek kanunî tebliğ, ihbar, davet ve ilânlar belediye tarafından yapılır.

7 — İsim ve şöret gibi ahvali şahsiyeye müteallik hususlar belediyelerce tetkik ve tasdik olunur.

8 — Şehir veya kasabaya merbut olup ta belediye hududu haricinde kalan gayri menkullerle müstakil olan ve ihtiyar heyetleri bulunmayan çiftlikler dahi bu madde hükmüne tâbidir.

Madde 34 — 23 Eylül 1329 tarihli tedrisatı iptidaîye kanununun yetmiş sekizinci maddesi mucibince çocukların defterini tanzim vazifesi, mahallî maarif müdürlük ve memurluklarına tevdi edilmiştir. Ebeveyne yapılacak tebligat ve ilânat ve takibat kezalik maarif memurluklarınca yapılır.

Madde 35 — Kanun ve nizamname ve talimatnamelerle muhtarlara ve ihtiyar heyetlerine verilmiş olan vazife ve salâhiyetlerden işbu nizamnamede yazılı olmayanlar arasında memleketin inzibat ve asayişine taallûku olanlar polis teşkilâtınca ve polis teşkilâtı olmayan yerlerde jandarma teşkilâtı tarafından ifa olunur. Bunun haricinde kalanlar belediyelere aittir.

Madde 36 — 17/6/1933 tarihli ve 2295 numaralı kanunun ikinci maddesi mucibince tanzim edilmiş ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 37 — Bu nizamname hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Kararname No. 15479

Gayri menkule tecavüzün def'ına dair 2311 sayılı ka-

nunun tatbik şekline ait olarak Dahiliye Vekilligince hazırlanan ve Şûrayı Devletçe tadilen tanzim ve 24/12/1933 tarih ve 21744 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik nizamnamenin meriyete konulması, İcra Vekilleri Heyetince 25/12/1933 te kabul olunmuştur.

25/12/1933

GAYRİ MENKULE TECAVÜZÜN DEF'İNE DAİR KANUNUN TATBİK ŞEKİLLERİNİ GÖSTERİR NİZAMNAME

Madde 1 — Malik sıfatile aslan veya irtifak, irtihan, icar ve saire gibi bir hakka istinat suretile fer'an zilyet bulunduğu gayri menkule başkası tarafından tecavüz ve müdahale vaki olduğunu gören kimse, tecavüzün defi ve eski halin iadesi için Vilâyette valiye, Kazada kaymakama, Nahiyede nahiye müdürüne müracaat edebilir.

Madde 2 — Zilyet, tecavüz ve müdahalenin vukuunu öğrenir öğrenmez, müracaata mecburdur.

Makul sebeplere binaen müracaat, itilâ tarihinden itibaren bir ayı geçemez.

Bu müddet geçtikten sonra müracaat vukubulursa müştekiye, mahkemeye gitmesi tenbih olunur.

Madde 3 — Bu yolda bir müracaat vukuunda tecavüze uğrayan gayri menkulün şikâyete mevzu olan tecavüzden evvel zilyedi kim olduğu hakkında kanaat verecek derecede her türlü tetkikat icrasına vali, kaymakam, nahiye müdürü salâhiyetlidir.

Madde 4 — Bu kabil şikâyetler üzerine birer dosya açılır ve tetkikatın neticesi ve yukarıda yazılı makamlarca verilen karar tahirirî olarak dosyasında bulunmak icap eder.

Madde 5 — Şikâyetin kabulü üzerine en kısa zamanda tetkikat ikmal edilip icap eylediği halde tecavüz def ve eski hal iade ve gayri menkul şikâyetten evvel zilyedi bulunana teslim olunur.

Diğer taraftan da mahkemeye gidebileceği ihtar edilir. Şu kadar ki bu muamele mülkiyet noktasından bir hak ifade etmez.

Bu hakkın tesbiti mahkemeye aittir,

Madde 6 — Mütecaviz, gayri menkulü teslimden imtina ederse polis ve jandarma kuvvete tecavüz cebren defedilir.

Madde 7 — Tecavüzün defî için ittihaz edilen karar ve tatbik olunan muameleden dolayı idarî ikinci bir tetkik mercii yoktur. Yalnız bu muamelenin tatbikında bir vazife sui istimali vukua getirilirse umumî hükümlere tevfikân mafevk âmire şikâyet edilebilir.

Madde 8 — Mahkemeye intikal etmiş bulunan mülkiyet davalarında gayri menkulün taraflardan birinin yedinde kalması hakkında mahkemenin bir kararı bulunmadıkça, vaki olacak tecavüz hâdiselerinde yine bu nizamname hükümleri tatbik olunur.

Madde 9 — 2311 numaralı kanunun birinci maddesi mucibince kale-me alınmış ve Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 10 — Bu nizamname hükümlerinin icrasına Adliye ve Dahi-liye Vekilleri memurdur.

Tamimler

EMNİYET İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ş. II

Hava yolları Devlet işletme idaresi teşkilâtına dair olan 2186 numaralı kanunun 9 uncu maddesinde yazılı seyrüsefere müteallik inzibatî ahkâm hakkında ayrıca bir nizamname yapılcaya kadar Hava yolları ve yolcularının Devlet Demiryollarında tatbik edilen inzibatî ve cezaî hü-

kümlere göre muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

No. 1648

15/11/1933 tarih ve 1515 numaralı tamime ektir.

Şehir ve kasabalarda halkın medenî ihtiyaçları ve sıhhatlerini koruma tedbirleri arasında vakit ve zamanında iş başıyla gidebilmelerinin temini maksadile tiyatro, sinema, konser ve çalgılı kahve ve gazino, karagöz, orta oyunu oynatılan ve meddahlık edilen yerlerin açılma ve kapanma saatlerinin muayyen olması faideli bulunduğundan bu gibi yerlerin 1515 numaralı tamimde saat 24 te kapatılmaları yazılmış ise de bunun 23 olarak tesbiti ve bar gibi zevk yerlerinin de nihayet iki otuzu geçmiyecek tarzda kapatılmaları ve daha fazla açık bulundurulması istenilen barlardan yüksek ruhsatiye alınması ve Belediye kanununun 15 inci maddesinin 3 üncü fıkrasına dayanarak verilecek kararların zabıta tarafından ehemmiyetle takip ve tatbiki ile keyfiyetten Vekâlete de malûmat verilmesini rica ederim efendim.

Ş. IV

No. 7635

1 — 2095 numaralı ve 14/10 /1933 tarihli kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul olunan Otomobil seyriseferlerine dair beynelmilel mukavelename kanununun neşri tarihinden itibaren mer'iyet mevkiine girdiğine göre bu mukavelenameye iltihak etmiş devletler tarafından usulü dairesinde verilmiş beynelmilel ruhsatiyeyi havi arabalarla şoförlerin memleketimiz dahilinde de seyrüseferine müsaade itası icap edecektir.

2 — Türkiyeden harice gidecek şoförlerle arabalara verilecek ruhsatiyelerle plâkların 1580 numaralı kanuna tevfikân belediyeler tarafından itası ve bunların Turing Klüp tarafından tetkik ve tasdiki ilişik olarak gönder ilen Heyeti Vekile kararı iktizasından bulunmaktadır.

3 — Vilâyetiniz dahilinde bu hususa dair müracaat vaki olduğu takdirde verilecek ruhsatiye ve plâkaların Vilâyetiniz Turing Klübü mümessilliğine, mevcut değilse Turing Klüp merkezine tasdik ettirildikten sonra itasına usul ittihazını rica ederim efendim.

No. 15364

1580 numaralı belediye kanununun 9 uncu maddesine göre ruhsat tezkerelerde plâkaları belediyeler tarafından verilmesi icap eden otomobillerden, beynelmilel seyrüsefer edecek olanlarına ait beyannamelerin, 2095 numaralı kanunla kabul edilmiş olan beynelmilel mukavelenamenin 4 ve 6 ıncı maddesine tevfikân Türkiye Turing Klübü tarafından da tetkik ve tasdik edilmesi; Dahiliye Vekilliğinin 19/ 11 / 1933 tarih ve 7085/10166 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 26/11/1933 te kabul olunmuştur.

26/11/1933

No. 8034/170

10/12/1933 tarih ve 7635 numaralı tamime ektir:

Otomobil seyrüseferine dair beynelmilel mukavele mucibince verilecek beynelmilel ruhsatiye ve plâkaların şekli itası aşağıda gösterilmiştir:

1 —Türkiyeye has olmak üzere teşkilâtı tamam olan belediyelerce verilecek ehliyetname ve ruhsatiyelerde 24 Nisan 1926 tarihli beynelmilel mukavelede münderiç şartlara riayet olunacaktır.

2 — Bu esas dahilinde ita edilmiş mahallî ehliyetna-

.....

meler üzerine Türkiye Turing Klüp merkezi ile salâhiyettar şubeleri başkaca bir imtihan ve tetkike lüzum görmeyerek beynelmilel otomobil kullanma vesikaları ve beynelmilel plâkalar itaya mezundur.

3 — Beynelmilel vesika ve plâkalar ekseriya beynelmilel teşkilât veya merkez marifetile imal ettirilip tevzi olunduğundan bunların maliyet bedelleri ve tasdik harçları diğer memleketler misillü Turing Klüp tarafından tesviye olunacaktır.

4 — Beynelmilel ruhsatiye ve plâka almak isteyenlere yukarıdaki kayıtların tebliğini ve bu şeklin usul ittihazını rica ederim efendim.

25/12/933

No. 8036/168

Gerek Efganistandan ve gerek ecnebi memleketlerde oturup ta her hangi bir maksatla Türkiyeye gelecek olan Efganlıların isimlerinin ve meslek veya sanatlarının bundan böyle muntazaman Vekâletimizle beraber malûmaten Hariciye Vekâletine de iş'arını rica ederim efendim.

25/12/933

No. 7699/199

Bağlı listede isimlerde hüviyetleri yazılı 60 kişi millî savaşa katılmadıklarından ve 24/7/923 tarihinden 31/5/927 tarihine kadar memleketimize dönmemiş olduklarından İcra Vekilleri Heyetinin 4/9/933 tarih ve 14877 numaralı kararnamesile 1041 numaralı kanuna tevfikan vatandaşlıktan iskat edilmişlerdir.

Bu adamların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlarımız dahiline girmelerine meydan verilmemesinin temini tamimen rica olunur efendim.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
1 3544 18272	Kirkor Kalaycıyan	Arakel »	Pirapiyan »	Kocaeli 1275	Kocaeli: Ermeni mah. Kapıcı S. 224 No. H. Midilli
2 3390 17913	Karabet Tahmizyan	Maksut Tahmizyan	Nunya »	Tekirdağ 1902	Tekirdağ: Filipois mah. Bico S. bilâ No. H. Filibe
3 3294 17714	Yako Mizrahi	Isak Salamon Mizrahi	Malkuna	İzmir Dira 1320	İzmir: Hurşidiye mah. Sadullah Ef.S. 614 No. H. 120 295 Pire
4 3278 17072	Dr. Kegork Vartaryan	Artin Vartaryan	Marise «	Kayseri 1298	Kayseri: Tos Ermeni Katolik mah. 5 No. H. 48 15 Kahire
5 3278 17072	Annesi Mari se Vartaryan	Hacı Murat	Hacı Maryan	Kayseri 1282	« « «
6 27 17088	Leon Kabukyan	Batvagan Kabukyan	Haykuhi Kabukyan	Bursa 1310	Nüfus kaydı bulunamamıştır.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve I.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
7 3413 1 7542	Isak Bancuya	Baleno Bancuya	Parle »	Manisa Kırkağaç 1308	Manisa: Kırkağaç Yahudi mah. 1 / 4 No. H. 23 136 Buenos-Aires
8 3413 17542	Karısı Sultana Bancuya	Hayım Bancuya	»	Manisa 1311	Nüfus kaydı bulunamamıştır.
9 44 1 7231	Vahan Ovakim Ohanes Ayvazyan	Misak Ayvazyan	Nazlı »	Gerze 1325	Sinop: Gerze Kazası Koluş köyü 15 No. H. I 165 Selanik
10 74 9190	Arakel Hatanisoğlu	Aleksan Hat- nay Hatan is oğlu	Dütlük »	Giresun Şi. karahisar 1305	Şebinkarahisar: Tamzara mah. 16 No. H. 10 Varna
11 140 19320	Bünjamin Levi	Saul Levvi	Bulûsi »	Kırklareli 1303	Kırklareli: Karakaş mah. No. H. 12 39 Newyork
12 135 19331	Nesim Novaro	Haron Novaro	Sara »	İzmir Bergama 1312	Bergama: Muesvi mah. 87 12 39 Newyork

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
13 3575 19458	Davit Sofiyan	Kigemes Sofiyan	Annik »	Ankara zir 1318	Ankara: Zir N. 119 No. H. 1 94 Selanik
14 3577 19461	Cemile Aron karısı	Harun	Lune	Selanik 1306	Bursa: Kuruçeşme mah. 395 No. H. 2 Selanik
15 3594	Şehnaz Babikyan	AgopBabikyan Kosta	Gülsine »	Kırşehir 1292	Kırşehir: Ermeni Koşdili mah. 34 No. H. 10 17 Paris
16 3603	Osanna Çebişyan	Korkor Sünbülyan	Ushuki Piraf Abelyan	Amasya 1288	Amasya: köprü Sofular mah. 35 No. H. 6 76 Paris
17 3856 19480	Aksabet Elizabet Baloglu	Serkis	Maryam	Eskişehir Sivrihisar 1272	Eskişehir: Sivrihisar Ay mah. 114 No. H. 28 46 Selanik
18 3982 19999	Ağavni Arapyan	Ağop Arapyan	Maryam »	Kocaeli 1276	İzmir: Ermeni mah. 744 No. H. 58 31 Midilli

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve t.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
19	3984 19481 Harıryan Artin uzun Parsehoğlu	Agop Uzun Barse- hoğlu	Osanna “	Kocaeli Adapazarı 1305	Kocaeli: Adapazarı Karip mah. 84 No. H. 49 45 Gümülçine
20	3984 19481 Karısı Hermne Akkabakoğlu	Hacı Siregan Ak Kabak oğlu	Bayzar »	Adapazarı 1317	Kocaeli: Adapazarı Sofular gayrimüslim mah. 24 No. H. 47 100 Gümülçine
21	208 19244 Fisel Zibrar	Baroh Zibrar	Veta “	Eskişehir Sivrihisar 1319	Eskişehir: Sivrihisar Kıran harmanı 38 No. H. 27 97 Bükreş
22	301 18911 Avram Gormezano	Hayım Gormezano	Benvenida	Çanakkale 1296	Çanakkale Musevi mah. 500 No. H. 23 257 Barselon
23	3759 17875 Takoş Demircioğlu	Kivork Demircioğlu	Virguna »	Ankara 1318	Ankara: Hisar Fukara mah. 176 No. H. 26 6 Halep
24	3759 Horen	Bogos	Nuris	Bilecik	Bilecik: Hatap mah.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
18041	Berberyan	Berberyan	»	1309	48/6 No. H. Filibe
25	3603 18316 Vahan Ohan Güllüyan	Mıgırdiç Güllüyan	Filorise Flor	Yozgat 1308	Yozgat: Sarayköyü içi nahiye 120 No. H. 20 55 Köstence
26	3830 18247 Zadik Çulluyan	Mampre Çulluyan	»	Bursa 1908	Bursa: Pazarköyü Nüfus kaydı yoktur. Varna
27	496 19353 Harik Arslancioğlu	Agop Arslancioğlu	Anna »	Sungurlu	Çorum: Songurlu Nüfus kaydı yoktur. Varna
28	496 19353 Oğlu Arşavir Arslancioğlu	Harik Arslancioğlu	Galipse	Çankırı 1327-1325	Çankırı: Ermeni mah. 17 No. H. Nüfus kaydı yoktur. Varna
29	496 Oğlu Karabet	Harik	Kalips	Sungurlu.	Çorum: Songurlu, Dere ermeni

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
19353	Arsıanoğlu	Arsıanoğlu	»	1325-1322	mah. 389/2 No. H. Varna
30 496 19353	Karış Kalips Arslanoğlu	Ohan Ohan	Horipsina	Sungurlu 1301-1300	« « « Hane 390 yok. Varna.
31 497 19357	Yuda	Hayım	Filor	Bursa 1316	Bursa: Kuruçşme mah. 47 No. H. 1 Marsilya
32 626 16437	Horen Dedeyan	Kirkor Dedeyan	Takuhi »	Adana 1317	Adana: Çukurmescit Ermeni mah. 24 No. H. 23 133 Kahire
33 626 18437	Kansı Sironoş Miran Şahinyan	Miran Şahinyan	Aneta »	İzmir 1319	İzmir: Ayavukla mah. Rane S. 21 No. H. 21 19 Kahire
34 504 19139	Elisabet Aksabet Bal oğlu karısı	Serkis	Meryem	Sivrihisar 1272	Eskişehir: S. Hisar 114 No. H. 28 46 Selanik

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kayıtlar ve m. ve şimdiki bulunduğu mahal
35 840 19539	Cako Yako Rafael	Mişon	Luna	Bergama 1319	İzmir: Bergama Yahudi mah. 78/1 No. H. 12 35 Selanik
36 1261 19672	Saol Levi	Mişon Levi	Suhula	Kırklareli 1314	Kocaeli: Musevi mah. 20 No. H. 8/10 Newyork
37 831 19541	Manuk	Kirkor	Asmin	Van 1302	Nüfus kaydı yoktur. Moskova
38 3590 18381	Kegork Yıldızyan	Karabet Yıldızyan	Maryam	Çanakkale 1296	Çanakkale: Ermeni Protestan mah. 4 No. H. Nüfus kaydı yoktur. Selanik
39 321	Yasef Levi	Daniyel Levi	Vida »	İstanbul 1308	İstanbul: Fatih Fener nahiyesi Hacı İsa mah. Dörttyol ağzı S. 51 No. H. 48 76 Gümülçine

S.N.	Dosya N	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
40	3197 17576	Zaruhi Mehteryan	Karabet Mehteryan	Stanik »	İstanbul 1313	İstanbul: Beyoğlu Hüseyinâğa mah. Ergiri S. 10 No. H. 22 10 Paris
41	2013 18248	İrma Rippel	Misel Rippel	Emilya »	İstanbul 1312-1310	İstanbul: Beyoğlu Kılıçalıpaşa mah. Kumbaracı yokuşu S. 2/128 No. H.
42	3578 19388	Manuk Zangoçoğlu	İstapan Zangoçoğlu	Elmas »	İstanbul 1313-1311	Prag İstanbul: Fatih kaz. Molla Aliyül Ef. mah. Basmahane Derunu S. 3 No. H. 11 82 Paris
43	3859 19478	Ohanes Hayrişyan	Harutun Artin Hayrişyan	Aksabet Elisabet	İstanbul 1294	İstanbul: Beşiktaş Ortaköy m. Pişmişoğlu S. 9 No. H. Bülkreş
44	3852 19400	Angelina Behar	İsak Behar	Donna »	İstanbul 1315	İstanbul: Beyoğlu Hasköy Ke- çeci piri mah. Köprülü S. 161 No. H. 6 91 Kahire

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu ve İ.	yer Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
45 3981 19398	Yasef Aşkojide	Oryel Aşkojide	» »	İstanbul 1314	İstanbul: Beyoğlu Hasköy Kececi piri mah. Şeritçi Avram S. 2 No. H. 69 31 Bütüksel
46 209 19245	Leon Yuda Montia	İliya Montias	Raşel »	İstanbul 1309-1307	İstanbul: Ortaköy Dereboyu S. 23 No. H. 13 53 Paris
47 237 19052	Emil Silber Faden	Dar	Pola	Varşuva 1889-1305	İstanbul: Eminönü Alemdar Frankfurt Şehbenderliği 2 7 Berlin
48 237 19052	Karısı Hermine Silber faden	Moses Vengarten	Roza Vengarten	Gudensberg	» » »
49 3770 19551	İliya Levi	Aruh Levi	Eacina »	İstanbul 1320-1318	İstanbul: Kadıköy, Osmanağa mah. Araplar mezarlık S. 121 No. H. 29 3 Küba

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	yer Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
50	494 19351	Hamparsun Haçaturyan	Artin Haçatur	Agavni »	İstanbul 1316 İstanbul: Fatih, Samatya, Sancaktar Hayrettin, Emirlerçeşmesi 13 No. H. 10 134 Paris
51	568 18931	Zerek Zare	Kokas Çopuryan	Vnsiluhi »	İstanbul 1298 İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa mah. Leylak S. 9 No. H. 23 110 Vişana
52	74 1990	Çopuryan Agop Berberoğlu	Finik Berberoğlu	Kohar »	İstanbul 1299-1298 İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa mah. Leylak S. 9 No. H. 23 110 Vişana
53	533 11808	Roza Silberman	Leon Yakopson	Fanny »	Person "Russie," 1864 Cenevre: Başkonsolosluk sicillâtı Cenevre
54	3595 17304	Boğos Kevorkyan	Kogork Kevorkyan	Koharik »	İstanbul 1307 İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa mah. Kireçhane S. 14 No. H. 23 103 Kıbrıs

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
55	3573 Yervant 19378 Sirpohanes	Kirkor »	Araksi »	İstanbul 1279	İstanbul: Bostan Ali mah. Gedikpaşa S. 89 No. H. 79 139Sofya
56	711 Yohanan 18339 Şapira	Samuel Şapira	Sara »	İstanbul 1897	İstanbul: Beyoğlu, Şahkulu m. Yazıcı Dibek çıkmazı S. Paris
57	1338 İliya 19675 Veissit	Hayım Veissit	Tovva	İstanbul 1283	İstanbul: Beyoğlu, Kasımpaşa nahiyesi Kulaksız mah. 33 No. H.
58	387 Leon 17788 Bızdıkoğlu	Agop Bızdıkk Babaoğlu	Maryam »	Tekirdağ 1286	İstanbul: Beyoğlu, Asmalımescit mah. Gelavani 2/2 No. H. 17 13 Filibe
59	387 Karısı Viktor 17788 Bızdıkoğlu	Antrani , Taşçıyan	Vasiliki »	İstanbul 1288	» » »
60	1216 Şarbut 19668 Avakil Sinyor	İlyazar Avakil Samoel	Sultana »	İstanbul 1302	İstanbul: Beyoğlu, Hasköy nahiyesi Hacı Şaban mah. Mektep S. 46 No. H. Paris 34 83

No. 7700/150

Çoruh vilâyetine tâci Borçka kazası Taraklı mahallesi üzerine 11 inci kütüğün 115 inci sahifesine 1311 doğumlu ile kayıtlı Ellibeş oğullarından Ahmet oğlu İbrahim ile aynı vilâyetin Maradit Kazası Tekin mahallesi karşı köyü üzerine 5 numaralı kütüğün 123 üncü sahifesine 1317 doğumlu ile yazılı Delibalta oğullarından Yahut Şahin oğullarından Hasan oğlu Sait ile kardeşi 1326 doğumlu Server 1312 numaralı kanuna tevfikân İcra Vekilleri Heyetinin 19/3/933 tarih ve 14042 numaralı kararile vatandaşlığımızdan ıskat edilmişlerdir.

Bu adamların Türk hukukundan istifadelerine ve memleketimize girmelerine meydan verilmemesinin temin tamimden rica olunur efendim.

13/12/1933

Acele

No. 7702/152

Sofya Elçiliğimizin işarına atfen Hariciye Vekâletinden alınan bir tezkerede: transit olarak Bulgaristandan geçen vatandaşlarımızın huduttan çıkacakları sırada üzerlerindeki ecnebi dövizlerinin miktarını Bulgaristana girerken bildirilmemiş olmaları yüzünden bu paraların Bulgar memurlarınca zabıt ve müsadere edildiği ve bu hâdisenin tekerrür ettiği, huduttan girerken alâkadarlara bu yolda bir sual tevcih edilmemesinin ve ekseri hallerde mukabilinin ödenmemesinin şayanı dikkat olduğu ve Milli bankanın döviz tedariki için her çareye baş vurduğu şu zamanlarda bunun limaksadin yapılmasının çok mümkün olduğu bildirilmektedir.

Binaenaleyh seyyahat edecek olan vatandaşlarımızın pasaport alırken bu hususta tenvir edilmeleri ve taşıyacakları ecnebi parasının miktarını evvelden hesap ederek Bul

gar Konsolosluğunda kaydettirmeleri hususunun sulreti münasebede temin ve tebliğini tamamen rica ederim efendim.

13/12/1933

No. 7706/153

Kaçakçılık yapmak üzere pasaportsuz memleketimize gelip yakalanan ve Urfa Askerî ihtisas mahkemesince 6 ay hapse mahkûm olan Suriye tebaasından ve Suriyenin Bağdik köyü ahalisinden yirmi beş yaşlarında orta boylu, uzunca yüzlü, elâ gözlü, esmer benizli ve kumral saçlı Mehmet oğlu Halil ile 35 yaşlarında uzunca boylu, yuvarlak yüzlü, iri ve siyah gözlü ve siyah saçlı Ahmet oğlu Hasan isimdeki yabancılar mahkûmiyetlerini ikmalden sonra 21/10/1933 tarihinde Urfadan Suriyeye hudut harici edilmişlerdir.

Yukarıda eşkâlleri zikredilen iki yabancıнын bir daha memleketimize gelmelerine meydan verilmemesinin temini tamamen rica olunur efendim.

13/12/1933

H: Vatandaşlığımızdan
düşürülen 22 kişi H.

No. 7733/154

Bağlı listede isimleri ve hüviyetleri yazılı 22 kişi millî savaşa katılmadıklarından ve 24/7/1923 tarifinden 31/5/1927 tarihine kadar memleketimize dönmemiş olduklarından İcra Vekilleri Heyetinin 1/10/1933 tarih ve 15020 numaralı kararla vatandaşlıktan ıskat edilmişlerdir.

Bu adamların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlarımız dahiline girmelerine meydan verilmemesi tamamen rica olunur efendim.

13/12/1933

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal	
1	528 159 18516	Ohannes Manukyan	Manuk	Meryem Manuk	Aydın 1285	Sicil kaydı bulunamamıştır. Selanik
2	1841 17524	Serkis Sağuryan	Agop Sağuryan	Nerkis 1302	Kayseri	Kayseri: Keçikapı mahallesi 46 No. H. 40 10 Paris
3	1503 19050	İsak Pinhas	Yuda Pinhas	Roza 1296	Edirne	Edirne: Kürt hoca mahallesi Kufacılar cad. 181 No. H. 10 106 Filibe
4	1293 19352	Serepe Kalpakçıyan	Artin Kalpakçıyan	İskohi	Sivrihisar	Sicil kaydı bulunamamıştır. Kıbrıs
5	1630 18758	Sahak Meşhinoğlu	Avakim	Anna Boyvat	Sinop Edirköy 1886	Sicil kaydı bulunamamıştır. Selanik
6	1391 19248	Kırkor Sinsinoğlu	Bogos Sinsinoğlu	Arusyak	Ş. Karahisar 316	Giresun: Ş. karahisar Çekâh mahallesi 181 No. H. Moskova

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
7	474 18085	Kırkor Hacı Altmoğlu	Ripşini	Trabzon 1281	Sicil kaydı bulunamamıştır. Batum
8	979 19583	Gerete Markus	Kamilla	Viyana 11-8-1898	İstanbul: Sultanahmette Viyana Konsoloslugu namına kayıtlı Viyana
9	1175 19641	Haygazun Süzmeyan	Sima	Kayseri 1295	Kayseri: Hacıkasım mahallesi 10 No. H.
10	1252 19628	Ohan Torosyan	Eksa	Songurlu 1298	35 10 Bükreş Çorum: Songurlu Paşayen m. 67 No. H.
11	1634 17087	Artin Diremiyan	Arus	Karsak Orhangazi 1306	5 73 Selanik Sicil kaydı bulunamamıştır. Selanik
12	1634 1 7087	Elizabet Diremiyan	Meryem	Karsak Orhangazi 1308	Sicil kaydı bulunamamıştır.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
13 2041 19900	Mordohay Polikar	Boko «Yako» Pelikar	Roza Polikar	İstanbul 1305-1303	İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinaga mah. Caddei kebir S. 22 No. H. 12 116 Paris
14 1693 19783	Agop Karabet	Karnik Acaryan	Kristino	İstanbul 309	İstanbul: Kumkapı, Esirkemal mah. Tiyyatro S. 16 No. H. 25 75 Paris
15 1689 19787	Rafael Estrovoge	Yasef Estrovogo	Ester Yosef	İstanbul 1270 1271	İstanbul: Beyoğlu, Hasköy nahiyesi Abdüsselâm köyü Okumuş S. 2 No. H. 44 75 Paris
16 1689 19787	Sara Rafael	İsak	Sinyora	İstanbul 1277-1278	İstanbul: Beyoğlu, Hasköy N. Abdüsselâm koyu S. Okumuş hane 2 44 75 Paris
17 1455	Herant Yermayan	Parsih Yermeyan	Manik	İstanbul 1315	İstanbul: Hacı İsa mahallesi Mektep S. 11 No. H. 48 97 Paris

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
18	1174 Kadon - 19642	Yasef Kohen	Luna	İstanbul 1316-1318	İst. Beyoğlu: Hasköy nahiyesi Sütlüce Mehmet oğlu mah. Filibas oğlu S. 43 No., H. 21 72 Marsilva
19	69 Armanak 17847 Boğosyan	Artin Boğosyan	Santah	İstanbul 317	İsttlnbul Beşiktaş: Ortaköy Taşmerdivenler 5 23 İskenderiye
20	2609 Jak 15746 Samoel	İsak Samoel	Sara Samoel	Viyana 1894	Berlin konsoloshğunda kaytlı Berlin
21	239 Davit 19288 Değirmenciyan	Körebe Değirmen- ciyan	Annik	Silivri 1883	Sicillli kaydı bulunamamıştır. Selanik
22	239 Mannik 18288 Değirmenciyan	Kirkor Tablakyan	Eronik	Silivri 1888	Sicillli kaydı bulunamamıştır. Selanik

No. 7736/156

İstanbul, Kumkapı Şeyh Ferhat mahallesi Musalla sokak 78 numaralı hane üzerine 5 ve 41 numaralı kütüklerin 42 ve 116 ıncı yapraklarında 1295 İstanbul doğumlu ile kayıtlı olan İhsan Efendi bin Mirza Mahmut Büzürük Efendi resmî izin almaksızın İran hariciye hizmetini kabul eylediğinden 1312 numaralı kanuna tevfiikan İcra Vekilleri Heyetinin 26/4/933 tarih ve 14246 numaralı kararile vatandaşlıktan ıskat edilmiştir.

Abbas Kuli ham nam müstearile hareket eden ve elyevm Tahranda bulunan bu şahsın bir daha Türk hukukundan istifadesine ve millî hudutlarımız dahilide girmesine meydan verilmemesi tamimen rica olunur efendim.

13/12/1933

No. 7737/157

Muş vilâyetinin Marakum köyü nüfusunda kayıtlı Ömer oğlu 324 doğumlu Bahtiyar kendi arzusile ecnebi hizmeti askeriyesini kabul ettiğinden 1312 numaralı kanuna tevfiikan İcra Vekilleri Heyetinin 12/2/922 tarih ve 13840 numaralı kararile vatandaşlıktan ıskat edilmiştir.

Bu adamın Türk hukukundan istifadesine ve bir daha memleketimize girmesine meydan verilmemesi tamimen rica olunur efendim.

13/12/1933

No. 7758/158

İstanbulda, Pangaltıda Yeniyol sokağında 25 numaralı hane üzerine 1282 doğumlu olarak kayıtlı Jak Matel kızı ve Konstantin Kapes karısı Matilda ile oğlu 1900 doğumlu Karol Kapes 1041 numaralı kanuna tevfikân İcra Vekilleri Heyetinin 10/12/923 tarih ve 13555 numaralı kararile Türk vatandaşlığından ıskat edilmiştir.

Bunların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlarımız dahiline girmelerine meydan verilmemesinin temini tamimen rica olunur efendim.

13/12/1933

No. 7739/159

Muhterik Bursa Yenişehir sicil nüfusunda Çayır mahallesinin 71 numaralı hanesi üzerine kayıtlı Kileci oğullarından Andirya Zangoçyan oğlu Kirkor Zangoçyan resmî izin almadan Yunan tabiiyetine geçtiğinden 1312 numaralı kanuna tevfikân İcra Vekilleri Heyetinin 21/2/933 tarihli ve 13885 numaralı kararnamesile ve İstanbul vilâyetinin Üsküdar kazası Validei atik mahallesi Çinili sokak 8 numaralı hane üzerinde 89 uncu kütüğün 86 inci sahifesine 1309 Bağdat doğumlu ile kayıtlı Türk vatandaşlarından elyevm Bağdatta oturan ve resmî izin almadan Irak tabiiyetine geçen Atarzade Seyit Mehmet Efendi 1312 numaralı vatandaşlık kanununun 9 uncu maddesi hükmüne tevfikân İcra

.....

Vekilleri Heyetinin 4/3/933 tarihli ve 13969 numaralı kararnamesile ve resmî izin almadan Suriye tabiiyetine geçen Viranşehir kazasının Gölbaşı mahallesinin 1 numaralı hanesi üzerine 1296 Viranşehir doğumlularından İbrahim paşa oğlu Mehmet ile keza aynı mahallenin 3 numaralı hanesi üzerine 1306 Viranşehir doğumlu kardeşi Halit İcra Vekilleri Heyetinin 30/6/932 tarih ve 13060 numaralı kararnamesile Türk vatandaşlığından ıskat edilmişlerdir.

Mumaileyhanın badema Türk hukukundan istifade etmelerine ve millî hudutlarımız dahiline girmelerine meydan bırakılmaması hususu tamamen tebliğ olunur efendim.

13/12/1933

—————

No. 7793/163

Bağlı listede soyları ve hüviyetlerde sicil kayıtları ve hâlen oturdukları yerleri yazılı olan 78 kişi millî savaşa katılmadıklarından dolayı yüksek Vekiller Heyetinin 10/5/933 tarihli ve 14329 numaralı kararla 1041 numaralı kanuna tevfiğân vatandaşlıktan ıskat edilmişlerdir.

Bu adamların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutları dahiline girmelerine meydan verilmemesinin temini tamamen rica olunur efendim.

—————

S.N. Dosya N.	Adı	Babası Adı	Anası Adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
1 7362	Sempat Papazyan	Bedros Papazyan	Sirpohi »	Zonguldak Devrek 1298	Devrek kazası Ermeni mahallesi 8/4 No. H. Hâlen Selânikte 2 43
2 251	Avakim Naşit Gevrelkyan	Naşit Gevrekyan	Filomen »	İstanbul 1314	İstanbul: Beyoğlu, Tomtom m. Hamam S. 67 No. H. Hâlen Varna'da 39 1 7
3 8141	Karikin Mikailyan	Mikail Mikailyan	Propiryon »	Trabzon 1278	Trabzon: İskenderpaşa 17 numaralı hane Hâlen Batumda 20 18
4 260	Ohannes Arslanyan	Ohannes Arslanyan	Nevimzar »	Ankara Zir nahiye 1322	Ankara: Zir nahiyesi Hürri mahallesi 135 No. H. Hâlen Atınada 2 96
5 296	İsak Behar Berta	Yasef	Sinuru	Kırklareli 1284	İstanbul: Üsküdar, Kuzguncuk İcadiye S. 9 No. H. Hâlen Berlinde
6 294	Karısı Hursu Behar	Yako Mitrani	Sahora Mitrani	Kırklareli 1294	Kırklareli: Babaske Musevi m. Hükümet cad. 6 No. H. Hâlen Berlinde

S.N. Dosya N.	Adı	Babası Adı	Anası Adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
7	294	Oğlu Haim İsak	İsak Bahar	Kırklareli 1319	» » » » » »
8	325	Karabet Sarıoğlu Sarıoğlu veya Kılıncıoğlu	Mesiya Sarıoğlu » Gülüzar	Kayseri 1318	Kayseri: Caferbey Süleyman Protestan m. 32 No. H.
9	332	Karabet Adıyamanyan	Harunisima Takuhi	Kayseri 1284	Kayseri: Sinekçi M. 205 No. H. Hâlen Köstencede 38 26
10	1000	Agop Arzumanyan	Karabet Arzumanyan » Sahume	Bandırma 1295	Nüfus kaydı yanlış ise de Bandırmanın Aşağı mahallesi Kilise sokağı üzerine kayıtlı bulunduğu ifade edilmiştir. Hâlen Varnada
11	1190	Agop Keçeciyan	Avadis Keçeciyan Gadarina	Amasya 1309	Amasya: Bağkelekis M. 34 No. H. Hâlen Tebrizde 1 20

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
12	981	Aznif Kistoryan	Maryam »	Malkara 1306	İstanbul: Kadıköy, Osmanağa M. Bahariye/S. 7/167 No. H. Hâlen. Filibede
13	1464	Mişon Rodrik	Pavorinca Rodrik	Kırklareli 1305	Nüfus kaydı bulunamamıştır. Hâlen Newyorkta !
14	1464	Mazalto Rodrik	Yuda Çoye	Kırklareli 1309	Kırklareli: Musevi Karakaş M. 11 No. H. Hâlen Newyorkta
15	1461	Serkis Toopile	Agavni	İstanbul 1299-1297	İstanbul: Sarıyer K. Yeniköy N. Arapcamı M. Bayır S. 3 No. H. Hâlen Sofyada 171 35
16	1592	Sultana Raytan	Mayır Raytan	Edirne 1315	Edirne: İbnirap M. Zindanaltı cad. 78 No. H. Hâlen Gümtülcirie 7 40

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
17 1226	Oşni Manikyan	Bedros Manikyan	Virkiye	İstanbul 1317	İstanbul: Eminönü K. Kumkapı N. Nişancı Mehmetpaşa M. Hamam cad. 19 No. H. Hâlen Pariste 37 76
18 258	Airmine Merhametçyan	Karnik Ovacımyan	Nemzur »	İstanbul 1302-1300	İstanbul: Kadıköy, Caferağa M. Moda cad. 103 No. H. Hâlen İskenderiyede 16 44
19 1224	Haçık Sandalcı oğlu	Hacı Takfor	Vasiliki	İstanbul 1297	İstanbul: Şehremini, Beyazırağa M. Muhallebici S. 11 N. H. Hâlen Pariste 13 57
20 1224	Karısı Madlen Mari Sandalcı oğlu	Ohannes Dirdiroğlu	Katina »	İstanbul 1307	İstanbul: Beyoğlu Hüseyinağa M. Keresteci S. 1 5 / 20 No. H. Hâlen Pariste 16 48
21 1222	Artin Papazyan	Sergiz Papazyan	Agavni »	İzmit 1307	İzmit: Ermeni mahallesi 764 No. H. Hâlen Sofyada 38 40

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu ve T.	yer Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
22 1222	Karısı Sürpik Papazyan	Ananya	Narik	İstanbul 23-5-1303	İstanbul: Fatih K. Samatya Hacı Hüseyinaga M. S. 2 No. H.
23 1223	İstapan Pekmezian	Avadis Pekmezian	Gadar »	İstanbul 1309-1307	İstanbul: Pangaltı Çimen S. Hâlen Sofyada 6 E87 31 No. H. Hâlen Marsilyada 33 90
24 1221	Ester Asyote	Aron Kordovero	Lea	İstanbul 1314-1312	İstanbul: Üsküdar Dağ hamamı Karabet kalfa S. 11 No. H. Hâlen Pariste 29 154
25 860	Artemis	Moses	Nanik	İstanbul 1286	İstanbul: Şişli N. Teşvikiye M. Mektep S. 1 No. H. Hâlen Pariste 18 11
26 1083	Karabet Helvacyan	Ohannes »	Maryam	İzmit 279	İzmit: Ermeni mahallesi 617 No. H. Hâlen Marsilyada 36 124

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
27	1300	Setrak Melkesetik Daniyeoğlu Ker-nirci Karadanik oğlu	Kazaros »	Filyani Yozgat 305	Yozgat: Tuzkaya mahallesi 323 No. H. Hâlen Pariste 2 93
28	985	Ludvig Lüp Adüt	Licco »	Mariame Viyana 1880	Viyana Şehbenderliği Hâlen Viyanada
29	985	Karısı Ella Venetia Adüt	Perta	Viyana 3 Ağustos 1886	Viyana Şehbenderliğinde kayıtlıdır. Hâlen Viyanada
30	934	İzrael Eskinazi	Hacı Bohor »	Sinyora Çorlu 1312	Tekirdağ: Çorlu K. Musevi M. Yeniçarşı S. 50/4 No. H. Hâlen Nevyorkta 6 72
31	934	Kardeşi Elya Eskinazi	» »	Çorlu 1309	Tekirdağ: Çorlu K. Musevi M. 49/2 No. H. Hâlen Nevyorkta 6 72

S.N. Dosya N.	Adı	Babası Adı	Anası Adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
32 931	Makruhi Küçükyan	Haçatur Küçükyan	Piperun »	İstanbul 7289-28	İstanbul: Üsküdar, Kısıklı N. Altınzade İsmailpaşa M. Beylerbeyi cad. 2 No. H. Hâlen İskenderiyede 16 86
33 1308	Nezaret Eseyan	Ohannes Eseyan	Ohannes »	Yozgat 1282	Yozgat: Köre oğlu M. 344 No. H. Hâlen Sofyada 4 67
34 1507	Kegam	Kirkor	Horopsim	İstanbul 277-276	İstanbul: Beyoğlu Taksim N. Kâtip Mustafa M. Telgraf S. 14 No. H. Hâlen İskenderiyede 52-57
35 1439	Toros Çakmakçıyan	Bogos Çakmakçıyan	İhsabet »	Kayseri 1287	Kayseri: Köyyıkan Ermeni M. 319 No. H. Hâlen Kahrede 42 12
36 1439	Oğlu Boğos Çakmakçıyan	Toros Çakmakçıyan	Gülünaya »	Kayseri 1317-1219	» » 42 12

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası Adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. şimdiki bulunduğu mahal
37 1441	Sabado	Hacı Menahem	Palomba	Çorlu Kaza 1317	Tekirdağ: Çorulu K. Musevi M. Saray S. 77 No. H. Hâlen Nevyorkta
38 1556	Surpuhi Ayvacyan	Migirdiç Ayvacyan	—	İstanbul 1308	Nüfusta kaydı bulunamamıştır. İstanbul: Adalar K. Büyükdada M. Camiîşerif S. bilâ No. H. Hâlen Batumda 8 10 Manisa: Salihli K. ve M. H. /4 No. H. Hâlen Rodosta
39 4655	Cuya Bencuya	Baruh Bencuya	Rahel	Manisa kas. 311	Sicil kaydı bulunamamıştır.
40 1281	Antranik Sürepyan	Santur Sürepyan	Hacı Uskubhi	Kocaeli Adapazarı 1291	Adapazarı: Peşkirici M. 13 No. H. Hâlen Varnada 46 54
42 1406	Serkis Arslanyan	Karabet Arslanyan	Aksabet »	Kastamonu 1300	Kastamonu: Toska K. Koca Osmanda Ermeni Kıptı 7 No. H. Hâlen Bükreşte 38 51

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
41 1282	Vahram Kirezyan	Dikran Kirezyan	Sirpohi »	Kocaeli-Adapazarı 1310	Adapazarı: Avadis mahallesi 101 No. H. Hâlen Selânikte 38 99
43 1734	Demosten Kayaoğlu	Kostantin Kayaoğlu	Mariya »	İmroz 1297	Çanakkale: İmroz Panaiya M. 329 No. H.
44 1734	Karısı Hirisola Kirezyan	Kostantin	Despina	İmroz 1307	Hâlen Kahirede 1 116 » » »
		Dikran Kirezyan	Sirpohi »	Kocaeli Adapazarı 1315	Kocaeli: Adapazarı Avadis M. 101 No. H. Hâlen Selânikte 38 101
46 1316	Gültüzar	Bogos	Maryam	Kayseri Develi 276	İstanbul: Eminönü Kumkapı N. Emin B. M. Beyazıt cad. 118 No. H. Hâlen Baküde 26 146

S.N, Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
47 1344	Avadis Köroğlu	Kirkor Köroğlu	Anna »	Ankara-Keskin 1880	Keskin: Mohurgut karyesi 26/9 No. H. Hâlen Moskovada Nüfusta kaydı bulunamamıştır.
48 1806	Hulyanı Serçanoğlu	Parsih Serçanoğlu	Kaztuhi »	Giresun 1326	Giresun Ermeni M. 32 No. H.
49 1350	Misak Miskcioğlu	Mardiros Miskcioğlu	Virjin	İstanbul 1317	Hâlen Pariste 81 16 İstanbul: Beyoğlu, Şişli Pangaltı M. 127 No. H.
50 1884	Paskal Kazyan	Kirkor Kazyan	Meryem »	İzmit 1293	Hâlen Pariste 35 28 Tekirdağ: Katolik M. Peştemalcı S. 28 No. H.
51 1345	Haçik Kasparyan	Kaspar »	Katik »	İstanbul 1276	Hâlen Burgazda Nüfusta kaydı bulunamamıştır. İstanbul: 5 inci daire Yeniköy Panaiya M. Köy yatı cad. 30 No. H. Hâlen Varnada

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
52 1329	Vahram Gireksoyan	Setrak Gireksoyan	Biyatrik »	Amasya Merzifon 1315	Merzifon: Hacı Bali M. 15 No. H. Hâlen Pariste 44 55
53 1329	Kapriyek Aleksandır oğlu	Kırkor Aleksandıroğlu	Lesya »	Sivas-Gürün 1285	Gürün: K. Katolik M. 26 No. H. Hâlen Köstence 6 134
54 1790	Avram Mayo	Hacı Davi	Guyu	Manisa Akhisar 1303	Akhisar: K. Yahudi M. Atik 19 No. H. Hâlen Atınada
55 1417	Begik Siranyan	Bogos Siranyan	Sugumi »	Sivas 292	Sivas: Tavra M. 208 No. H. Hâlen Selânikte 18 114
56 1787	Alfred Singer.	Bernhard Singer	Anna	Prag 1893	Berlin konsolosluk sicillâtı Haleş Berlin
57 1501	Minas,	Zadik Çerzadik	Zuun	Bursa Orhangazi 1903	Nüfus kaydı bulunamamıştır.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
58 1 5 1 1	Gevant Çakıryan	Ropen Çakıryan	İpek »	Yozgat 1311	Yozgat: Ermeni ekke M. 20 No. H. Hâlen Gümülcinede
59 1 5 1 1	Karısı Gadarino Aharonyan	Artin Aharonyan	Agavni »	Geyve Kurtbelen karyesi 1316	Kocaeli: Geyve Kurtbelen Karyesi 443 No. H. Hâlen Gümülcinede 38 105
60 1638	Mayrup Sarafyan	Agop Sarafyan	Horopsima »	Bursa 1980	Nüfus kaydı bulunamamıştı. Hâlen Filibede
61 1723	Takvor Kamıkyân	Karnik »	Virgina »	İstanbul 1306 1305	İstanbul: Fatih N. Samatya Koca mustafapaşa Uzunca ova S. 10 No. H. Hâlen Pariste 7 59/132
62 1929	Maryos Keşişyan	Agop Keşişyan	Yegisabet »	Adana-Ha - cin	Saimbeydi: Protestan M. 65/6 No. H. Hâlen Neyyorkta Nüfus kaydı bulunamamıştır.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu ve T.	yer Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
63 1924	Nobar Tarpinyan	Agop Tarpinyan	Mannik »	İstanbul 1317	İstanbul: Üsküdar Selâmsız M. Değirmenci S. 24 No. H. Hâlen Pariste 11 144
64 2196	Vahram Çalıkıyan	Karabet Çalıkıyan	Takuhi »	İzmit 1312	İzmit: Ermeni mahallesi 677 No. H.
65 2195	Sentor Kohen	Hayım Kohen	Malkuna »	İstanbul 1266	Hâlen Bükreşte 38 2 İstanbul: Hasköy, Abdüsselâm Bademlik cad. 94 No. H. Hâlen Milánoda 45 15
66 2195	Semha Allegrina Kohen	Hayım Kohen	Mazalte Fortunato	İstanbul 1269	» » »
67 1994	Serkis Telfeyan	Moses Telfeyan	Akalıcı »	Kayseri 1292-1290	İstanbul: Kadıköy, Caferağa M. Suyolu S. 3 No. H. Hâlen Pariste 8 12
68 1994	Karısı Haykanoş Telfeyan	Markeriyos	Vartuhi	Amasya 1302-1300	İstanbul: Bostan N. Ali M. Nevciye S. 17 No. H. Hâlen Pariste 8 12

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
69 1994	Kızı Yeenige Telfyan	Serkis Telfyan	Haykanuş	İstanbul 1323-1321	İstanbul: Kadıköy, Caferağa M. Suyolu S. 3 No. H.
70 2255	Verizini Bedrosyan	Karabet Vartanyan	Maryam »	İstanbul 1293	İstanbul: Bakırköy, Zeytinlik Bıla M. Tasevler S. 42 No. H.
71 2254	Mannik Aşçıyan	Komidos Aşçıyan	Filomina »	İstanbul 1290	İstanbul: Fatih K. Samatya, Hacıkadın Pulcu Enup 37 No. H. Hâlen Kahirede 19 158
72 2311	Yasef Varon	İsak Varon	Sultana »	Çanakkale Gelibolu 1285	Gelibolu: Hoca Haraza M. Musevi S. 308/305 No. H. Hâlen Newyorkta 19 32
73 2232	Elbis Arpine Çismardafos	Dikran	Agüpyan	İstanbul 1310-1308	İstanbul: Pangaltı M. İcadiye S. 21 No. H. Hâlen Pariste 35 75

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
74 2171	Mikâil Kırkçıyan	Leon Kırkçıyan	Maryan »	İstanbul 1907	İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa M. Tulumbacı S. 6 No. H. Hâlen Atınada 20 106
75 2534	Ardaşes Orakyan	Kigork Orakyan	Ojen Engani	İstanbul 1316-1314	İstanbul: Beyoğlu, Galata Karabaş M. Boğazkesen C. S. 47 No. H
76 2632	Bissiç Roffal	Sam İsaç	Mari Haigi	Suriye seble 1884	Sabık Osmanlı hükümeti teba. Hâlen Cenubi Afrikada Mukim
77 2536	Matyas Frengiyan	Asador Frengiyan	Bergruhi	İstanbul 1320	İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa M. Çaylak S. 8 No. H. Hâlen Pariste 24 52
78	Karakin Gazarosyan	Viçen Gazarosyan	Akabi »	İstanbul 1295	İstanbul: Beyoğlu, aişli N. Feriköy M. Rus S. 14 No. H. Hâlen Batumda 54 23
79 18613	İskuhi Manisaliyan	Artin Çıraçıyan	Herike	İstanbul 1296	İstanbul: Beyoğlu K. yişli N. Pangaltı M. Pangaltı S. 1 No. H, 35 1

No. 7799/165

Bağlı listede soyları ve hüviyetlerde sicil kayıtları ve elyevm ikamet ettikleri mahaller yazılı bulunan «54» kişi millî savaşa katılmadıklarından dolayı İcra vekilleri Heyetinin 26/4/933 tarih ve 14245 numaralı yüksek kararile 1041 numaralı kanuna tevfikan vatandaşlıktan çıkarılmışlardır.

Bu adamaların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlar dahiline girmelerine meydan verilmemesinin temini tamamen rica olunur efendim.

16/12/1933

SN. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
1 185	Feresko Yasaya İso6	David Feresko	Rebeka »	İstanbul 1303	İstanbul: Onuncu daire Osmanağa M. İskele S. 6 7 No. H. Anvertse bulunuyor
2 349	Marik Emelyan	Torna Elmayan	Gülene	Eskişehir	Eskişehir: Hoşnudiye M. 20 4 Marsilyada bulunuyor.
3 77	Hayim Kohen	Gavriyel Kohen	Sinyoru	İstanbul 1316-1319	İstanbul: Beyoğlu Hasköy N. Kiremitçi Ahmetçelebi M. Aynalı kavak S. 25 No. H. Pariste bulunuyor. 27 125
4 56	Pefkola Trikoni	Nikola Kara Nikola	Eleni	İmroz 1272	İmroz: Anvalmbiyoz 144 No. H. 2 47 r İskenderiyede bulunuyor.
5 92	Mişon Dükalo	Nesim Dükalo	Bohora	İstanbul 1320-1318	İstanbul: Beyoğlu, Galata Okçu Musa M. Çeşme S. bilâ No.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
6	125	İstapan Hacıyan	Nikagoz Hacıyan	Kanunîk	Geyve Kurtbelen köyü 167/1 No. H. 37 145 Köstencede bulunuyor.
7	433	Maryam Yusufyan	Artun	Takuhi	Bilecik 1298 Bilecik: Kadayıncı M. 92 No. H. Nüfus kaydı bulunamamıştır.
8	424	İlyas Kanetti	Rafael Kanetti	Zünbül	Edime 1305 Selânikte bulunuyor. İstanbul: Altıncı daire Müeyyet zade M. S. 2 No. H. Atınada bulunuyor.
9	392	Leon Diyatyan	Serup	Annik	Erzurum 1897 Erzurum: Keskin K. Hadicor hanen kuru süflâ M. 53/2 No. H., Nüfus kaydı bulunamamıştır. Moskovada bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
10 227	Agop Polatyan	Artin Polatoğlu	Takuhi »	Kayseri 1293	Kayseri: Batman Ekmeni M. 30 No. H. 35 0 Köstencede bulunuyor.
11 190	Arusyak Papazyan	Antranik Semercioğlu	Agavni	Adapazarı 1319	Adapazarı: Celil mahallesi 42 No. H. 45 104 Midillide bulunuyor.
12 189	Hamparsun Boyacıyan	Takfor Boyacıyan	Armave »	Adapazarı 295	Adapazarı: Burna M. 29 No. H. 38 128 Selânikte bulunuyor.
13 216	Arangel Aram Kuyumciyan	Parsih Kuyumciyan	Mari »	İstanbul 1321-1319	İstanbul: Beyoğlu, Kuloglu M. ve cad. 30 No. H. 49 4 Hâlen Bükreşte bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
14	220	Nektar Apkaryan	Karabet Apkaryan	Margarit » 1285	Adapazarı: Avadis M. 129 No. H. 38 65 Hâlen İskenderiyede.
15	221	Sofi Aslangül	Holas Ohannes	Takuhi Ankara 1287-1285	İstanbul: Beyoğlu, Hüseyinağa M. Taksim S. 10 No. H. 14 22 Hâlen Pariste bulunuyor.
16	221	Jozef «Osep Aslangül	Pol Aslangül	Sofi » Ankara 1314	» » 14 22 Hâlen Pariste bulunuyor.
17	221	Kırkor Aslangül	Aslangül	Sofi Ankara 1310	» » 14 22 Hâlen Pariste bulunuyor.
18	224	Daniyel Bessonof	Kozma Bessonof	Aleksandra Bandırma Manyas köyü 1877	Bandırma: Manyas köyü numarasız hane Nüfus kaydı yoktur. Hâlen İran Rizaiyede.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
19	263	Agavni Püskülciyan	Leon Püskülciyan	Parsih İstanbul 1312-1310	İstanbul: Sinemköy Demirha İstanbul: Sinemköy Demirane S.42 No. H. 35 52 Hâlen Varnada bulunuyor.
20	268	Elya Bahar	Avram Bahar	Markado İstanbul 1304	İstanbul: Fatih Fener N. Hızır Çavuş M. Çorapçı çeşmesi S. 36 No. H. 59 29 Hâlen Berlinde bulunuyor.
21	268	Leoa Hako	Yuda	Sara İstanbul 1301	İstanbul: Fatih Fener N. Molla aşık M. Sultanhamam S. 65 No. H. 50 73 İstanbul: Hasköy Piripaşa M. Marangozhane
22	273	Salamon Uryiel	Aron	Luna İstanbul 1304	Nüfus kaydı bulunamamıştır. Hâlen Newyorkta bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
23 244	Marko «Mordohay» Yafet	İlyayafet	Sara	Romanya 1312	İstanbul: Beyoğlu, Hasköy N. Kiremitçi Ahmet çelesi M. Harapçeşme S. 28 No. H. 29 35 Hâlen Moskovada.
24 347	Avram Kohen	Nesim Kohen	Kadem	İzmir 1303	İzmir: Beni İsrail İstiklâl M. Lânbit S. 36 No. H. Hâlen Milânoda.
25 339	İsak Benhayim	Benyamin Baruh	Oro	Litileburgaz 1903	Litileburgaz: Nüfus kaydı bulunmamıştır. Hâlen Moskovada bulunuyor.
26 309	Boğos Papazyan	Viçin Papazyan	Takuhi	Ankara 316	Ankara: Hisar Ağniya M. 84 No. H. 25 58 Hâlen Selânikte bulunuyor.
27 310	Karabet Boziyan	Bogos Boziyan	Ana »	Palu 306	Palu kazası Sivan karyesi 183 No. H.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
28	559	Baruh	David Nathan	Asitane 1926	Nüfus kaydı yanmıştır. Hâlen Nevvyorkta bulunuyor. Sarıyer kazası, Büyükdere M. Kriko S. 21 No. H. 129/501 33 Hâlen Marsilyada bulunuyor.
29	531	Jak Kormona	Hayım Kormano	İstanbul 1277	İstanbul: Beyoğlu, Hasköy N. Kalaycı bahçe M. 12 No. H. 48 116 Hâlen Mârsilyada bulunuyor.
30	İsak Vaisberk	Yaşuva Vaisberk	Desa »	Odesa 1297	İstanbul: Beyoğlu, Galata Mül- eyyet zade M. Makri çık. S. 5 No. H. 42 131 Hâlen Atinada bulunuyor.
31	425	Artin Minasyan Çuvanyırtan oğlu	Ninas »	Urfa 1294	Urfa: Kadioğlu M. 45/4 No. H. Hâlen Cenevrede bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu ve T.	yer Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
32 425	Lüsyay Çinçavatyan	Kirkor »	Anna	Urfa 1301	Urfa: Kadioğlu M. 25/13 No. H. Nüfus kaydı yanmıştır. Hâlen Cenevrede bulunuyor.
33 455	Agas Bilmezian	Şahin Bilmezian	Eftik	Mısır 1317	İstanbul: Eminönü Kumkapı N. Çadircı Ahmet M. Arapzade S. 30 No. H. Hâlen Kahirede bulunuyor.
34 455	Minas Bilmezian	Şahin Bilmezian	Eftik	Mısır 1319	» » » »
35 346	Mari Mecide divlet	Gabiriyel Cebail divlet	Sofi H. Şahin	İstanbul 1312-1310	İstanbul: Beyoğlu Hüseyinağa M. Şişli cad. 20 No. H. 19 64 Hâlen Kahirede
36 373	Yasef İsrael	Yuda İsrael	Beya	Tekirdağ 1310	Tekirdağ: Hürriyet M. 11 No. H. 21 4 Hülen NevYorkta bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
37 373	Leya Yasef karısı	Bohor Benzera	Reneya »	Tekirdağ 1316	Tekirdağ: Hürriyet M. 11 No. H. 21 4 Hâlen NevYorka bulunuyor.
38 8430	Boris Silberman	Kelman Silberman	Rozo Yakebson	Rusya	Nüfus kaydı yoktur. Hâlen Cenevrede bulunuyor.
39 8430	Ester Silberman	»	»	Cenevre	» » » »
40 8430	Fanni Silberman	»	»	»	» » » »
41 8430	Rebeka Silberman	»	»	»	» » » »
42 965	İlyas Geron	Şabat Sinto Geron	Roca »	Edirne 1322	Edirne Hasanpaşa M. Hacımeniş B. S. 34 No. H. 111 22 Hâlen Pariste bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
43	350	Mişon Benedor	İsak Ester »	Edirne 1296	Edirne Sabuni M. Eski Posta S. 73 No. H. 5 124 Hâlen Sofyada bulunuyor
44	659	Herant Lokmagözyan	Aram Hazaruhi » Lokmagözyan	İstanbul 1300	İstanbul: Bakırköy Ermeni M. 28 No. H. 4 10 Hâlen Palriste bulunuyor.
45	652	Antuvan Keseciyan	Ohannes Niktar » Keseciyan	Ankara 1300	Ankara: Ağniya M. 4 No. H. 25 31
46	744	Nobar Agaton Lazyan	Serop » Diruhi	İstanbul 1288	İstanbul: Beyoğlu M. Su terazisi S. 2 No. H. 325 15 Hâlen Moskovada bulunuyor.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
47	707	Ömürhan Kiremitçiyan	İsteyan Kiremitçiyan	Merzifon 1320	Merzifon: Sofular M. 49 No. H. 49 150 Hâlen Pariste bulunuyor.
48	7645	Dikran Boyacıyan	Ovakim Boyacıyan	Sürpük » Sivas 290	Sivas: Üryanî müslim M. hükümet S. 61 No. H. 5 41 Hâlen Filibede bulunuyor.
49	7645	Vartanoş	Ağop	Maryam Sivas 298	» » »
50	7645	Öhanes Boyacıyan	Dikran Boyacıyan	Vartanoş » Sivas 317	» » »
51	7645	Verjühi Boyacıyan	Dikran Boyacıyan	Vartanoş » Sivas 316	» » »
52	589	Harityan Hacıriyan	Harityan Artin	Turfan Markrit Maraş 1904	Maraş: Fındıkçı karyesi 1 No. H.

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve t.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
53	903	Yeznik Sarafyan	Ovakim Sarafyan	Meryem » Kemaliye 311	626 67 Hâlen Atınada bulunduğu Nüfus kaydı bulunamamıştır Hâlen Varnada bulunuyor.
54	738	Pirapion Patrikian	Kirkor Berberoğlu	Satenik » İzmit 1302	İzmir: Ermeni M. 52/320 No. H. 36 26 Hâlen Midillide bulunuyor.

No. 8032/172

Bağlı listede isimlerde hüviyetleri yazılı olan 16 kişinin hareketi 1312 numaralı kanunun 9, 10 ve 11 inci maddelerine tevafuk ettiğinden dolayı İcra Vekilleri Heyetinin 4/9/933 tarih ve 14876 numaralı kararile vatandaşlıktan ıskat edilmişlerdir.

Bu adamların Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlarımız dahiline girmelerine meydan verilmemesinin temini tamimen rica olunur efendim.

25/12/933

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
1 2806 13452	Moso Katan	Mordohay Katan	Bohora	İzmir 1295	İzmir: Hahambaşı nam diğeri Güzelyurt M. 151 No. H. Paris 117 1
2 2806 13452	Karısı Semha	Avram Tüvi	Perle	İzmir 1295	» » » »
3 2806 13452	Mihal Mardoş	Miso Katan	Semha Tevi	Brüksel 1907	» » » »
4 2224 10281	Angilos Levanti	Andriko Levanti	Atine »	İstanbul 1321	İstanbul: Tatavla Hristo M. 2 No. H. Gümülçine 24 92
5 2188 15534	Vida	Nesim Sakez	Kadun »	Bursa 1318-1316	Bursa: Muradiye cad. M. Sulum S. 1 99 No. H. Kudüs 12 105
6 2188	Sünbül İsrael	Avram İsrael	Efka »	Tekirdağ Çorlu 1324	Tekirdağ: Çorlu K. Musevi M. Kara S. 159 No. H. Kudüs 6 75

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
7	2188 15534 Rejina Reçina Krispin	Hayım Krispin	Klara »	İzmir 1317	İzmir: Ayavukla Yeni M. Kemer cad. Fırt S. 64 No. H. Kudüs
8	3533 18914 Mıgırdç Topal Mıgıroğlu	Ağya topal Mıgıroğlu	Heripsima	Sivas 1303	İstanbul: Beyoğlu Asmalı mescit M. Caddei kebir S. 400 No. H. Berut 17 47
9	3454 17492 Herri Yakupyan	Agop Yakupyan	Agavni »	Newyork 1912	İstanbul: Amerika Müttelhit Devletler Baş konsolosluk sicillâtında mu- kayyet ve İstanbul Merkezefendi tekkesi Sakhane S. 11 No. H. İstanbul
10	2582 17429 Raşel Menda	Bohor Menda	Luna Mazalto	Edirne 1908	Edirne: Fındık Fakih 87 No. H. Gümülcine 8 55

S.N. Dosya N.	Adı	Babası adı	Anası adı	Doğduğu yer ve T.	Nüfus kütüğündeki kaydı ve N. ve şimdiki bulunduğu mahal
11	3139	Dacar	Hacı	Karik	Kardeşi Leon İstanbul: Emin-önü Kumkapı N. Çadircı Ahmet M. Sandalcı S. 9 No. H. İskeçe 96 60
	17783	Oskanyan	»	Bursa 1894	
12	4020	Artin	Takor	Gerup	İstanbul: 6 ncı daire Hüseyin-ağa M. Kırık S. 1 No. H. Gümülcine 97 60
11	8249	Kuyumcuyan	Kuyumcuyan	Gümülcine »	
			İdoloviç Moiz	Viyana 1305	Viyana Başkonsolosluğu Viyana
14	533	Kelman	İsak	Kudüs 1862	Cenevre Başkonsolosluk sicillâti
	11808	Silbermann	Silberman		La chan De-Fonds
15	3850	Asadur Minasyan	İstapan Minak	Bursa Orhangazi 1911	Babası nezdinde nüfus kaydı yoktur. Selanik
16	2370	Hayim	Abraham	Kudüs 1297	İstanbul: 6 ncı daire Keçeci Hasköy, Şeritçi Abraham S. 72 No. H.
	17476	Aron			

No. 8033/171

Suriyeye kaçarak Fransız istihbarat dairesine iltica etmiş olan Diyarbekirli Kürt Cemilpaşa oğullarından Mustafa Bey oğlu Bedri ve Kadri 1312 numaralı Türk vatandaşlığı kanununun 9 uncu maddesine göre Yüksek Vekiller Heyetinin 12/11/933 tarih ve 15277 numaralı kararile vatandaşlığımızdan ıskat edilmişlerdir.

Bu adamların bir daha Türk hukukundan istifadelerine ve millî hudutlarımız içine girmelerine meydan verilmemesi tamamen rica olunur efendim.

25/12/933

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

HÜLÂSA

2330 sayılı Af kanunu idare
Hey'etlerince tatbiki H.

No. 6471

2330 numaralı Af kanununun tatbikatında, bilhassa bu kanunun sahai şümulünde görülen suçlar hakkında İdare Hey'etlerince birinci derecede hukuku amme davasının ortadan kalktığına dair ittihaz olunan men'i muhakeme mahiyetindeki kararlar ikinci derecede tetkika tâbimidir. Keyfiyeti üzerinde, tereddüt hasıl olduğu anlaşılmıştır.

Memurin Muhakematı kanununun ikinci maddesi mucibince memurlar hakkında tanzim edilecek tahkikat evrakı üçüncü maddenin sarahati karşısında ait olduğu idare hey'etine geldiği zaman idare hey'etleri aynı kanunun beşinci maddesi dairesinde muamele yapmakla mükelleftir. Hususî bir kanunla bu hükümler sarahaten değiştirilmedikçe başka türlü muamele yapmağa ve verilen kararlarda da beşinci maddenin kullandığı kanunî tâbirlerden başka türlü tâbir kullanmağa kanunen imkân yoktur.

Bu izahata nazaran idare Hey'etlerine gelen bir karar hakkında ya lüzumu muhakeme veya men'i muhakeme kararı verilir. Kanunun beşinci maddesinde «Memuru maznunun tahtı muhakemeye alınmasına lüzum görülürse» lüzumu muhakeme kararı verileceği ve «memuru mumaileyhin tahtı muhakemeye alınmasına lüzum görülmezse esbabının beyanile men'i muhakemesi» hakkında karar verileceği tasrih edilmektedir. Takip edilecek usul noktasından elinde başka mesnet olmayan idare hey'etlerinin memurin muhakematı kanununun sarıh hükümlerinden aykırı muameleler yapamayacakları şüphesizdir. Binaenaleyh:

Bu kanunun yukarıda yazılan sarahatine göre memurlar hakkında men'i muhakeme kararı verilmesi yani tahtı muhakemeye alınmasına lüzum görülmemesi ya suçun subut delillerinin olmamasından ve yahut kanunî sebeplerden dolayıdır.

İşte Af kanunu da, müruru zaman, suçlunun vefatı gibi kanunî men i muhakeme sebeplerindendir. Bir idare heyetinin vermiş olduğu kararın ikinci derecede tetkik edilmemesi ancak memurin muhakematı kanununun beşinci maddesinin bu noktadan tadilini icap ettirir sarıh bir; hükmü kanunî olmasile kabildir. Halbuki Af kanunu böyle bir hükmü ihtiva etmemektedir. Memurin muhakematı kanununun bu sarıh hükmü karşısında başka türlü muamele yapmağa imkân olmadığından İdare hey'etleri bu mebhasta yalnız ve yalnız memurin muhakematı kanunu sarahatı dairesinde muamele yapmağa ve karara ittihaz etmeğe mecburdur,

Vaziyet ettiği tahkikat evrakını bu kanun hükümleri dahilinde tetkik ve neticesine göre kanunî sebep dermeyan eyleyerek men'i muhakeme kararı verir. Ve usulen icap eden tebligatı ifa ve ikinci derecede tetkika arzeder. Memurin muhakematı kanununun beşinci maddesi men'i muhakeme kararlarından müddei şahsîye ve memurin idare reisine itiraz hakkı da vermiş olduğundan suçun Af kanunu, şümulüne dahil olup olmadığı noktasında bunların da sözü

.....

vardır. Binaenaleyh Af kanunu Memurin muhakemat kanununun beşinci maddesinin verdiği itiraz hakkını ilga etmemiş olduğu cihetle bu noktada birinci derecede görülen bu kabil suçların aynı usul dairesinde ikinci derecede tetkikini icap ettirmekte bulunduğu ve Af kanununun tatbikatında mütereddit kalınacak diğer noktanın da acele iş'arı tamim olunur efendim.

Bütün Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe tamimen tebliğ ol ummuştur.

17/12/933

HÜLÂSA

Vekâlet ve Vilâyetler aleyhine açılan İdarî davalara kanunî müddet zarfında müdafaaname gönderilmesi H.

No. 8583

Şûrayı Devlette açılan İdarî davalarda müddei aleyh olan Vilâyetlere dava arzu hallerinin bir nüshası tebliğ edildiği halde bazı davalarda tebliğ ve tebellüğ tarihinden itibaren on beş günlük kanunî müddet içinde müdafaaname gönderilmediği ve keza Şûrayı Devlet kanununun (38) inci maddesi mucibince gıyabî muamele ifası hakkında davacının vukubulan talebi dahi tebliğ ve on beş günden ibaret olan müddet içinde cevap talep edildiği halde yine müdafaaname gönderilmemekte olduğu Şûrayı Devlet Riyasetinin iş'arına atfen Başvekâlet yüksek makamının 13/12 /933 tarih ve 6/3622 numaralı tezkeresile bildirilmiştir.

Birinci hâl: davaların intacının gecikmesini, ikinci hâl ise verilecek kararlarda davacının iddiasının esas ittihazile müddeialeyh vilâyetler aleyhine hüküm verilmesini intaç edeceğinden vilâyet hukukunu siyaneten mücbir sebepler

tahtında kanunî müddette cevap verilmediği takdirde ahkâmı kanuniyeden bulunan temdidî müddet talebinde bulunulması ve ahvali adiyede kanunî müddet içinde müdafaanamelerin irsaline itina olunması lüzumu ehemmiyetle tebliğ ve tamim olunur efendim.

Bütün Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe tamimen tebliğ olunmuştur.

19 /12/933

MAHALLİ İDARELER UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

No. 513/173

Belediyeler Bankasından borç para isteyen veya kefalet veya tavassut talebinde bulunan Belediyelerin müracaatları birbirine uygun olmadığı gibi 2301 numaralı Belediyeler Bankası kanununda ve esas nizamnamesinde yazılı hususatı dahi ihtiva etmemesinden naşi lüzumsuz muhabereye sebep olmakta ve muamelâtın teahhürüne meydan verilmekte olduğundan Banka Meclisi idaresince tanzim edilen merbut cetvellerin Belediyelere tevzii ile bundan sonra vaki müracaatların bu esas dairesinde yapılması ve müracaatların mezkûr esaslara uygun olduğu vilâyetçe anlaşıldıktan sonra evrakın gönderilmesi tamimen tebliğ olunur efendim.

9/12/933

No. 513/177

Belediye Reisleri ile belediyede çalışan muhasiplerin adı sanı ve vazifeye başladıkları tarih Vekâletçe malûm olmadığından 933 senesi Haziranından itibaren Belediye reis ve muhasebeciliklerinde veya muhasibi mes'ullükle-

rinde ve muhasebe memurluklarında bulunmuş olan zevatın isim ve şöhretleri ile memuriyetlerinin ve işe başladıkları ve işten ayrıldıkları tarihlerin ve tebeddülât vukuunda yerlerine tayin ve intihap edilenlerin aynı suretle isim ve memuriyetlerinin ve vazifeye mübaşeret tarihlerinin tutulacak defteri mahsusa geçirilmek üzere bu suretle okunaklı ve vazih olarak tanzim edilecek iki kıt'a cetvelin doğruluğu vilâyetçe tasdik edildikten sonra bir nüshasının Belediyeler Bankası Umum Müdürlüğüne diğer nüshasının da Vekâletimize gönderilmesi tamimen tebliğ olunur efendim,

12/12/933

NÜFUS İŞLERİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Ş. II

No. 12197/3702

1 — Yabancı memleketlerden Türkiye'ye gerek yabancı pasaportla ve gerek kaçak olarak iltica eden Türk ırk ve harsının mensup kimselerin 2007 numaralı kanunla Köy kanununun 88 inci maddesinde istisnaen küçük sakatlarla iştigallerine ve köylerde oturup çalışmalarına müsaade edilmesi hakkındaki 13/11/933 tarihli ve 15316 sayılı kararnamenin örneği bağılı olarak yollandı.

Türk ırk ve harsına mensup kimseler hakkında bu kararname mucibince muamele yapılması ve kandaşımız olmayan kimselerin yurttaşlığımıza alınma dileğinde bulunsalar dahi dilekleri İcra Vekilleri Heyetince kabul edilinceye kadar Türklere ait haklardan istifade etmelerine meydan verilmemesi tebliğ olunur efendim.

2 — Tamimen Vilâyetlere ve malûmat olarak U. Jandarma Kumandanlığı ile Emniyet işleri U. Müdürlüğüne yazılmıştır.

4/12/933

Kararname sureti**Sayı: 15316**

Yabancı memleketlerden Türkiye'ye gerek pasaportla ve gerek kaçak olarak iltica ve hicret eden Türk ırk ve harsına mensup kimselerin, vatandaşlık muamelelerinin ikmaline kadar 2007 numaralı kanunla Köy kanunundan istisnaen ve 885 sayılı İskân kanununa göre huduttan kabul edildikleri tarihten itibaren; en küçük san' atlarla iştigallerine ve köylerde oturup çalışmalarla müsaade olunması; Dahiliye Vekilliğinin 25/7/933 tarih ve 3513/1125 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 13/11/933 toplantısında kabul olunmuştur.

13/11/933

HÜLÂSA

Yurttaşlığımıza girmek için müracaat eden ve Türkiye'ye geleli beş seneyi geçmeyen Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya muhacirleri için olunacak muamele hakkında

No. 13062/3939

Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavyadan, Rusya ve İrandan ve Suriye ve Iraktan, Adalardan gerek pasaportla ve gerekse kaçak olarak gelen Türk ırkına mensup muhacir ve mültecilerden beş sene oturma müddetini doldurmadan yurttaşlığımıza alınmasını isteyen kimseler hakkında 1312 numaralı vatandaşlık kanunu ile bu husustaki umumî yazılarımıza göre tamamlanmış tahkikat evrakı eskisi gibi vilâyetinizde alıkonularak tahkikat neticesine ve vesikalarının müsteniden Nüfus idarelerince yapılacak aile listeleri alâka-

darların Vilâyette alıkonulan tahkikat evrakına göre bütün vaziyetlerini hülâsa eden ve yurttaşlığımıza alınmaları muvafık olup olmadığı hakkındaki Vilâyetin mütaleasını da ihtiva eyleyen bir tahrirat ile Vekâlete yollanacaktır. Yapılacak aile listelerinin bir örneği bu umumî yazımıza bağlıdır.

Her aile halkının bir listeye yazılması ve yaşlarının doğum tarihi olarak gösterilmesi, bekâr, evli, dul veya boşanmış olanların da (medenî hali) sütununa vaziyetleri işaret olunması ve listelere o ailenin karı ve çocukları ve memleketi kanunlarına göre reşit ve kimsesiz olan yakın akrabası ile baba veya dul analarından başkasının ilâve edilmemesi lâzımdır.

Şimdiye kadar yollanan listelerde alâkadarların Türkiyeye geldikleri tarih ile yurttaşlığımıza girmek için müracaat ettikleri tarih arasında bir seneden fazla zaman geçmiş olması dolayısıyla harca tâbi olan muhacir ve mültecilerden harç veya fakirlik mazbatasını alınıp alınmadığını ve bunların aslî memleketlerinde yerleşmiş oldukları mahalleri ve memleketleri ile aile efradı cihetinden bir alâkası kalıp kalmadığını ve hangi ırka mensup olduklarını gösterecek malûmat bulunmadığından bu malûmatı göstermek üzere listelerde icap eden sütunlar açılmıştır. Listeler yeni nümuneye göre itinalı olarak ve hiç bir sütunun cevabı boş bırakılmadan doldurulacak ve aile reisinden sonra listede isimleri yazılacak aile efradının aile reisinin akrabalık noktasından nesi olduğu birinci sütunda her birinin isimleri hizasında yazılacak ve düşünceler sütununda alâkadarların yurttaşlığımıza alınmalarında mahzur bulunup bulunmadığı gösterilecektir. Yukarıda da işaret edildiği gibi bu listeler her kaza Nüfus idaresince tahkikat evrakına ve vesikalara müsteniden doldurulacak ve altı Nüfus idaresinin mühürü ile mühürlenecektir. Kanca Türk olmayan veya Türk harsına mensup sayılan Pomak, Boşnak, Gürcü, Çerkeş, Kara papak, Lezgi bulunmayanlar ile müslümanlardan Türkiyeye geldikleri tarih beş seneyi geçenlerin, Arnavut ırk veya te-

baasından bulunanların Bulgaristan Garbı Trakyası olan Kırcaali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine cebel, Darı dere, Eğri dere, Paşmaklı (Ahi çelesi) kazaları halkı ile Yunanistan Garbı Trakyasına mensup halkın listeleri eskiden olduğu gibi tahkikat evrakı ile birlikte takımı ile Vekâlete yollanacaktır. Buna göre muamele yapılmasının temini ile Vali Beyefendilerin bizzat alâkadar olmaları ehemmiyetle rica olunur efendim.

16/12/933

Aile ismi:
İsmi:
Babası ismi:
Anası ismi:
Doğum yeri ve yılı:
Geldiği tarih:
Yurttaşlığımıza alınması için müracaat tarihi:
Asli tabiiyeti:
San'atı:
Oturduğu yer:
İrki:
Harca tabi olup olmadığı ve tabi ise harç veyahut fakirlik mazbatasını almış olup olmadığı
Dini :
Medenî hali:
Pasaportunun hangi yer konsoloslüğümüz tarafından vize edilmiş olduğu ve vize tarih ve numarası
Memleketile aile efradı cihetinden ne gibi alâkası kaldığı:
DÜŞÜNCELER:

Ş. III

No. 13674/2133

6/1/927, 13/4/927 tarih ve 57/8, 1336/216 numaralı Umumi yazılara ektir:

İtalya ve Balkan harplerinden birine veya Büyük harbe ve yahut Millî savaşa katılarak aradan 21, 19, 11 yıl gibi uzun bir zaman geçtiği halde geri gelmemiş ve sağlığından da bir haber çıkmamış bir çok vatandaşlar hâlâ Nüfus kütüklerimizde sağ görünmektedirler.

Miktarı yüz binlere baliğ olan bu yurttaşların kayıtlarımızda sağ görünüşü faide yerine bir çok zararlar ve mahzurlar doğurmaktadır. Ezcümle bunlardan bir çoklarının karıları başka ere de varıp çocuklar doğurmuş oldukları ve çocuklardan bazıları askerlik çağına da yaklaştıkları halde ne bu yeni evlilik ve ne de bu çocuklar kayıt olunmamakta, ve harpte kaybolunan erkeğin sağ görünüşü yegâne engel teşkil etmektedir.

Harp içine girmek «ölümüne muhakkak nazarile bakılmadığı icap edecek haller» den birisi ve belki en başında gelenidir. Bunun için harbe girip te ondan sonra ölülüğü veya diriliği belli olmayan insanlara ölmüş gözü ile bakmak en zarurî bir haldir.

Binaenaleyh harbe girdiği Askerlik şubeleri veya Nüfus kayıtlarile veya muteber şahitlerin zaptedilecek ifadelerde sabit olanları köylerde köy Muhtar ve İhtiyar heyetinden, mahallelerde Belediyelerden ölüm ilmühaberi ve kanunu medeninin «42» inci maddesi hükmüne göre Vali veya Kaymakamdan mucip alınarak ölmüş kayıt etmeleri lâzımdır.

Yine bu harplerde harplerin icabı olarak geniş mikyasta hicretler vukua gelmiş ve büyük nüfus kütleleri yıllarla dalgalanıp gitmiştir. Bu karışık devirlerde kaybolup ta ölülüğü veya diriliği belli olmayan ve sağlığından haber alınamayan insanlara da 10, 15, 20 yıl gibi uzun bir zaman

geçtikten sonra sağ gözü ile bakmağa da imkân yoktur. Bu halde kanunu medeninin «42» inci maddesi çerçevesi içine giren bir hal bulunduğundan yine muteber şahitlerin zaptedilecek ifadeleri ve köy İhtiyar heyetlerinin ve mahallelerde Belediyelerin ilmühaberleri üzerine Vali veya Kaymakamdan mucip alınarak bunları (ölü) kayıt ettirmek lâzımdır.

Millî savaş yıllarında isyanlarda kaybolmuş ve ondan sonra ölümünden ve sağlığından haber alınmamış insanlara da diri nazarı ile bakmak imkânı kalmamış olduğundan bunlar hakkında da kanunu medeninin «42» inci maddesi tatbik edilmeli ve köyden ve belediyeden getirilecek ilmühaber ve dinlenip zaptedilecek iki muteber şahidin ifadesi üzerine Vali veya Kaymakamdan mucip alınarak (ölü) muamelesi tekemmül ettirilmelidir.

Kanunu medeninin 42 inci maddesi hükmüne göre Vali veya Kaymakamın mucibile ölü kaydından kendisini zararlı görenlerin mahkemeye müracaat hakladı yine bu madde mucibince bakidir, itiraz etmek isteyenler mahkemeye müracaat edip hâkimden bir karar alabilirler. Nüfus kayıtları hâkimin kararına göre tashih edilebileceğinden böyle bir itiraz yüzünden muamelenin durdurulması icap etmez.

2330 numaralı af kanununun 10 uncu maddesi para cezalarını affetmiş olduğundan nüfus vak'alarının mektum bırakılmasından mütevellit cezalar da affedilmiş bulunmaktadır. Bunun için gerek yukarıda yazılan hallerdeki mektum ölüm vak'aları ve gerek alelitlâk mektum kalmış ölüm vak'aları için ceza aranmayarak bu vak'aların ilmühaberleri alınıp defterlerimize geçirilmesine ehemmiyet verilmelidir.

Gerek bu tamim ve gerek 16/11/933 tarih ve 10975/1750 sayılı Umumî yazıya ekli talimatnameden istifade edilerek memleket dahilinde mektum kalmış bütün (doğum, ölüm, evlenme, boşanma) vak'alarının kaydını temin edecek tedbirler alınması ve bu mühim işle bizzat da

.....

iştigal edilmesi ve kaydedilen mektum vak'alar miktarının her ayın nihayet üçüncü gününe kadar müstacel telle merkeze bildirilmesi ehemmiyetle tebliğ olunur efendim.

24/11/933

VİLÂYETLER İDARESİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Ş. I

HÜLÂSA

Amiri ita, tahakkuk ve masraf memurlarının malî muamelâtta imzalarının altına yazı ile isimlerini yazmalarına dair

No. 10

7/12/932 tarih ve 14363 sayılı tamime ektir:

Tebliğatı vakıaya bazı daire ve memurlarca itina edilmemesi yüzünden divana, tevdi edilen evrakı sarfiyede ikinci derece âmiri italarla varidat ve masraf tahakkuk memuru mevkiinde bulunan zatların imzaları bazan okunamadığından ve bazan muhtelif suretle okunmağa müsait görüldüğünden dolayı bir çok zait muhabereler ve binnetice muamelâtta teahhür vukua gelmekle beraber muhasiplerin idare hesapları üzerine verilen hükümlerde isim yanlışlıklarına sebebiyet vermekte olduğu anlaşıldığından buna mahal kalmamak üzere evvelki tebliğat veçhile evrakı sarfiye ve tahakkukiye üzerine mezkûr vazifeleri ifa eden zatlar tarafından konulacak imzaların altına yazı ile de isimlerinin yazılmasına itina olunması Divanı muhasebat reisliğinin iş'arına atfen Başvekâlet yüksek makamından tebliğ buyurulmuştur.

Bu suretle muamele ifası tamimen ve ehemmiyetle rica olunur efendim.

Vekâlet dairelerine, bilûmum Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe yazılmıştır.

1/1/934

HÜLÂSA

İnzibat komisyonlarınca müdafaa alınmadan karar ittihaz olunmaması H.

No. 11

Haklarında inzibatî ceza tatbik olunacak memurların evvel emirde müdafaalarının alınması Memurin kanununun 55 inci maddesi icabından olduğu Kaide bazı Vilâyet inzibat komisyonlarınca buna riayet edilmediği görülmekte ve bu yüzden kararların usul cihetinden nakzına gidilmektedir. Kanunî olan bu lâzimeye riayet olunmasının temini rica olunur efendim.

Bilûmum Vilâyetlere yazılmıştır.

1/1/934

HÜLÂSA

Tahviline lüzum görülen memurlar H.

No. 34

Vilâyetlerce tahvillerine lüzum görülen bazı memurlar inzibat komisyonuna tevdi olunarak haklarında Memurin kanununun 35 inci maddesine tevfikân mecburî tahvil kararı alınmakta olduğu, halbuki tahvile tâbî tutulanların itirazları üzerine Vekâlet komisyonunca şeraitine uygun görülmeyen bu kararların nakzine mecburiyet hasıl olduğu görülmektedir.

29/3/931 tarihli ve 1777 sayılı kanunun ikinci maddesi memurların ne suretle tahvillerinin icra edilebileceğini âmir bulunması dolayısıyla badema tahvilleri icap eden memurlar hakkında bu maddeye tevfikân muamele yapılması ve harcırah tahsisatının azlığına binaen tahvil esnasında bu cihetin de nazarı dikkate alınması tamamen tebliğ olunur efendim.

2/1/934

Ş. II

HÜLÂSA

Dadya kazası adının Datça
Dadya kazası adının Datça

No. 5059

Muğla Vilâyetine bağlı (Dadya) kazası adı (Datça) olarak 4/12/933 tarih ve 15382 numaralı İcra Vekilleri Heyeti kararnamesile değiştirilmiştir efendim.

Vilâyetlere, Birinci Umumî Müfettişliğine ve Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

11/12/933

HÜLÂSA

Onuncu Cumhuriyet Bayramı neticeleri H.

No. 5076

Onuncu Cumhuriyet Bayramı neticelerini Umumî olarak tesbit etmek üzere Ankarada teşekkül eden Komitenin vazifesini intizamla ve kısa zamanda yapabilmesini temin maksadile Bayram neticelerinin rapor, fotoğraf ve sa-

âr mümkün olan surette 7/10/1933 târih ve 4155 ve 1/11/ 1933 tarih ve 4452 numaralı Umumî tahriratlarla Vekâlete gönderildiği ve gönderilmekte olduğu gibi Onuncu Cumhuriyet Bayramı Kutlulama yüksek komisyonuna da gönderilmesini ve kazaların da aynı suretle hareket etmelerinin teminini ve neticenin tel yazısile bildirilmesini rica, ederim efendim.

13/12/933

HÜLÂSA

Askerlik Şube Reislerinin
imza sırası H.

No. 5245

Askerlik Mükellefiyeti kanununun İdare heyetlerine tahmil ettiği işler hususunda İdare heyetlerince verilecek kararlara, İcra Vekilleri Heyetinin 5/11/1933 tarih ve 15232 numaralı kararnamesile kabul edilip resmî gazetenin 19 Teşrinisani 1933 tarih ve 2556 numaralı nüshasında intişar eden (Ankara ve İstanbul Vilâyetleri İdare heyetleri) hakkındaki talimatnamenin 10 uncu maddesine tevfikân Askerlik Şube Reislerinin imza koymaları hususu tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

23/12/933

HÜLÂSA

Ayniyat muhasiplikleri H.

Ş. III

No. 1467

934 senesi Haziranından itibaren tanzim edilecek olan

ayniyat hesapları mutemetlik vazifesinin vilâyet merkezinde mektupçuluk kalemi kâtiplerinden birinin ve kazalarda tahrirat kâtipleri tarafından ifası münasip görülmüştür efendim.

17/12/933

Tekaüt ve yetim muamelesi bitenler

28/11/933 DEN 27/12/933 TARİHİNE KADAR VEKÂLETÇE MUAMELESİ İKMAL EDİLEN TEKAÜT VE YETİM MAAŞLARI

İsim ve Memuriyeti	Nev'i tahsis
Arapsun kaymakamı Cemil B.	Tekaüt
İnegöl tahrirat kâtipliğinden mütekait Nazmi Ef.	Yetim
Mazgir nüfus memuru Sefer Hayri Ef.	Tekaüt
Nazimiye tahrirat kâtibi Mustafa Ef.	Yetim
Kırklareli iskân mutemet ve Tefviz memuru İbrahim Naili B.	Tekaüt
Tire Hususî muhasebe memuru İsmail Hakkı Ef.	»
Erzurum Daimî Encümen başkâtibi Yusuf Ziya Ef. Tedil	»
Cizre nüfus memuru Şevki Ef.	»
Lâdik kaymakamı Tahsin B.	»
Karaağaç kaymakamı Ali Rıza B.	Yetim
Hayatî nahiyesi müdürü Harun Ef.	İkramiye Tekaüt
İzmir iskân müdürü Talât B.	» Yetim
Marmaris kaymakamı Mustafa Lutfi B.	Tekaüt
Soma kaymakamı Tahsin B.	»
Malatya valisi Tefvik B.	»
Bandırma kaymakamı Haşan Vehbi B.	Yetim
Silvan nüfus memuru Eyüp Yümnü Ef.	»

Salihli tahrirat kâtibi Adem Ef.	İkramiye	Tekaüt
Göksun nahiyesi müdürü Hüseyin Hüsnü B.		Yetim
Giresun nahiyesi müdürü Aptülkerim Ef.	»	Tekaüt
Cezayiri Bahriselit vilâyeti Meclisi idare		
Başkâtibi Hüseyin Fevzi B.		Yetim
Edirne valisi Kadri Paşa		»
Pazarcık eski kaymakamı Ali Rıza B.		Tekaüt
Başkil nüfus memuru Mustafa Sabri Ef.		»
Bünyan nüfus memuru Mehmet Ef.		Yetim
Sandıklı nüfus memuru Yusuf Ziya Ef.		»
İnhisar nahiyesi müdürü Mahmut Ef.		Tekaüt
Dodurga nahiyesi müdürü İlyas Sami Ef.		»
Fatih belediyesi Muhasebe ambar memuru		
Mustafa Ef.		»
Üsküdar dispanserî başhekimî Kemal B		»
İstanbul Belediyesi Darülaceze varidat kâtibi		
Mehmet Hulusi Ef.		Yetim

Gayri Resmî kısım

İngilterede kuvvei Adliyenin inhitatı ve İdarenin tefevvuku

Bu makalenin ilk kısımları 66 sayılı İdare mecmuasında neşredilmiştir. Fakat bazı tertip hatalarına tesadüf edildiğinden bu nüshada son kısım ile birlikte tekrar neşri muvafık görülmüştür.

İngiltere an'anevî olarak parlâmentonun ve adlî mahkemelerin tefevvukuna inhisar eden kazaî bir nehçe malik idi.

Bunun aksine olarak idare pek sönük ve silinmiş idi. Vaktile Tudores ve Stuarts ⁽¹⁾ ların istipdat vasıtası olan idare pek şüpheli ve maznun bulunuyordu. İdare umumî hukukun her vatandaşa vermiş olduğu yollara müracaat edebilirdi. Dava halinde ihtilâf adlî mahkemelere tevdi olunurdu. Bu suretle idarenin hiç bir imtiyazı yoktu. İdare fertler gibi aynı hukuk kaidelerine ve aynı mahkemelere tâbi olduğundan onlarla müsavi idi.

Fransız sistemi bunun bütün bütün gayrıdır. Şöyle ki: 16-24 ağustos 1790 tarihli kanunun telkin eylediği inkılâp an'anesi idareye muarız değilse de adlî mahkemelere muhaliftir. Artık idare adlî mahkemelere karışmıyor. Fakat adliye mahkemeleri de umumî hizmetlerin temşiyetine müdahale etmek hakkını haiz olmuyor. 1

¹ Tudors'lar İngilterede eski bir ailedir ki bu aile 1485-1653 senelerinde İngiltereye beş hükümdar yetiştirmiştir. Stuarts'lar İngiltere ve İskoçyada hüküm sürmüş bir kral ailesidir.

Bu iki katil memnuniyetin iki kuvvet arasında tam bir müsavat tesis ettiği zannolunuyor; hakikatta terazi idarenin tarafına meylediyor.

İdare fertler hakkında umumî hukuku aşan birtakım imtiyazlara maliktir. İdare hususî bir hukukun hâkimiyeti altında hareket ediyor. O hukuk ta hukuku idaredir. İdarenin yalnız hukuku değil bir tarafın teşkil eylediği davalara tatbik ettiği içtihatları, kararları vardır. İdare kendisinin hukuku ihkak edilmezse buna ancak kendi mahkemesinin kararile razı olur. Vatandaş kendisinin dengi değildir. İdare menfaati umumiyei temsil ve milletin idaresini tefsir ettiğinden vatandaşın fevkindedir.

İşte hulâsa olarak tasvir ettiğimiz iki muhalif sistemden birisi artık kalmadığı gibi İkincisi de şimdiki İngilterenin sistemi değildir.

Büyük Britanya da her medenî devlet gibi içtimaî hayat için zarurî olan asgarî, ufak birtakım idare kaidelerine daima sahip olmuştu, fakat İngiltere, umumî hukuktan bir derece ayrılmakla beraber herkesin, vatandaş ve idarenin ancak kanunun hakimiyetine inkiyat ve itaatile hürriyetin temin edileceğine kani idi.

Şimdi hürriyet inhitattadır. O İçtimaî zaruretlere terkediliyor. Ferdî hukuk iktisaden zayıf fakat umumî âra cihetinden siyaseten kuvvetli olan birtakım sınıfların menfaatleri için feda ediliyor. İçtimaî ve İktisadî olan bu tahavvül idareyi kuvvetlendirerek İngiltere de bir idare hukuku meydana getirdi. Fakat bunun Fransadaki idare hukukuna oldukça uzak bir müşabeheti vardır. İngilteredeki bu idare hukuku hukuku hususiyeden ayrı ve esaslı bir takım kaidelerin etrafında toplanmış olan bir takım hükümleri havi değildir. Bu hukuk pek yeni olduğundan henüz mantikî de addedilmez ve böyle olacağı da şüphelidir.

İngiliz ruhu tecrübe ile kullanışı çok sever, bu ruhu ahvalin rehberliği ile hareket etmeğe ve hukukuna tesir etmemesi için her nazariye den tecerrüt eylemeğe çok alışkandır.

Daima realist olduğu, fakat hiçbir vakit sistematik olmadığı için pek müşkül hissedilen bir tekâmül İngiltere'deki an'anevî usulü derin surette tadil etmiştir.

Bazen teşçi olunan ekseriya mümanaatlara uğrayan fakat hiçbir vakit durmayan bu tekâmül en şiddetli tenkitleri ve en heyecanlı takdirleri celbetmiştir. Bunların en hararetli taraftarları amele partisindendir. Bu an'anevî hürriyet müdafilerinin İstuvartların ve saray meclisinin menfur tatbikatına avdet demek olan bir hukukî halin iadesine teveccüh eden gayretlerde Marksizim esaslarını tashih ettiklerini işitmek biraz gariptir.

Hakikatte ise garabet yalnız zahirîdir. İdare hukukunun meydana gelmesi ve idarenin inkişafı İngilterede ferdin devlete bağlılığını ifade eder.

Böyle bir tebeddül Sosyalist esaslarına uygundur. Bu itibarla aşağıdaki başlıca üç hâdise üzerinde biraz durmak faydalı görülmüştür.

Evvelâ vaktile İngiltere hukukuna mesnet olan ferdî hukuk yerine sosyalizm gayelerinin ikamesi, sonra kuvvei adliyenin inhitatı ve nihayet idarenin kuvvetlendirilmesi.

* * *

Vaktile sırf ferdî gayelerle canlanmış olan Britanya hukukuna şimdi umumî menfaat fikri hâkimdir. Vaktile dokunulamayan vatandaş hukuku devletin tezayüt eden hareket ve faaliyeti karşısında sönmektedir.

İktisadî liberalizm idare edilen iktisadın önünde eğiliyor. Hukukî kaideler yeni hayatın her gün arzettiği teknik meseleleri halletmeğe kifayet etmiyor. Hâkim yerini ehlivukufa bırakıyor.

Böyle bir tahavvülün sebepleri yirmi seneden beri büyük Britanyayı en aziz an'anelerinden ayıran bir sürü hâdiselerdir. Bunların biri de harptir. Harp idareyi şahsî teşebbüs yerine kaim olmağa ve umumî menfaati haiz şimendiferler, madenler, deniz ticareti gibi büyük hizmetleri idare etmeğe icbar etti. Yine harp idareyi tekmi İktisadî hayata destek olmaya, harbedenlerin ve sivil ahalinin mukadderatını uhdesine almak icbar etti.

Böyle mes'uliyetlerin karşısında vazifesi kanuna riayetden ziyade faaliyetle hareket etmek idi. Vatandaşların talime sahip ve hâkim olan idare, kendini vatandaş-

larla müsavi kılan an'anevî kaidelerin haricine ahval ve hadisatın icbarile çıkarılmıştı. İngiltere halkı üzerine hiç bir zaman alışmadığı bir hâkimiyet çökmüş idi. Sosyalist doktrinleri ve iktisadî buhran ona yeni bir hız ve kuvvet üflemeseydi belki bu hal kendisini tevlit eden ahvalın zevalde nihayet bulurdu.

İngiltere kabul etmediği fakat tevekkül ile teslim olduğu teceddütleri terkedeceğini ümit ediyordu.

Harpten evvelki hali canlandırmayı temenni ediyor ve asker almak ile idarî diktatörlüğü aynı heyecan ile tekrar atıyordu. Amele partisinin mesaisi askerlik usulünü kurtaramamış ise de idarî diktatörlüğün inkişafına geniş mabette yardım etmiştir.

Şüphesiz ki amele fırkası iktidar mevkiine nadiren geçti ve az zaman kaldı, zira hiçbir vakit parlâmentoda ekseriyeti bulmadı. Hakikatte Mösyö Seigfreid'in pek ince olarak dediği gibi «idare edenler hasımlarının programını tatbik için hükümeti ellerinde tuttular. «İngilterede parlâmento tarihi gösteriyor ki muhafazakâr fırka vakalara alışkindir. Onun hareketini ecnebi memleketlerde taklit edenler çoktur.»

Amele fikirlerinin tesiri altında amme hukukuna hukuku idarenin en farik vasıflarından olan bu içtimaî mahiyet derinden derine karışmıştır. Amme hizmeti esasının, fikrinin terakki derecesi bunun bir misalidir. Umumun menfaati ile alâkadar olan büyük hizmetleri evvelce hususî teşebbüsler idare ediyordu. Harpten sonra görüldü ki bu işleri birkaç vatandaşın keyfine bırakmak caiz değildir. Bu hizmetlerin daimî olarak yapılması, bunlardan hasıl olan bedellerin mütesaviyen ayrılması millet için zarurîdir ve böyle olunca bunların hukuku idareye ve devletin mürakabesine tâbi amme hizmeti addedilmeleri lâzımdır. Bu suretle elektrik, gaz ve su tevziatı ile şimendifer ve otomobil nakliyatı idareye geçmiştir.

Bir İngiliz müellifinin sözlerine göre idare bu hizmetleri «sosyal gayelerle sosyal işler» e kalbetmiştir.

İşsizliğin istisnaî, fevkalâde olan ehemmiyeti, sanayi ve ziraatteki müşkülât, vahamet itibarile harp halinden aşağı olmayan bir vaziyet yaratmıştır.

İdare, 1914-1918

senelerinde yaptığı gibi iktisadî ahvalden dolayı sıkışan müstahsillerle sefaletle duçar olan çalışan sınıflara yardım etmeğe mecbur değil mi? İdare böyle bir yardıma o kadar çok davet edilmiştir ki bu bapta ancak muvakkat tedbirler ittihazını tasavvur etmişti. Fakat buhran devam ettiğinden muvakkat vaziyet yerine kat'î kanunlar kaim olmuştur.

Bu kanunlar an'anevî telâkkilere mutlak surette mugayirdirler:

Hukuku hususiye, bütün fertlere sade bir hukuk müsavâtı temin ediyordu ki bunun neticesi ferdin iktisadî kuvvetler karşısında terkedilmesi idi. Hukuku idare böyle bitaraf bir hâkim değildir. Ahval, ferdi faaliyetlerin serbestçe inkişafını menederse hukuku idare müdahale eder.

Hukuku idare bütün vatandaşlara asgarî menabi temin etmeğe çalışır. Fransa gibi İngilterede de küçüğe muhabbet «la culte du petit» ve ferdi kendisini muhafaza etmeğe muktedir olamadığı bütün tehlikelere karşı devletin temin etmesi düsturları hüküm sürmektedir.

Hukuku idarenin terakkiyatı bu suretle izah olunur. Bu berri Avrupa usulünün basit bir taklidi değildir ve İngiltere tarihinde bunun misalleri mevcuttur.

Britanya hukuku bin senelik tekamülünü takip ederken mütevali bir takım münasebetlerden dolayı tadilâta uğramıştır. Esasını Common Law yani pek eski, evvelini bilen kimsenin bulunmadığı bir zamandan beri tanınmış olan âdetlerin, kaidelerin ve ilmi içtihatların heyeti mecmuasını teşkil eder. Roma hukuku, ticaret hukuku ve parlâmento tarafından kabul olunan kanunlardan terekküp eden mektup hukuk «Statue Law» teamülî hukuka inzimam etmiştir.

Kurunuvüsta nihayetinde «L' Equity» nıfset mefhumunun iltihakı da hukuku idarenin yayılmasını mucip olmuştur. Teamülî hukuk zamanın ihtiyaçlarına kifayet etmediğinden hukuku idare meydana gelmiştir.

Ehemmiyeti haiz meseleler ekseriya ihkak edilmiyordu. Çünkü eski hukuk bunları derpiş etmemişti. İşte o vakit taraflar Adliye nazırına müracaat ederler, o da nıs-

.....

fet esasile ihtilâfı hallederdi. Bu suretle teknik meselelere umumî hukuktan daha iyi tetabuk eden ve hukuku idareyi nisfet esasına yaklaştıran mütemmim bir hukuk teşekkül ediyordu. Bununla beraber hukuku umumiye ferdî hukuk sahasında kalmış, hukuku idare ise umumî menfaat sahasında mevkiini almıştır.

Her ne kadar Fransa gibi İngilterede dahi hukuku idare ile hukuku hususiye arasında umumî bir ayrılış yoksa da taibiat ve mahiyetteki tam bir tahalüf bunları birbirinden ayırmaktadır. Hukuku idare pek eski olduğundan tam bir istiklâli haiz değildir. Ancak nisbî bir muhtariyeti vardır. Bu muhtariyetini kendisini an'anevî sistemin dar çerçevesine ithal etmek için bazı hukukçuların gayretlerine rağmen muhafaza ediyor. Zira hukuku idare hukuku hususiyedeki ferdî temayüllerin artık tetabuk etmediği iktisadî ve içtimâî hale tevafuk ediyor. Hukuku idarenin inkişafı zaptedilemeyen bir zaruretin ifadesi demektir. C. K. Ailen eserinin 372 inci sahifesinde aynen «bizim hukukumuzun, hükümet kuvvetlerinin mantikî surette taksimimi ve aynı zamanda fert ile devlet iktidarı arasındaki münasebetlerin hak esası üzerine tensikını temin edecek bir hukuku idare sistemi ile ikmal edilmesi zaruridir.» diyerek bu lüzumu tasdik ediyor.

* * *

Hukuku idare an'anevî kaideleri tahrip ve adlî sisteme yeni bir ruh infaz etmeğe çalışırken aynı zamanda adliye mahkemelerinin vaziyetini de zayıflatıyordu.

Fakat adliye mahkemeleri yine büyük bir nüfuz muhafaza ediyor ve bunu mazilerine borçlu bulunuyorlar.

Ferdî hukukun muhafazasında parlâmentonun müttefiki olan adliye mahkemelerinin İngiltere meşrutiyetinin (tekâmülünde kat'î tesirleri olmuştur. Hürriyetin ve meşrutiyetin muhafızı olan hâkim umumî hayatın bütün sahasına müdahaleyi âdet edinmişti. Ne merkezin kuvveti, ne ademi merkezî olan camialar onun kontrolündün azade kalmamışlardır.

Bunlar da mahkemenin usullerini kabul ediyorlardı. Sydney Webb diyor ki «mahallî uzuvlar umumî hizmet-

leri» mahkemelere mahsus şekillere ve zihniyete göre idare ediyorlar.» Bundan başka köy komünleri on dokuzuncu asrın iptidasında mahallî adliye memurin tarafından idare olunuyordu.

Buna İngilizler «Justice Of Peace» sulh mahkemesi derlerdi. Görülüyor ki on dokuzuncu asırda mahkemeler bütün emir ve kumanda vasıtalarını ellerinde toplamışlardı. O vakit İngiltere kuvvetlerin tefriki memleketi olmaktan çok uzak olup kuvvetler adliye mahkemelerinin lehine olarak birleşmişti. Mahkemelerin teşkilâtı da bu gayeye yardım ediyordu. Zira adalet merkezdeki bazı yüksek heyetlere tevdi edilmişti. Temyiz mahkemesi istinaf mahkemeleri gibi. Bu mahkemeler şahsî vaziyetleri pek kuvvetli olarak temin edilen hâkimlerden teşekkül ediyor. 1710 senesinden beri lâyenazillik imtiyazile teşhiz edilen hâkimler istiklâllerini terakki aramakla azaltmışlardır. İngiliz mahkemelerinin azaları en meşhur hukukçular arasından alınmıştır. Bu mahkemeler meratip silsilesinin basamaklarından geçmeğe muhtaç olmaksızın doğrudan doğruya hâkimliğin en yüksek derecelerine çıkabilirler. Bununla beraber hâkimin hükümet karşısındaki bu istiklâlî adliye kuvvetini bir takım müesseselerin gayri muntazam bir içtimai haline getirmemiştir. Bilâkis adliye kuvveti iyi tanzim edilmiş ve kuvvetli bir sultaya tâbi bir müessesedir ve bu hal emsalden çıkmıştır.

Yüksek bir mahkeme tarafından kabul edilen tarzıhal istikbalde gerek o tarzı halli ittihaz etmiş olan mahkeme için; gerek madun mahkemeler için mutadır. Hâkim 1835 senesinden beri vazıh ve kat'î olan bir tarzı halli kabul etmekten çekinemez.

Mahallî mahkemelere hâkim olan icra kuvvetinin murakabesinden azade bulunan büyük mahkemeler idareyi kontrol etmek için bütün vasi salâhiyeti haizdir.

Bu mahkemeler idarî muamelelerin kanuniyetini takdir etmek ve devleti vatandaşların tâbi olduğu kaidelere tâbi kılmak için devlet ve fertlere karşı aynı hukukî vasıtaları kullanırlar. Bunlar da Writs denilen kararlardır.

Writ bir sultaya, bir kuvvete bir muameleyi meneden, onu salâhiyetini istimale yahut salâhiyet derecatına riayete mecbur kılan kazaî bir emirdir.

.....

Bu iktidar ile mücehhez bulunan hâkim umumî hizmetlerin ifasına müdahale ve idare edenlere emreder. Zira idare edenler kararlarını bunları bir Writ tasdik ve teyit etmedikçe doğrudan doğruya icra edemezler.

Binaenaleyh mahkemeler idarenin vermiş olduğu kararların doğruluğunu ve kanuniyetini tetkik için bütün kolaylıklara maliktirler. Fakat mahkemelerin murakabeleri sathî bir murakabeye inhisar etmez. Bu murakabe idarî kararların esbabı mucibesine de şamildir.

Kararlar zahiren usulüne muvafık olabilir. Fakat umumun menfaatine ve ferdin hukukuna muhalif olmasalar bile kararlarla münasebeti olmayan bir takım mülâhazaların sevkile ittihaz edilmiş olabilirler.

İşte esbabı mucibenin bu suretle takdir edilmesi keyfiyeti ki bunu Fransa hukuku idaresi salâhiyeti tecavüz şeklinde kabul etmiştir birkaç seneden beri İngilterede mevcuttur. Mahkemelerde içtihatlarını idari davanın muhtelif şekillerine tevfiğ etmeğe ve umumî hürriyetleri kanuniyet maskesi altında gizlenen taarruzlara karşı himaye eylemeğe muktedir oluyorlar. Fakat böyle gayretlere rağmen adliye kuvveti ciddî bir takım zaaf sebepleri almaktadır. Kuvvei adliye mazinin sihrini muhafaza etmiş ise de hal onun bütün kusurlarını istimal ile meydana atmıştır.

Bu kusurlar pek ağırdır. Mahkemeler idareyi işkâl ediyor ve ferdi pek noksan himaye ediyor. Mahkemeler yeni içtimaî hayatın seyrini fena takip ediyorlar. Her ne kadar «emsal» e riayet ederek hukukun istikrarını temin ediyorlar ise de hukuku hareketsiz bırakıyorlar. Binaenaley daima tekâmülde bulunan bir iktisat ve içinde hürriyetin silindiği siyasî bir nehç tefevvuku halinde bulunan adli bir sisteme uyamazdı.

Hâkim, ihtilâfî betaatle hallediyor. Eski ve masraflı usullere müracaat ediyor. Bundan başka hâkim teknik salâhiyeti olmayarak ve itimat etmediği yeni bir hukuku ve yaşamadığı idarî şeniyetleri bilmeyerek hükmünü veriyor.

Fazla olarak içtimaî ve iktisadî tahavvülâtın bütün devirleri adli mahkemelerin sönüklüğü ile tebarüz etmiş

tir. İngiltere Tudors lar zamanında ziraî ve kapalı iktisat yerine ticarî ve âlemşûmul iktisadı ikame ettiği vakit idare mahkemelerin zararına olarak kuvvetlendi.

Mahkemelerin millî hayatın yeni şartlarına karşı aczi ve husumeti kendilerini feragate cebrediyordu.

Nitekim bugünkü şartlar da kendilerini idarî kuvvetler lehine feragate mecbur ediyor. Mahkemenin inhitatı sebebi fertlerin noksan himaye edildiğine atfedilirse daha güzel ifade olunur.

Writs'lerin ki idarî kararların mahkemeler tarafından kanuniyetinin tasdikine dair olan mevzuattır - istimalinin halen faydaları azdır. Zira bu usul çok masraflıdır. Onu harekete getirmek güç ve çok uzundur. Binaenaleyh vatandaş idareye karşı kendisini müdafaa etmekte tereddüt eder. İdare bu çarpık usulü haksız olduğu vakit bir silâh olarak kullanır ve ona müracaat edecek olanların cesaretini kırmak için onun uzun dava yollarına ve masraflarına sığınır. İdarenin kendisine iras ettiği müteaddit hasarları tazmin etmesi şartile fert onun dilediği gibi hareket etmesine oldukça memnuniyetle inkiyat eder. Kuvvei adliyenin menfî vaziyeti burada maalesef hemen umumî gibidir. İngiliz hukuku «The king Can do no Wrong» «kral aldanmaz» darbimeselinin beyan ettiği hükümet ademi mesuliyetini kabul etmiştir. Bu kaide bazı tadillere uğramışsa da bunlar da mahdud olduğu nisbette uygunsuzdur. Hükümdarlık makamının istifade ettiği bu ademi mesuliyet imtiyazı vatandaş aşağı bir mevkie koyar.

Kuvvei adliyenin faikiyeti Garner'in ⁽¹⁾ pek kuvvetli tabiri gibi artık bir menfaati amme müessesesi haline gelen devlet faaliyetlerinin genişliğine uymaz. Hâkim amme hizmetlerini tatil etmekle beraber ferdi de fena himaye eyler. Bu vaktile keyfi ve sıkıcı sayılan Fransız usulile yapılacak bir mukayesede netice tamamen İngiltere usulünün aleyhinde çıkar. Fransada devlet mesuliyeti kaidedir, ademi mesuliyeti istisnadır. 1

¹ Garner: La Conception anglo-américaine du droit in mélange, Hauriou, S: 338 ve sonları.

.....

An'anevî usulün zaaflarını tasdik eden birçok İngiliz hukukçuları bunun bırakılmasını arzu ediyorlar ve idarenin kuvvetlendirilmesini diliyorlar.

* * *

Vâzii kanun bu yoldaki ilmî tekâmülü birkaç seneden beri önemiştir.

On yedinci asırdan beri bu kadar kuvvetli ve ondan sonra bu derece silinmiş olan idare, şimdi tekrar canlanmış. Hükümdarlık 1688 de parlâmentonun üstünlüğünü tanımağa mecbur olduğu vakit kralın imtiyazı kanunu esasi ile sıkıca tahdit edilmiş oldu.

İcra kuvveti şimdi Birinci Şarlin, yahut İkinci Jakın gasbolunan bütün kuvvetini tekrar elde etmiş oldu. İcra kuvveti yalnız umumî hizmetleri ifa etmiyor, kanun vaz ediyor ve hüküm veriyor. Kuvvetlerin tefrikine riayet edeceğine bütün vazifeleri topluyor, halbuki elli sene kadar evvel İngiliz idaresinin umumî hizmetleri ancak sevkeylediği beyan edilebilirdi. O vakit gayri merkezî olan camiaların ve müteaddit hükmi şahısların muafiyetlerde tahdit ve ferdî hürriyetlere riayet mecburiyetlerde takyit edilen idare, emirden ziyade istişare veriyordu. İdare, mahallî bir camiaya cebren kabul ettirmek hakkını haiz olmadığı tedbirleri ittihaz ettirmek için efkârı umumiyeye güveniyordu ve pek müessir olmayan bu tedbirleri parlâmentonun müsaadesi şartile ve bu müsaade nisbetinde kullanıyordu.

Görünüşte şimdi hiçbir şey değişmemişti, hakikatte ise tam bir tahavvül yapılmıştır. Hükümet emirlerini daima neşrediyor, bu emirleri yapmamak çok tehlikelidir, çünkü yapmayanları efkârı umumiye ayıplar ve mahallî memurların aldıkları birçok tahsisat kaldırılır.

İdarenin kuvvetlendirilmesi, parlâmentonun ona yeni yeni verdiği imtiyazlarla da tezahür eder. İdare madunundakilerin kararlarını tasdik, yahut tashih eder (Bu hal İngilterede birçok asırlardan beri kalmamış olan İdarî silsileyi, müratebeyi ihya etmiştir.) Ve madunlar kanunî vazifelerini ihmal edecek olurlarsa idare resen hareket eder. Buna mukabil idare her türlü murakabeden kurtulmak için çalışır; idarenin karar vermek hususunda

ekseriya öyle bir kudret ve salâhiyeti vardır ki bu. salâhiyetin istimaline karşı mahkemelere hiç müracaat hakkı yoktur. Bu usul, gerçi icra kuvvetine adliye mahkemeleri karşısında müstakil olmak menfaatini veriyor, fakat vahim bir tehlikeyi de davet ediyor. Çünkü idare artık hiçbir murakabeye tâbi değildir ve keyfe göre hareket onun kanunu oluyor. İdarenin kuvvetlenmesi, vazifelerinin mutat ve normal surette yalnız genişlemesinde tezahür etmiyor, daha ziyade parlâmentonun imtiyazlarını ele geçirmesinde tecelli ediyor. Evvelce yalnız teşriî kuvvet kanunları tanzim ediyor, icra kuvveti bunları ancak nizamnameler ile ikmal edebiliyordu. Kanunu esasının kuvvei icraiye vermediği kanun yapmak kuvvetini parlâmento yavaş yavaş idareyi kendi yerine geçirerek ona vermeğe meylediyor. Pek çok işlerle meşbu olan vâzi kanun, idareden kendisine yardım etmesini istiyor. İdare, kabul ettikleri birçok lâyhaların neticelerini iyice bilemeyen heyetlere de teknik tecrübesile yardım ediyor. İcra kuvveti tesadüfe tâbi vakalar karşısındadır, zaruret halinde harekete tam amil e hazırdır, onun tâbi olduğu hükümlerin kifayetsizliğini tecrübe gösterecek olursa tadilleri kolaydır. 1920 senesinde parlâmentonun 82 kanun kabul etmesine karşı aynı sene içinde icra kuvvetinin 2473 nizamname neşretmesi, yazılan sebeplerden dolayı, hayreti mucip olmamalıdır. Bu nizamnameler muhtelif unvanlar taşırlar. İcra kuvvetine nizamname yapmak hakkını veren salâhiyet epey çeşitlidir, mütenevvidir. Bazan idare, bir hükmü itmam eder, bazan da kendisine nizamname yapmak kudretini veren kanunu tadil - ki bu vâzi kanunun tam bir feragatidir - Bazan da mevcut bir takım kaideleri taknin eyler. İcra kuvvetine verilen vekâlet, bu kuvveti umum: hükümlere müracaat yolile karar vermeğe, vergiler koymağa mezun kılmıyorsa da taamüle müstenit olan bu kaidenin pek çok istisnaları vardır. Bu son seneler zarfında parlâmento, idareye verilen nizamname yapmak salâhiyetini genişletmeği âdet edinmiştir. Meselâ, parlâmento miktarını umumî bir rakam ile tayin ettiği tasarruf ve iktisadî, idarenin tahakkuk ettirmesi için ona hakikî bir diktatörlük vermiştir. Yalnız bu diktatörlük muayyen bir zaman için verilmiştir. Bazan da vâzii kanunun kendi im-

tiyazlarını bir müddetle tahdit etmeyerek idareye terkettiği görülür. Gümrük meşelerinde olduğu gibi.

Parlâmentonun bu feragati görüldüğü kadar tam değildir; zira idareye verdiği vekâletin istimalini kontrol eder. Umumiyetle nizamname parlâmentonun iki heyeti (meb'usan ve ayan) tarafından tasdik edilmek lâzımdır. Nizamname fesih ve iptal edilmedikçe kendiliğinden mer'î olur.

Teşrii kuvvetin murakabesine alâkadarların da kontrolü inzimam eder. Nizamnamenin ihzarından evvel, idare alâkadarlarla istişare eder. Şöyle ki: Ya herkesin fikrini bildirmesi için neşir ve ilân eyler, yahut reyini vermek üzere hususî bir komite toplar. Hürriyetlerin uzun bir zaman istimalinden hasıl olan pratik sayesinde tensik ve terbiye edilmiş olan efkârumumiye idarenin istiklâlini tadil ve tahfif eder.

Adli kuvvete gelince onun buradaki rolü pek mutavazianedir. O nizamnamenin vekâlet hududunu aşıp aşmadığını tetkik eder ve salâhiyet haricinde yapılan muameleyi iptal eder. Adli kuvvetin bu takdiri pek istisnaidir; çünkü parlâmento sarîh bir hükümle idareyi her türlü kontrolden azade kılar. Bu halde idare, vâzi kanunun muafiyetine işirak etmiş oluyor ki bu hal vatandaşın suiistimal edilen bir tedbir karşısında silâhsız, müdafaasız bırakır.

İcra kuvvetinin teşriî işlere karışması başka mahzurlar da arzeder. Nizamnameler, ekseriya muğlâk ve fena yazılmış olan kanunların manalarını kat'î olarak tayin etmek vesilesile parlâmentonun maksatlarını da değiştirirler. Bu kabil suiistimallere karşı nizamnameleri yazmak üzere merkezî bir komitanın teşkili tavsiye edilmiştir, idare tarafından tanzim olunan bütün nizamname lâyihalarının kanuna ve hal ve maslahata muvafakatini murakabe vazifesile mükellef olan bu teazzuv, Fransa şûrayı devleti idare şubelerinin vazifelerine mümasil bir vazife ifa edecekti. İdare, bu ıslahata şiddetle muarızdır. İdare, son zamanlarda iktisap eylediği istiklâli tahdit eden bir murakabeye tâbi olmayı kabul etmiyor. O, iyi yapmak için serbest kalmak istiyor; halbuki idare, Monteskiyönün

meşhur kuvvetlerin tefriki esasını son zamanda tekzip ederek istiklâl ile fena da yapabiliyor.

İdarenin müdahalesinden teşriî kuvvet gibi adli mahkemeler de kurtulmamıştır. İdare bu mahkemelere tevdiî lâzım gelen birçok ihtilâflar hakkında hüküm vermek suretile hâkim de olmuştur. Bununla beraber İngilterede adlî kuvvetten ve faal idareden ayrı idare mahkemeleri yoktur. İngilterede idarî mahiyetteki bütün davalara hükmedecek mahkeme mevcut değildir.

İdarenin kazaî vazifelerini sahih, doğru olarak icmal ve ifade edebilecek mutlak bir kaide konulamaz. Bu bapta gene kat'î olmayan bir formül kullanmak lâzımdır. Kanunların tayin eyledikleri hallerde fertler, yahut umumî topluluklar (¹), vekiller ve yahut hususî ve ihtisas mahkemeleri «tribunaux spécialisés» nezdinde dava açabilirler. Parlâmento bunlara hüküm vermek hakkını tevdi etmek suretile teknik ihtilâfları teknik bir mahkemeye hallettirmek istemiştir. İçtimaî kanunların ziyadeleşmesi ve iktisadî müdahalecilik ihtilâf ve nizaları tezyit etmiştir. Zaten pek meşgul olan adlî mahkemelerin bu ihtilâfları da hal ve fasletmeğe vakitleri müsait değildir. Çalışan sınıfları himayeye mahsus kanunların, bunlarla alâkadar bulunanlar haklarını müdafaa için pek masraflı ve çok uzun usullere müracaata mecbur olurlarsa, amelî bir ehemmiyeti kalmamış olur.

Teknik kaza, seri ve az masraflı kaza idarî hâkimi tarif eden iki vasıftır. Bu ıslahatı nazari hiçbir düşünce doğurmamıştır, vakıalar bunların kabulünü mecburî kılmıştır. Bu suretle idarî kaza şeniyetlere uydurulmuş ve muhtelif şekiller almıştır ki bu şekiller başlıca iki tipe irca olunabilir. Ya hususî ve ihtisas mahkemeleri, yahut faal idare, hukuku umumiyyeye göre salâhiyettar olan mahkemelerin makamına kaim olurlar. Hususî ve ihtisas mahkemesi an'anevî usul ile halin lüzum ve zaruretlerini telif eder. Bu mahkeme, usulü muhakemeye sadelikler ve teknik meşelere de, kaza birliğine - pek aykırı taarruzlarlarda bulunmayarak - daha doğru bir anlayış katar. Bu

¹ Aslında collectivités publiques denilmiştir. Cemiyetler, şirketler, tesisler gibi hükmî şahsiyetler kastedilmiş olmak gerektir.

.....

mahkeme, Fransızların verdikleri manada hakikî bir idarî kaza değildir. Böyle olması için adlî mahkemelerle bütün irtibatının kesilmesi icap eder. Bilâkis ihtisas mahkemesinin, adlî mahkemelerle pek açık benzeyişleri vardır, şimendifer tarifelerinden doğan ihtilâfları halletmek için üç aza ile teşkil olunan Railway Rates Tribunal denilen mahkeme bu kabildendir.

Bazan münferit bir hâkim hükmeder. 1932 tarihli, Import Duties Act nam kanun yeni gümrük resimlerinin tahsilinden çıkan ihtilâfları halletmek üzere münferit hâkimli bir mahkeme teşkil etmiştir. Bu ihtisas mahkemeleri eski sistem ile hukuku idarenin hududu içindedirler. Bunlar da adliye mahkemeleri gibi salâhiyetlerin birleşmesi üzerine tesis edilmişler, hâkim ve idareci vazifelerini cemetmişlerdir. Railway Rates Tribunal buna bir misaldir. Bu ihtisas mahkemesi hem şimendifer tarifelerini yapar, hem bunların tatbikinden çıkan ihtilâfları halleder. Usulü muhakeme meselelerindeki müşâbehetler ihtisas mahkemelerini hukuk mahkemelerine yaklaştırır. Fakat dava ihtisas mahkemelerinde, hukuk mahkemelerindeki betaaat ile tezat teşkil edecek, bir süratle yürür. Bu fark hariç olmak üzere muhakeme aynı şekillerde cereyan eder. Muhakeme ihtisas mahkemelerinde dahi vicahidir, davayı teşkil eden taraflar müdafaalarını, cevaplarını, mütalealarını teati ederler. İki nevi mahkeme arasındaki bu mümaselet bazan ihtisas mahkemelerinin adlî mahkemelere tâbi olması derecesine kadar varır. İhtisas mahkemesinden sadır olan karar, hukukî cihetin ekseriya adlî bir mahkemede istinaf edilmek mecburiyeti ifa olunduktan sonra, muteber olur.

Şimendifer tarifeleri ihtisas mahkemesi, Railway Rates Tribunal yalnız maddî mesele hakkında kat'î hüküm verir. Bu mahkemeler pek nadir olarak son derecede hüküm verirler. 1923 tarihinde teşkil olunan gümrük mahkemesi bunun misalidir. Bundan başka ihtisas mahkemelerinin kararları adliye mahkemeleri tarafından tasvip edildikten sonra, icra olunur. Bu usul, hakem kararının icrası için hâkimin tasdiki meşrut olması kaidesine benzer.

Parlâmento, ihtisas mahkemelerini teşkil etmekle ha-

kikî idare mahkemeleri tesis eylemekten ziyade adlî mahkemeler gibi kazaî ve idarî vazifeleri cemedan hakem mahkemelerini meydana getirmek istemiştir. Bu sistem inkişaf ve terakki edecek olursa bu terakki, ihtilâfların faal idare tarafından halledilmesine nisbeten bu sistemin daha az fena olmasından ileri gelmiş olacaktır. Memura davanın faslı vazifesini vermek İngilterenin ananevî telâkkilerine muhaliftir. Bununla beraber icra kuvvetinin lehine olarak artık adlî mahkemelerin karışmadığı bir saha meydana gelmiştir. Bu sahaya terbiye, sağlık, hastalığa karşı sigorta, şehircilik, yollar ve arsaların ifrazı gibi içtimaî ve iktisadî mühim meseleler girer.

İdarenin salâhiyeti bir meselenin biraz evvel beyan olunan maddelerden birine temas etmesi haline münhasır değildir. Bir kere daha beyan edelim ki idarî dava için umumî bir nazariye yoktur, fakat parlâmentonun bir memur tarafından fasledilmek lâzım geldiğini zikrelediği haller vardır. Bunlar da vâzii kanunun arzusuna göre tenevvü eder eder. Bu memur bazan bir nezaret, bazan bir kaza gibi gayrimerkezî bir daire olur; kâh derececi ahirede karar verilir, kâh verilen kararın istinafi zarurî bulunur. Bazan yalnız idare eden salâhiyettardır, bazan da alâkadar şahıs idare edene, yahut adliye hâkimine müracaatta muhtardır. Nazır mahallî bir makamdan ve yahut idarî bir mahkemeden verilip bir şahıs tarafından istinaf edilen karar üzerine hükmünü verir. Birinci hal şekil ve müddete tâbi ve silsilei müratebeye muvafık bir müracaattır, ikinci halde nazır bir hükmü tasdik veya fesheder.

Bazı kere idarenin rolü daha ehemmiyetsizdir, ihtisas mahkemelerinin işe vaziyet etmesi için idarenin müdahalesi mecburidir. İstihdam edenlerle işçiler arasındaki ihtilâfları gören ve halleden mahkemenin vaziyeti böyledir. Bu mahkemenin faaliyeti için idarenin teşebbüsünü yapması lâzımdır.

İdareye hüküm için verilen salâhiyetin hududu da pek mütenevvidir. İdare ya bir karar vermeksizin hükmü yalnız iptal eder, yahut madun tarafından verilen kararın yerine kendisinin vermiş olduğu kararı ikame eyler.

Bir kanun ile umumî bir hizmetin idare ve bazı ihtilâfların halledilmesi kendisine tevdi olunan Britanya me-

.....

murı, 1889 senesinde Fransa şûrayı devletinin idari davalarda hukuku umumiye hâkimi sıfatını almadan evvelki haline müşabih bir vaziyettir. Bu tarihten evvel devlete karşı olan her davanın salâhiyettar nazıra arzı icap ederdi. Hakikatte bu güç idi ve şimdi İngilterede mahkeme gibi hareket eden nazırın kararile idare âmiri sıfatile muamele yapan nazırın kararını tefrik etmek müşküldür.

Bununla beraber on dokuzuncu asrın nihayetinde Fransada cari olan tatbikat ile İngilterenin şimdiki sistemini birbirine çok yaklaştırmakla İngiliz sistemi pek doğru olmayarak tasvir edilmiş olur. Faransada idare ilk derecede, derecei ulâda karar verdiği vakit bu karar daima şûrayıdevlete arz olunurdu.

1872 senesinden evvel yüksek şûra yalnız bir kararname lâyihası ihzar eder ve bunu devlet reisi tasdik ederdi. Hakikatte devlet reisi kendisine arzolunan kararnameyi tadil etmeksizin kabul eylerdi. Nazırların kararlarına karşı ciddî bir murakabe icra olunuyordu. Bu usul fertlere haklarını müdafaa ve muhafaza etmeyi temin ediyordu. İngilteredeki vaziyet buna hiç benzemiyor, çünkü bir idarenin âmiri derecei ahirede olarak hükmünü verir ve bu hüküm mahkemenin murakabesine tâbi olmaz.

Bu sistem, bir memurun kararlarını tevfiik edeceği şekillerin kötülüğü nisbetinde şahsî hürriyetler için tehlikelidir. Bu şekiller adliye mahkemelerinde istimal edilenlerin aynı olamaz. Fakat idare edenin de keyfile bu şekiller hal ve tayin olunamaz. Hâkim Lord Shaw of Dumferline, meşhur bir davanın kararında «elinden geleni yapmak, bir muhakemeyi nısfet ile idare ve doğru yollardan doğru neticelere varmak bir memurun vecibesidir» sözlerini yazmıştır.

Kanunî bir kaide olmadığından dolayı idare, İngiliz hukukçularının tabiî adalet «natural justice» dedikleri esasî bir takım prensiplerden mülhem olabilir, fakat böyle kaidelere pek az riayet olunuyor. Gerçi idare bir işe resen el atmaz, fakat bir ihtilâf kendisine tevdi edilince davanın taraflarını pek az hesaba katar. Vicahi olmayan usulü muhakeme taraflara mülâhazalarını beyana müsait değıldir, memur da kararma esbabı mucibe göstermez ve

kararını hasım tarafına tebliğ olunmayan bir arzuhale nazaran ve alenî olmayarak ittihaz eder. Birçok hallerde kararı kat'îdir, pek az hallerde adliye mahkemelerine müracaat hakkı vardır.

İdare hem hâkim, hem tarafların biri olduktan başka kendisine karşı dava açan vatandaşlara teminat verecek muntazam bir usulü muhakeme de tesis edememiştir. Fransada nazır - hâkim ministre - juge sisteminin terkedilmesini mucip olan nakisa ile İngiltere şimdiden çarpışmaktadır.

Sistemin ameli kıymetini takdir etmek için bu tehlikeyi nazarı dikkatte bulundurmak lâzımdır. İhtisas mahkemelerinde keyfi muamele ve ferdi hürriyetlere tecavüz tehlikesi yoksa da memur hâkim olduğu zaman bu tehlike bariz surette mevcuttur.

Lord Hevart of Bury'nin Fransa idarî nehcile kendi memleketininkini mukayese ederken yapmış olduğu şu meyasane ihtara iştirak etmekten insan kendisini alamaz. «Şûrayıdevlet hukuk cihetinden hükmünü verir, hukuku umumiyeye göre değil, fakat hukuka göre... Halbuki bizim memurlarımız keyiflerine göre hareket ederler.» Adli kuvvetin kabul etmemiş olmasından dolayı idarî mahkemelere tevcih ve atfedilen vazifeleri bu mahkemelerin ifa eylemediklerine zahip olmamak icap eder. 1926 senesi haziranından teşrinisanisine kadar Sihhiye Vekâleti dört bin pansiyon işini halletmiştir. Bu vekâlet ekseriya münevver bir hâkim olmuştur. Parlâmentonun koyduğu oldukça müphem prensipleri Sihhiye Vekâleti şe'nî bir surette tatbik etmiştir. Bu suretle işsizlik yahut sağlık meselelerinde vâzii kanunun ekseriya beyan ile iktifa ettiği «makul tedbirler» yahut «âdilâne hal ve vaziyet» gibi mefhumları vakaların irşat ve muaveneti ile tatbik eder.

Memuriyet vazifelerinin ihtilâfî ve umumî prensipin fıkdanı gibi İngilterede mutad olan hallere rağmen memur, nizâmî faaliyetini takviye eden içtihadile sağlam bir eser meydana getirmiştir. An'anevî ve ferdi hukuku bugünün içtimaî zaruretlerine uydurmak yolunda memurun hissesi pek büyüktür.

* * *

İdare bu suretle şimdi İngilterenin siyasî ve hukukî hayatında hâkim bir yer işgal ediyor. Böyle bir tekâmül İngilterenin idare hukukunu Fransanıninkine yaklaştırmış ise de arada gene derin farklar vardır. Fransadaki usul, umumî bazı kaidelerden çıkarılan müçtemi, bitişik bir sistemdir. Nüfuz ve tesiri İngilterenin adliye mahkemelerini andıran ve yüksek bir kazanın jurisdiction mahsulü bulunan Fransız sistemi idarenin imtiyazlarını, fertlere bahşettiği idarî müracaat yolları sayesinde muvazenede bulundurmuş ve tahdit etmiştir. Manşin diğer tarafında böyle değildir. İngiliz hukuku idaresini, idarenin salâhiyetlerini tahdidi olarak tesbit eden dağınık bir takım metinlerin birbirile birleşmesi teşkil eyler, orada idare hukukunun kavaidi umumiyesi ve umumî bir salâhiyeti haiz idare mahkemeleri yoktur; fert ne sultanın kanunsuz muamelelerine karşı temin edilmiştir, ne de kendisine ika edilen zararlar tazmin olunmuştur.

Her şey İngiliz sistemini Fransanınkinden ayırıyor ve her şey, ona lâıyk görülen an'anevî usul, ıtlak edilmesine mâni oluyor.

İdare artık parlâmentonun ve mahkemelerin iradelerinin naçiz bir icracısı değildir. İdarenin faaliyeti parlâmentonun ve mahkemelerin elinden kurtulmuştur. Bundan fazla olarak idare bunların yerine geçmiştir. Halihazırın müşkülâtı, teşriî kuvvetin ve adlî mahkemelerin vazifelerini nefi ve reddetmeleri idareyi hakikî bir diktatörlüğe sahip kılmıştır.

Böyle bir tahavvül, nekadardayreti mucip görülürse görülsün, uzak bir maziye dönmekten başka bir şey değildir. Bu tahavvül Sturarts ve Tudors'ların tatbik ettiklerini ihya ediyor. Bu bir inkılâp olmaktan ziyade bir ıslahtır. Hâkimin tefevvukunden, idarenin hâkimiyetine bir itilâf, bir uzlaşma ile geçilmiştir. Keder ve teessür veren bir mazi ile, hâdiselerin telkin ve icbar eylediği bir hali, zamanın icaplarına göre telif etmek için zaten mevcut olan taazzuflara yeni müesseseler ilâve olunmuştur. İdare tatbikatçılık ve amelîyecilik ve umumî bir teşevvüş alâmeti altında büyümüştür.

Vazifelerin karışması bunun neticesidir ve tam bir İngiliz alâmetidir. İdare, bütün salâhiyetleri teksif ede-

rek an'anelere hürmet eder. İcra kuvveti, en kudretli zamanında bir hâkim gibi umumî hizmetleri idare eylediği ve hukuku yarattığı gibi şimdi adliye mahkemelerinin ve parlâmentonun yerini alıyor.

Şunu iyice bilmeli ki «kuvvetlerin tefriki nazariyesinin klâsik vatânı» olan İngiltere idare bakımından bu nazariyeyi daima tanımamıştır.

Bu halin neticeleri meş'umdur. Ya hâkim, galip olur ve bu halde fertleri himaye ederse idareyi işkâl eder yahut icra kuvveti hâkimdir ve bu takdirde müşterek menfaatleri gözetirse ferdî hakları feda eyler.

İçtimaî hayatın çok karışlığı birinci suretin - hâkimin üstünlüğü - kabulüne müsait değildir ve İngilterenin bu asırdaki tekâmülü de modern bir memleketin yalnız hâkimin idaresine ve hukuku umumiyeye tâbi olmaksızın imkânsızlığı göstermektedir. Fakat idare şiddetli bir aksülâmel neticesi olarak bütün salâhiyetleri alıyor ve vatandaşları tazyik tehlikesini gösteriyor. Binaenaleyh daha evvel hareket edilerek idareyi kanunî bir usule tâbi kılmak müreccahtır. Bu kanunî usul istisnâî olsa da idarenin kendiliğinden keyfî ve zahîrî bir takım vasıtalarla bir hukuku hususiye meydana çıkarmasından daha iyidir.

Yazan :

PHILIPPE DEVELLE

Türkçeye çeviren:

Osman Nuri

Cumhuriyet Merkez Bankası ve
sabık Dahiliye Hukuk Müşaviri

Muhtelif memleketlerde İdare teşkilâtı Belçikanın İdare teşkilâtı

İDARE TARZI:

Belçika, ademi merkeziyet usulü ile idare olunur bir memleketdir. Malûm olduğu üzere memleketler iki türlü idare olunur. Biri merkeziyet diğeri ademi merkeziyet usulü ile. Merkeziyetle idare olunan memleketlerde amme hizmetlerinin görölmesi için lâzım gelen tedbirler merkeze arz olunur. Ademi merkeziyette ise halk kendi kendini idare salâhiyetini haizdir. Menfaatlerini himaye ve müdafaa için Meclislere (Vilâyet ve Komün meclisi) serbestçe vekillerini intihap ederler. Hiç şüphesiz ki ademi merkeziyet en iyi bir idare tarzıdır. Bu suretle İdare mahallî ihtiyaçlara göre tanzim olunur. Hizmet, o hizmetten istifade edenler tarafından yapılacağı için daha ihtimamlı yapılmış olur. Mahallî amme hizmetlerine iştirak ettiği için halkın siyâsî terbiyesine hizmet eder. Bütün bu faydalarile beraber ademi merkeziyetin mahzurları da vardır. Ezcümle Hükümeti merkeziyenin taşradaki nüfuz ve kuvvetini azaltır. Vilâyet ve Komünlerin vâsi istiklâllerinin tesirde vazife ve salâhiyetlerini tecavüz edecek hallere tevessül etmelerinden ve memleketin umumî asayişine muhalif hareketlerde bulunmalarından endişe edilebilir. Maamafih bu çok faydalı idare tarzının mahzurları hükümet merkezinin taşralarda tayin edeceği mümessillerle giderilebilir. Vilâyet Meclislerinin baraklarına tasdik, fesh, tehir tariklerde müdahale edilmek suretile, gayri tabilikler ortadan kaldırılabilir. Merkezin kontrolü temin edebilmek suretile hürriyet esasına müstenit bir idare tarzı vücade getirilmiş olur. Bu bahse nihayet vermeden evvel bir idare âliminin dediğı sözü tekrar edelim:

(Kuvvetli hükümet merkeziyetle fakat hür hükümet ademî merkeziyetle olur.)

İDARÎ TAKSİMAT:

Belçika Hükümeti arazisi İdare noktai nazarından üç türlü taksim edilmiştir:

1. — **Meşrutî taksimat** = Vilâyet ve Komün,
2. — **Hukukî taksimat** = Arondisman ve kanton,
3. — **Nizamî taksimat** = Hususî sahalarda İdarenin mesaisini kolaylaştırmak için yapılan taksimat, Askerî, Malî taksimat bu kabildendir.

MERKEZİ İDARE

Kral:

Belçika Meşrutiyetle idare olunur bir memlekettir. Kral ef'alinden gayri mes'uldür. Mes'uliyet Nazırlara aittir. Kralın başlıca iki salâhiyeti vardır. Biri emirname ve nizamname isdarı, diğeri memurların azil ve nasbi.

Kral Kanunu esasının 67 inci maddesi mucibince kanunların tatbiki için nizamname ve emirname isdar eder.

Kanunu esasının diğeri bir maddesi Krala memurların tayini salâhiyetini vermiştir. Kanunda azil kaydı yoktur. Fakat tayin salâhiyetinin zımında azil de mündemiçtir. Bu merkezin taşra üzerindeki mürakabe salâhiyetinin en büyük zamanıdır.

Nazırlar:

İcra kuvvetinin reisi olan Kral aynı zamanda memleketin Umumî idaresinin de reisidir. Kanunu esasî Kralın ef'alinden mes'ul tuttuğu Nazırlara İcra kuvveti Reisi ile mesai birliği yaptırıldığından Kral tarafından tayin edilen Nazırlar İdarei Umumiyenin bilfiil başında bulunmaktadırlar. Binaenaleyh İdarenin muhtelif şubeleri Nazırlara tabidirler.

Bu sebeple memleketteki askeri, malî, içtimaî, iktisadî ihtiyaç nisbetinde Nezaretlerin adedi günden güne ziyadeleşmektedir. Nezaretler Meclisi Meb'usanın tasdik etmesi ve işlemesi için lâzım gelen tahsisatı kabul eylemesi şartile Kral tarafından ihdas olunur.

Hali hazırda Belçikada Müstemlekât, Hariciye, Adliye, Dahiliye ve Sıhhiye, Ulum ve Sanayii nefise, Maliye, Ziraat ve Nafia, Sanayi, İş ve İçtimaî Muavenet, Nakliyat, Millî Müdafaa, Posta, Telgraf ve Telefon Nezaretleri olmak üzere 12 Nezaret vardır. Her Nazır salâhiyetleri tamamile muayyen bir İdarenin başına geçirilmiştir. Kendi mes'uliyetleri altında hükümdara ita edilmiş olan salâhiyetleri istimal ederler.

İdarede tam bir ahenk husulü için birbirleriyle alâkası olan servisler bir dairede toplanmıştır. Uhdelerine mevdu vazifelerin ifasını temin için Nazırların maiyetinde miktarı kâfi memur ve ajan vardır. Bazan kendilerine tevdi edilen işlerde ihtisası olanlardan mürekkep daimî ve yahut muvakkat komisyonların tecrübelerinden İdarece istifade edilir. Her Nezarete bir Nizamname ile tayin ve terfî, maaş, kadro hususları tesbit edildiği gibi her servisin salâhiyeti disiplin işi tanzim edilmiştir. Maamafih her Nezarete ayrı ayrı tatbik edilen usullerin tevhidile bütün Nezaretlere şamil olmak üzere tek bir Nizamname tanzimi düşünülmektedir.

Belçika Hükümetinin merkez teşkilâtı, umumiyetle mahrem ve siyâsî işlerle meşgul olan Kalemî mahsus Müdüriyetinden maada şu servisleri ihtiva etmektedir:

1 — Kâtibi Umumî: İdareyi temsil eder. Gaybubetinde Nazıra vekâlet eder.

2 — Müdürü Umumî: Birer servis başına getirilmiş olan Müdürü Umumîler Nezaretin Kâtibi Umumîsinden sonra en büyük memurlarıdır. Bunlara İdare şefi namı da verilir.

3 — Müdürler ve Müdürü saniler: Şube muamelâtını

tedvir ile mükelleftirler. Ve şubelerinin muamelelerinden mesuldürler.

4 — Kalem âmirleri ve muamelâtı cariye ile tanzif edilen diğer memurlar.

Bu suretle idarenin bilûmum şubelerinin hududu vuzuh ve sarahat ile tesbit edilmiştir, işler birer metot dahilinde taksim edilmiş olduğundan intizam ve suhuletle tedvir olunur.

Yukarıda zikredildiği veçhile Nazırlar Hükümdarların ef'alinden mes'uldürler. Bu mes'uliyet kanunu esasî ile tesbit edilmiştir. Diğer taraftan Tesrii noktai nazardan Nazırlar Kralla Millî Meclis arasında mutavassıttırlar, idare noktai nazarından ise Nazırlar kuvvei icraiye reisi olmak itibarile Kralın muavinleridir.

Bunlardan çıkan neticeye göre Nazırların salâhiyeti su suretle hülâsa edilebilir:

- 1 — Nezaretlerine ait kanunların tatbiki,
- 2 — Vazii kanunun verdiği salâhiyetle nizamnamelerin mevkiî icraya konulması,
- 3 — Nezarete ait bütçenin tanzimi ve divanı muhasebata verilecek senelik hesapların hazırlanması,
- 4 — Bütçe dairesinde sarfiyat icrası,
- 3 — Kanunların Meclisi Meb'usanda takibi,

Meclisi Vükelâ:

Belçika kanunu esasisi bir Vükelâ Meclisi tesis etmemiştir. Fakat filiyatta bu teşekkül mevcuttur. Devleti alâkadar eden işleri müzakere için Nazırlar toplanırlar. Bu toplantı ya Kralın riyaseti altında yahut arkadaşlarının tayininde ikinci imzayı atan ve 1918 senesinden beri Başvekil unvanını alan Nazırın riyaseti altında vukubulur. Meclisi Vükelânın müzakereleri hafidir.

İdarei merkeziyenin diğer ajanları:

Vazii kanun mahallî İdareler nezdinde icrayı nüfuz etmek ve mezkûr idarelerin salâhiyetlerini tecavüz ederek amme menfaatlerini rencide etmelerine mani olmak mak-

.....

sadile Merkezi İdarenin Kral mümessili olarak Vilâyetlerde Vali, Komünlerde Bourğmestre tayin etmesini lüzumlu görmüştür.

TAŞRA TEŞKİLÂTI:

Vilâyet Meclisi, Daimî Encümen, Vali ve Kalemler:

Belçika İdare noktasından dokuz vilâyete taksim edilmiştir. Vilâyet Hukukî ve manevî şahsiyeti haizdir. Ve mıntakası menafiinin tedviri için bir merkezdir. Kanunu esasî Vilâyetlere temsili, malî ve hukukî idare haklarını vermiştir; Maamafih bu haklar vesayeti idariyenin tatbiki için vazolunan Nizamata hâlel getiremez.

Vilâyet Meclisi:

Vilâyet Meclisi Vilâyetin mümessillerinden mürekkeptir. Azaları kanton itibarile ve Vilâyetlerin nüfusu nisbetinde intihap olunur. Ve adetleri 50-90 arasında tehalûf eder. Vilâyet Meclisi azaları bir dereceli usul ile intihap olunurlar. Ve dört sene için Vilâyeti temsil ederler. Müntehiplerine danışmadan rey verirler. Maaş almazlar. Bu Meclis ancak kuvvei teşriye tarafından fesholunur. Yalnız Meclisi Ayanın feshi halinde Kral tarafından fesholunabilir. Vilâyet Meclisinin içtima devreleri alelâde ve fevkalâde olur. Meclis Kral namına Vali tarafından küşat edilir ve kapatılır. Alelâde devrei içtimaiye her sene tabîi olarak bir ilâ dört hafta devam eder. Fevkalâde içtima Kralın daveti ile vukubulur ve isin ehemmiyetine göre devam eder. Her iki Meclis içtimalarına reis yahut reis vekili riyaset eder. Ve bunlara iki kâtip refakat eder. Müstesna ahval haricinde müzakerat alenîdir. Meclisin Nizamnamei dahilîsi Kral tarafından tasdik olunur.

Kararlar: Tayin, azil, namzet iraesî meselelerinde hafidir. Azasının nısfı hazır olmasile Meclis sureti nizamiyede içtima eder. Kararlar ekseriyetle ittihaz olunur.

Meclisin salâhiyetleri ehemmiyetli ve müteaddittir. Bu

salâhiyetler Vilâyet ve Komünlerin menafii umumiyelerine müteallik nizamâtın cümlesine tesir eder. Meclis temsili nisbî sistemi mucibince bir miktar Ayan azası intihap eder, istinaf mahkemelerine Müşavir tayini için namzet irae eder. Ve bidayet mahkemeleri için reis ve reisi sani namzetleri gösterir ve arazi taksimatında, menafii umumiye projelerinde itayı rey eder.

Komünlerde reisin müdahalesi bir kaç komünü birden alâkadar eden işler de vakidir. Meclis; Vilâyet menafii itibarile Vilâyet kanununun 85 inci maddesinden kuvvet almaktadır. Vilâyet İdaresinin dâhili nizamâtını, polis emirnamelerini ihzar eder. Ancak kanunlar ile tayin edilmiş bulunan hususâtı tağyir edemediği gibi aynı mesele hakkında kanun mucibince verilmiş bir karar mevcutsa Meclisin verdiği karar keenlemeyekündür. Bundan maada Meclis kararları Kralın tasdikine yahut vesayeti adliyeye tâbidir. Vilâyet Meclisi Vilâyet kanununun 65 inci maddesine tevfikân Vilâyet menafiine ait işleri tahtı karara alır ve bunları serbestçe tanzim eder. Vilâyete ait bulunan Emvali menkule ve gayri menkuleye şahsiyeti maneviye suretile hükmeder, istikrazlar istimlâkler Meclis kararile yapılır.

Meclis her sene gelecek senenin bütçesini hazırlar ve bu bütçeyi temin edecek vesaiti derpiş eder. Bütçenin Kralın tasdikine arzı mecburidir. Ancak bütçenin haiz olduğu ehemmiyet dolayısıyla Kral bunun bazı kısımlarını red ve diğerlerini tasdik edebilir. Keza mecburî bazı masarifat mevzuubahis olunca Meclisin bütçeye koymağı reddettiği mebalîğin Encümeni daiminin de fikri alınarak bütçeye ilâvesine Kralın salâhiyeti vardır. Masarifatın kontrolü için bütçe fasıllara ayrılmış olup münakale ancak Meclisin kararı ve Kralın tasdikile kabildir. Keza Meclis her sene Encümen tarafından ibraz olunan vesaiiki müsbite üzerine evvelki senenin varidat ve masarifat hesabâtını tetkik ve tasdik eder. Bu evrak Divanı muhasebatın tetkikine arz olunur. Meclis bundan maada Vilâyetin emvaline dair olan hususidir için müddei ve müddeialehy sıfatile mehakimde hakkı

temsele maliktir. İdarî merkeziyet prensibi mucibince Vilâyet Meclisi müstakildir. Hükümet bunun mevcudiyeti üzerine icrayı tesir edemez. Azalatı hakkında bir karar ittihaz eyleyemez. Ancak buna mukabil vesayeti idariye hakkını istimal etmek suretile Meclisi, menafii umumiyeyi ihlâl edemeyecek bir vaziyette bulundurmamak için daima kontrolü altında bulundurulur. Bu kontrol kuvvei icraiye, kuvvei teşriiye ve kuvvei adliye tarafından ifa olunur.

Kuvvei icraiyenin bilâvasıta ve daimî kontrolü Kral tarafından ifa olunur. Ve bu Vilâyet Meclisi kararlarının tasdik, fesih ve yahut tehiri şeklinde tecelli eder. Meclis nizamnamei dâhilisini, Vilâyetin masarifât bütçesile bu bütçeyi temin eden tedabir ve istikrazatı Kralın tasdikine arz mecburidir. Diğer hususat, bilhassa İdarei dahiliye, zabıta nizamları menafii umumiyeye hadim müessesatın tesisi Kral namına Vali tarafından tasdik olunur. Mezkûr kontrol aynı zamanda Vilâyet daimî encümeni ile Komün meclisine ve Bourğmestre'lere de şamildir.

Vali Vilâyet Meclisinin bütün içtimalarına iştirak eder. Bu iştirak keyfiyeti yalnız mevkii müzakereye konulan meseleleri encümen azalarile birlikte ihzar etmiş olmasından ve bu encümenin reisi bulunmasından değil aynı zamanda kendisinin bütün havali için merkezi hükümetin mümessili, kanun ve örfü âdetlerin muhafızı ve Kralın kontrol memuru olmasından ileri gelmektedir. Vilâyetin siyasî ve iktisadî hayatına sıkı bir surette karışmış olan Vali Meclisin vereceği kararları ihata etmekte hiç bir müşkülâta tesadüf etmeyeceği ve 'bunların neticelerini evvelden görebileceği cihetle meselâ bir karar Tasdika arz edilirken bu kararın Vilâyet menafii ile mübayenet arzettiğini görerek kararın kabul veya reddinde âmil olur. Vali bu husus için Krala bir (Kaydi ihtiyatı beyannamesi) takdim eder. İşbu beyannamenin Meclis müzakeratını takip eden on gün zarfında yapılması ve bunun da nihayet bir gün sonra Daimî encümene tebliği lâzımdır. Bunlar bu müddetler zarfında yapılmamış ise bilâhare yapılacak beyanname hükümsüzdür. Bu be-

yannamenin temin edeceği netice Meclis kararını azamî otuz gün durdurmağıdır. Mesele hakkında daha fazla tenevvür edilmek istenildiği takdirde Kral esbabı mucibeli bir kararname ile bu müddeti uzatabilir. Eğer bu müddetin inkizasında aleyhte bir karar sadır olmamışsa Meclisin kararı muteber olur. Ve mevkii icraya konulur. Maamafih ekseriyetle Kral kararları tasdik eder. Valinin itiraz beyannamesinden sonra Kral tarafından verilecek karar basittir. Yani Kral ya tasdik veya reddeder.

İdarei merkeziyenin kontrolü şimdiye kadar mevzuu bahsedilen İdarî mesailden maada meselelere de teşmil olunur.

Vilayete bahşolunan istiklâlle kendisine verilmesi hiç bir zaman mevzuubahs olmayan mutlakıyeti idare bazan birbirine karıştırılarak Vilâyet Meclisi salâhiyetleri haricinde ve kanunlarla menafii umumiye aleyhine kararlar ittihaz edebileceğinden Vali bunların önüne geçmek için İdarei merkeziye mümessili sıfatile itiraz beyannamesi ita ederek keyfiyeti Krala arzeder. Hükûmet için yapılacak iki şey vardır. Kararnamei Kralî ile ya kararı tamamille fesheder ve yahut bir müddeti gayri muayyene için tehir eder ve tehir halinde keyfiyeti, hali inikatta ise hemen değilse birinci inikatta Teşri meclislerine arzeder. Bir ikinci kontrol şekli daha vardır ki bu daha az müessirdir. Çünkü şeklîdir. Ve kuvvei icraiye tarafından Vilâyet Meclisi üzerine icra olunur. Bu kontrol da Kralın müddeti muayyenesi zarfında feshetmesini unuttuğu Meclis mukarreratından bazılarının Mecalisi teşriiye tarafından fesholunmasıdır. Bir üçüncü, bilâvasıta kontrol da kuvvei adliye tarafından fakat bu defa hakikî olarak icra olunur. Zira kanunu esasının 107 inci maddesi mucibince (Mahakim, Vilâyet ve mahallî kararname ve nizamâtı ancak kanunlara mutabık bulundukları takdirde tatbik ederler.)

Daimî Encümen:

Her Vilâyet Meclisinin Daimî bir encümeni vardır.

Altı kişiden mürekkep olan bu Encümen Meclis azaları tarafından dört sene ifayı vazife etmek üzere ve usulü nisbî tatbik edilmeksizin intihap olunur. Vali Encümenin reisidir. Azalar hükümetten maaş alırlar. Bu maaşın nısfı sabittir. Diğer nısfı ise içtimaların adedile tehalüf eder. Encümen azası vazifeye başlamazdan evvel tahlif olunur. Vilâyetin mühim meseleleri mevzuubahs ise Encümen Valinin riyasetinde toplanır. Encümen bir dahilî nizamname yapar ve bu nizamname Meclis ile Kralın tasdikine arz olunur. İçtima edebilmek için dört azanın vücudü şarttır. Kararlar ekseriyetle ittihaz ve aranın tesavisi halinde namevcut olmayan azaların reylerine müracaat olunur. İdarî hukuk mesailinden maada her hangi bir iş için celseler aleni değildir. Encümenin salâhiyeti oldukça vâsidir. Bu salâhiyet umumî menafie, Vilâyet ve Komün menafiine şamildir.

Daimî encümenin menafii umumiye işlerine müdahalesi İdarei merkeziyenin bir vasıtası halinde olmasındandır. Ve bu vasıta Vilâyette kanun ve nizamatin tatbikinde mütaleasını serdetmekle rol ifa eder. Ancak Daimî encümenin salâhiyeti Vilâyetin menafii sahasında daha şümüllü ve daha canlı bir surette kendini gösterir. Encümen bu sahada hakikî bir takdire malik olup salâhiyetini Vilâyet kanunundan alır. Encümenin başlıca rolü bu kanunun 106 inci maddesinin ikinci fıkrasında tasrih edilmiştir. (Encümeni Daimî; Vilâyet Meclisinin hali inikatta olduğu zaman hali inikatta olmadığı zamanlar gibi Vilâyet menafiinin yevmî idaresile meşguldür.) Burada yevmî İdare demek muamelâtı cariye demektir ki heyeti umumiye müzakeratile hiç bir zaman hallolunamaz. Çünkü bu muamelât alınacak tedabirde mülâyemeti, kararlarda sür'ati ve icrada bir çok mes'uliyeti istilzam eder. Onun için dür ki vazii kanun bilhassa vilâyetin varidat ve masarifat plânlarının hazırlanmasını, bütçenin tanzimini ve bunu tatbik etmek için ittihazı lâzım gelen tedbirlere tevessül ederek muvazeneyi temin vazifesini Encümeni daimîye vermiştir. Bundan maada Vilâyeti mahkemelerde temsilen müdafa ve yahut onun namına ikamei da-

va etmek salâhiyeti de keza Daimî encümene aittir. Bununla beraber Daimî encümene verilen salâhiyetlerden iki tanesi nazarı dikkati celbe şayandır: Vilâyet kanununun 105 ve 107 inci maddeleri mucibince Daimî encümen, Meclis yerine kaim olma ve onun namına hareket etme haklarına maliktir.

Yukarıda zikredildiği veçhile Meclisin devrei içtimaiyeleri fasılalıdır. Halbuki bazı menafî, lâzım gelen tedbirlerin acilen alınmasını âmirdir. Bu sebeple kanun; müstaceliyet arzeden ve Meclis hali inikatta değilse bütçe hesabâtı namzet tayini ve efkârı umumiyenin hakikî reylerini tecelli ettirmek zarureti olan temsîlî rejim sistemine taallûk eden meselelerden maada işlerde Daimî encümenin Meclis yerine kaim olabilmesini emretmiştir.

Diğer hak daha karakteristiktir. Vilâyet işleri ekseriyetle üç safhadan geçer. Talimat, Müzakere, İcra. Valinin faaliyetsizliği ve muhalefeti halinde İdarenin muntazam faaliyeti bozulur. Atalet ve sui niyeti bertaraf edecek çare azildir. Daimî encümene onun yerine kaim olmak ve meclisin verdiği kararları icra etmek salâhiyetinin verilmesi tercih edilmiştir. Komün işlerinde encümene verilen salâhiyete gelince bu salâhiyet Komünün bilhassa muhasebesinin teftiş edilmesi şeklinde tecelli ettirilmiştir.

Vilâyet kanununun 116 ıncı maddesi aynı kanunun 89 uncu maddesine yazılı olan ve İdarei merkeziyeye verilen vesayet hakkının Daimî encümenin harekâtına dahi teşmil olunacağını âmirdir. Binaenaleyh şayet encümen salâhiyetini tecavüz eder ve yahut menafîi umumiyei ihlâl edecek harekâta tasaddi ederse Vali encümen müzakeratını tehir ve yahut tadil etmek hakkını haizdir. Gerek kuvvei teşriye ve gerek kuvvei adliyenin hakkı vesayeti ve bunun tatbiki vasfı Vilâyet Meclisine karşı yapılacak harekâtın aynıdır.

Vali:

Vali Vilâyet Meclisi nezdinde Hükümetin Komiseridir. Kral tarafından tayin olunur, ve Hükümetten maaş alır.

Departemanları ile samimî hiç bir münasebata girişmeyen Fransadaki Prefelerin aksine olarak Belçika talileri, Hükümeti merkeziyeden ziyade kendi mıntakalarını temsil ederler. Bir Valinin Vilâyet menafii ile yakından alâkadar olduğunu gören Dahiliye Nazırı bu hareketin kanunu esasiye ve mahallî menafiin nazarı itibare alınmasına dair olan kanuna uygun olduğunu müşahade ederek Valiye emri altında bulundurduğu mıntakadaki vatandaşları alâkadar eden bilûmum mesailde faal bir rol oynaması için vesait ihzar eder. Valinin salâhiyetleri birbirine girift ve müteaddittir. Başlıca, Umumî İdareye, Vilâyete ve Komüne ait olmak üzere üç safha arz eder.

İdarei umumiyede yalnız İcra Organı olan Vali Vilâyette kanunları ve İdarei umumiyenin emirnamelerini mevkiî tatbika koyar. Nazırların başlıca mesai şeriki olan Vali Vilâyette İdarei merkeziyenin ajanlarını tahtı nezarette bulundurur. Lâzım gelen emirleri tebliğ eder ve daha büyük makama bildirmek üzere onların mütalaalarını toplar. Arondisman Komiserleri ile daimî temasta bulunur, Bunlardan maada - belki bu Valinin en esaslı rolüdür- Vali İdarî zabıta âmiri sıfatile Vilâyette nizam ve intizam ve asayişin nighbanıdır. Bu itibarla zabıta kuvvetini ve karışıklık halinde askerî kuvveti istimal eder.

Vali, bundan maada inşaat ve levazım münakaşalarında, pazarlıklarda Hükümetin levazımat dairesinin vekili sıfatile hareket eder. Vilâyet noktai nazarından, Vali, Meclisin ve Encümenin işlerine faal bir surette iştirak eder. Bilhassa fevkalâde içtima halinde toplanacak olan Vilâyet Meclisini davet eder. İçtimaları Kral namına küşat eder ve kapatır. Hafi celse teşkilini talep eder. Ve orada istediği zaman dinlenilmesini talep eder. Meclisten geçecek işleri tebliğ ve yukarıda zikredildiği üzere (Déclaration de reserve) ile vesayeti idariye hakkını istimal eder. Meclis kararlarını mevkiî tatbika kor. Vali, bundan maada, Encümeni daimîye riyaset eder. Encümende müzakere edilecek işlerin dosyalarını ve bilhassa bütçeyi hazırlar ve bu müessesenin kararlarını imza eder ve tatbik eder. Komün

işlerinde valinin salâhiyeti kontrol ve nezaret şeklinde tecelli eder.

Kalemler:

Vilâyet İdaresinin Kalemleri disiplin noktai nazarından Valiyi temsil eden Vilâyet (Greffier) sinin nezaret ve emri altındadır. Greffier altı sene için Encümenin hazırladığı 3 namzet listesinden Kral tarafından tayin olunur. Ve hükümetten maaş alır. Vilâyet Meclisi ve Encümenin müzakeratına iştirak eder. İçtimaların zabıtlarını tutar. Müzakeratı defteri mahsusuna kaydeder. Vilâyetin mühürünü ve dosyalarını muhafaza eder. Ve alâkadarana bunlar hakkında malûmat verir.

Asıl kalemlere gelince buradaki memurların bir kısmı hükümete tâbi olup maaşlarını Dahiliye Nezaretinden alırlar. Diğer kısmı ise Vilâyete tâbi olup maaşlarını Vilâyetten alırlar.

Birinci kısım memurlar alelûmum Kral tarafından tayin ve azil olunurlar. Diğerlerinin tayin ve azilleri ise Vilâyet Meclisine aittir. Bilûmum memurin bir taraftan merkezi hükümetin mümessili ve diğer taraftan encümenin reisi sıfatını haiz olan Valinin emri altındadır.

Arondisman ve Kanton İdareleri:

Bunlar alelade arazi taksimatından madut olup şahsiyeti hukukiyeleri yoktur.

Her Arondismanda hükümetin bir mümessili vardır. Ve buna da Arondisman Komiseri ismi verilmiştir. Komiser makamat arasında bir vasıtaadır. Kral tarafından tayin ve azil olunur. Ve hükümetten maaş alır.

Komiserin salâhiyeti rüştü idariyi haiz olmayan yani

.....

nüfusu 5000 den aşağı bulunan ve Arondisman merkezi olmayan Komünlere teşmil edilmiştir.

Kanton alelade adli bir (Circonscription) dur. Çünkü burası bir sulh hakiminin merkezidir. Aynı zamanda Vilâyet intihabatı kanun itibarile yapıldığından burası intihap merkezidir. Ve milis teşkilâtı itibarile de İdarî bir merkezdir.

SABRÎ

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürü

—————

Şehirler ve Belediyeçilik Yugoslavyada Belediye

— 20 —

Umumî harpten sonra çok genişleyen bu memleket İdarî taksimatını 33 vilâyete çıkarmıştı. Fakat küçük parçalar. İdarî, siyasî ve bilhassa iktisadî ihtiyaçları karşılamadığı için vilâyetlerin sayısı dokuza indirildi. Ve her vilâyetin nüfusu bir milyon esasından taksimat yapıldı. O şekilde ki, vilâyet merkezi, bir milyonluk nüfusun bütün ihtiyaçlarına ve Devletin umumî emniyet ve selâmetine ait bütün tedbirleri alabilecek ve merkezden mülhakata yapabilecek mahiyet ve ehemmiyette seçildi.

Vilâyet meclisi mansup azadan mürekkeptir. Yeni hazırlanmış olan kanun lâyihası kesbi kanuniyet ettiği takdirde dört bin nüfus için bir aza olmak üzere, Umumî meclisler intihaplı olacaktır.

Aynı lâyiha ile (Ban) denilen valilerin salâhiyetleri de genişletilmiş ve hattâ Sreski Naçalnik denilen kaymakamların tayin ve azilleri salâhiyeti bunlara verilmiştir. Kaza adedi üç yüz otuz sekizdir.

BELEDİYE KANUNLARI:

Yugoslavya Belediyeçiliği, şehir, kasaba ve köylerin ehemmiyetine göre ayrı hükümlerle idare esasını kabul etmiştir.

Bu sebeplerden dolayı üç sistem Belediye idaresi kurulmuştur. Bunların birisi Belgrad ve Zağrep şehirlerine ait hususî hükümler, diğeri büyük şehirler belediye sistemi, üçüncüsü de kasaba ve köy Belediyeçiliğidir.

Belediyeçilik şeklinde diğer şehirlerden ayrılan Belgrad, civarındaki Pançava ve Nermot ile Vilâyet idare şe-

killerinden ayrı olarak hususî bir idare tarzına maliktir. «Bu idare sistemine göre Belgradda vali yoktur. Buradaki idare makamları doğrudan doğruya kendi işleri hakkında ait olduğu Vekâletlerle temas ederler. Burada en büyük İdarî salâhiyet Polis müdürünün elindedir.»

Yugoslavyada dahi Bulgaristanda olduğu gibi Belediyeye Postina diyorlar. Fakat Bulgarların Kent dedikleri Belediye reisine Yugoslavyada «Presednik Postina» diyorlar.

Belgradda vali yoksa da Belediye reisi vardır. Fakat bu Reis Kralın iradesile tayin olunur. Belgrad Belediye meclisi 45 azadan mürekkeptir. Bunlar da Dahiliye Nazırı tarafından tayin edilir.

Hükümet merkezinin Belediye bütçesini, Belediye meclisi hazırlar. Fakat hukukî kısımlarını Dahiliye ve vergi kısımlarını Maliye Vekâletleri tetkik ve tasdik ederler. Bütçelerin Krallık makamınca tasdikine lüzum yoktur. 220 bin nüfuslu Belgradın Belediye bütçesi İstanbul Belediye bütçesinin iki mislidir. Yalnız şehir tramvayı hasılatı yüz bin Dinar'dır.

Tramvay, Elektrik ve saire gibi belediye hizmetlerine hususî teşekkülleri ve ayrı memurları vardır. Belediye meclisi bunlar üzerinde mürakabe salâhiyetine maliktir.

Belediye zabıtası, Belgradda jandarma tarafından ifa edilir. Yani, Bu vazife devlet zabıtasına tevdi edilmiştir.

Jandarmalar askerî bir teşkilât ile idare edilmekte iseler de devletin emniyetini temin için Polis idareleri emrine verilmiştir.

Meraklı ve dikkatli bir asayiş âmiri için Belgrad zabıtası, çok dikkate şayan bir tetkik mevzuudur.

* *

Hükümet merkezi ile büyük şehirlere ait Belediye kanunu hükümleri yeniden tetkik olunmaktadır. Fakat kasabalarla köy belediyeleri hakkındaki kanun yeni esaslara göre ve yeni ihtiyaçlar dairesinde tadil ve ıslah edilmiştir.

Bu esaslara nazaran:

1 — Belediye kanun nazarında hukukî evsafa malik hükmî bir şahsiyettir.

2 — Belediyenin kendi sınırları içinde kanunî salâhiyeti ihlâl edilemez.

3 — Belediye sınırları tabîi ve coğrafi esaslarla tesbit edilir.

4 — Üç bin ve daha yukarı nüfusu bulunan yerlerde Belediye teşkilâtı kurulması mecburidir.

3 — Bundan az nüfuslu yerlerde Belediye kursları için Dahiliye Vekâletinin müsaadesi alınması lâzımdır.

6 — Köy ve Belediye sınırları ihtilâfları kaymakamlık tarafından halledilir.

B: Kaza Belediye sınır ihtilâfları valilerce,

C: Vilâyet merkez belediyelerine ait hudut ihtilâfları Dahiliye Vekâletince tetkik olunur.

7 — Belediye sınırları içinde bir kısmının alınarak diğer belediyeye verilmesi, bir vilâyet içinde ise valiye, iki vilâyete ait ise Dâhiliyeye aittir. Bununla beraber alâkadar belediyelerin mütalaası alınır.

8 — İki belediyenin birleştirilmesi belediyelerin talebi ve Vilâyet idare heyetinin karârile yapılır.

9 — Belediye azası olmak için Yugoslavya tebaası olmak şarttır.

10 — Ahaliden her birinin bir Belediye hududu dahilinde oturması ve belediye defterinde yazılı bulunması mecburidir.

11 — Belediye azalığı Tabiiyetten ıskat ile zail olur.

12 — Diğer bir Belediyeye aza seçilmekle de sakıt olur.

«Hükümet postası işlemeyen yerlerin Hükümet merkezine kadar olan posta muamelesi belediyelerce temin olunur.»

BELEDİYE BÜTÇELERİ:

Belediye bütçeleri malî sene başından üç ay evvel hazırlanır. Ve bütçe lâyihası suretleri halkın görüp okuyabileceği yerlere beş gün müddetle asılır. Alâkadar halk, gerek bilâvasıta, gerek bilâvasıta vergi ve resim mükellefleri bütçe lâyihası hakkında mütalealarını Belediyeye iblâğ ederler.

Belediye bu mütaleaları tetkik ve icap edenleri kabul ederek bütçesini yapar.

Mükelleflerin mütalealarından kabul edilmemiş olan kısımları ve diğer itirazları bütçe ile birlikte kaza kaymakamlığına verir.

Kaymakamlık, bütçe hesaplarını tetkik ve neticesini İdare heyetine iş'ar eder. Bütçe, usulüne muvafık olduğu takdirde malî sene başından bir kaç ay evvel tasdiki lâzımdır.

İtiraz edilen noktalar malî sene başından bir ay evvel valiye bildirilir. Bu işler için valinin kararı kat'îdir.

İNTİHAP VE AZA ADEDİ:

Belediye Meclisleri intihapla teşekkül eder. 21 yaşından yukarı olan Erkekler Belediye intihaplarında rey vermek hakkına maliktirler. Belediyeye aza olmak için yirmi bir yaşını bitirmiş Erkek olmak kâfidir.

Belediye Meclislerinin müddeti dört senedir, intihap umumî reyle yapılır.

Aza adedi:

3.000	—	5,000 nüfuslu yerlerde	24 Aza
5.000	—	8,000 » »	30 »
8.000	—	Daha fazla nüfuslu yerlerde	36 »

Dahiliye Vekâletinin müsaadesile, nüfusu üç binden aşağı yerlerde Belediye teşkil edilmiş ise, bu gibi mahaller Belediye Meclislerinin azası 18 olabileceği gibi valinin muvafakatile daha az da olabilir.

Belediyeye aza olamayanlar:

A: Belediye memurları.

B: Belediye işlerini teftişe salahiyetli olanlar.

C: Belediyeye karşı müddei ve müddeialeyh olanlar.

D: Belediye müteahhitleri. Belediye emlâkinin müstecirleri.

E: Bir evvelki intihapta mazeretsiz azalığı kabul etmeyenler.

F: Hükümet ve Belediye muavenetile geçinenler.

G: Belediye reisile dördüncü dereceye kadar ve ailesile ikinci dereceye kadar akrabalığı bulunanlar.

Bir çok memleketlerde intihap hakkının çok iyi kullanılabilmesi için, kanun vazileri, rey sahiplerine mühim kolaylıklar gösterilmektedir. Meselâ Belçikada, nakil vasıtaları intihap günü bedava adam taşır. Buna yakın olarak Yugoslavlar da intihap gününden beş gün evvelinden başlamak üzere intihapçılarına serbesti vermişlerdir. Bu müddet zarfında hiç kimse mecburî bir hizmete askerî talim ve terbiye gibi işlere (fevkalâde haller bundan hariçtir.) muayyen günden evvel bu şekilde çağırılmış olanlar varsa bunlara intihaptan evvel üç gün mezuniyet verilir. Yugoslavya Belediye intihapları bir günde yapılır. Ve yapılacağı gün ile, İntihap sandığının konacağı yer en az otuz gün evvel halka ilân edilir. İntahap yerlerinde her memlekette olduğu gibi intihap encümenleri bulunur.

Bu intihapların diğer bir hususiyeti ele namzet usulüdür. Namzet listesi intihap hakkını haiz iki kişi tarafından intihap gününden sekiz gün evveline kadar İntihap mahallinin hakimine verilir. Bu liste Belediye Riyasetine de verilebilir. Bu takdirde Belediye Riyaseti 24 saat zarfında bu listeyi mahkemeye, tevdi mecburdur.

Mahkeme, Belediye azası olabileceklerin namzetlikleri tasdik ve olamayacaklar hakkında yazılacak esbabı mucibe, teklif sahiplerine tebliğ edilir. Namzet liste posta ile

.....

mahkemeye gönderilmiş ise postaya tevdi, mahkemeye tevdi tarihi gibi yazılır.

Yugoslavya Belediye intihaplarında diğer bir hususiyet daha vardır. Hiç kimse intihap yerine silahlı olarak gelemes. Buna mukabil intihap encümeni reisinin, intizamı muhafaza için müsellâh kuvvet davet etmeğe salâhiyeti vardır.

Silahlı gezmek salâhiyetinde bulunanlar dahi, intihap mahalline giderken silâhlarını bırakmak mecburiyetindedirler. İntihapların dinî binalarda yapılması yasaktır. Bundan başka ve şayanı dikkat başka bir cihet daha vardır ki intihaptan bir gün evvel ve bir gün sonra her nevi içki satışı yasaktır. Bu yasak Belediye tarafından takip ve infaz edilir.

İntihap neticesinde en çok rey alanlar, aza olur. Reyler müsavi ise kur'a çekilir. İntihap, intizamsızlık ve saire gibi sebeplerle ve intihap encümeni karare ile bir hafta tehir edilebilir.

İntihaptan şikâyet etmek isteyenler bir hafta zarfında mahkemeye müracaat hakkını haizdirler. Mahkeme, intihap evrakı üzerinde tetkikat yapar ve kararını verir. Bu kararlar kat'îdir. Karar neticesi, intihabın feshini icap ederse, mahkeme ilâmının tebliği tarihinden itibaren bir ay sonra yeni intihap yapılır. Bu takdirde namzetler listesi muteberdir.

İntihap münasebetile kesilen para cezaları Belediye veznesine irat kayt edilir. Yeni seçilen azaların on gün zarfında toplanması lâzımdır. Belediye bunu muayyen müddet içinde toplanamazsa mafevk makamın on beş gün içinde yapacağı davetle yeni meclis toplanır.

İlk toplanmada Belçikada olduğu gibi sadakat yemini yapılır. Bu münasebetle tutulan zabtı bütün aza imza ederler.

* *

İdare âmirlerinin her zaman için üzerine teftiş ve mürakabe salâhiyetleri vardır. Hattâ Belediye müzakerelerin

de bulunabilirler. Kasa sahiplerini görebilirler. Müzakere zabıt suretlerinin İdare makamlarına verilmesi mecburidir.

* *

MINTAKA BÜTÇELERİ:

Yukarıda kısaca arzettiğimiz İdare taksimatına göre dokuz vilâyetin 1933 - 34 senesi mahallî bütçeleri yekûnu (726,752,081) Dinarıdır. Masrafları aynı miktardır. Geçen sene bütçesine göre yüzde 13 nisbetinde bir tenezzül vardır. Bunun 145,1 milyon dinarı yeni teşebbüsler için olup mütebakisi idare masarifidir.

Dokuz vilâyetten:

1 — Tuna Vilâyetinin İdare masrafı 118,655,579 ve İktisadî teşebbüsleri ile müessesatı tahsisatı 24,940,701 dinardır.

2 — Sava Vilâyetinin İdare bütçesi 130 milyon ve İktisadî kısmı 54 milyondur.

3 — Drava Vilâyetinin İdare bütçesi 875milyon ve İktisadî kısmı 32,5 milyondur.

4 — Derina Vilâyetinin İdare bütçesi 51 milyon ve İktisadî kısmı 15,5 milyondur.

5 — Morava Vilâyetinin İdarî bütçesi 41 milyon ve İktisadî kısmı 5 milyondur.

6 — Vardar Vilâyetinin İdarî bütçesi 38 milyon ve İktisadî kısmı 2,5 milyondur.

Diğer üç vilâyetin bütçelerinde de bu nisbetler az çok değişiyor.

Beynelmîl mahallî idareler tetkikatında da arzettiğimiz gibi, Vilâyet taksimatı, vilâyetlerin isimlerinden de anlaşılacağı veçhile suların hattı taksimi gibi, iktisat ve İdarenin hattı taksimi olarak nehir vadileri İdarî taksimatta esas olarak alınmıştır.

.....

Hükümet vergilerile birlikte tahsil olunan munzam kesirlerden başka son sene Vilâyet bütçelerine Hükümet bütçesinden 90 milyon Dinar yardım edilmiştir. Bir sene evvelki yardım miktarı 106 milyon Dinar idi.

K. NACİ

Mahallî İdareler Umum Müdürü

—————

Yeni demografide Kovadis meselesi (Mabaat)

IV.

Tarif ettiğimiz şekil ve manada anlaşılan demografik idare; ancak hiç bir milletin tehlikeye maruz kalmaması, enerjik ve ihtiyatkâr mesai neticesinde nüfus ve iktisat sahasında elde ettikleri terakkilerin, menfaatların, ecnebi memleketler nüfuslarının artan yeni milyonlarile, hudutsuz tevellüdatile tahrip edilmemesi şartile bir mana ve kıymet ifade edebilir.

Şu halde demografik idare her şeyden evvel bu mevzua ait beynelmilel bir mukavelenin vücudunu icap ettirir.

Mukaveleyi mevkii icraya koymak için de evveleminde sui istimallere karşı alınacak tedbirlerden, garantilerden emin olmak lâzımdır. Eğer bu husustaki garantiler akalliyetlerin himayesine ait sulh muahedesindeki mukavele ve sair muahedelerdeki garantiler gibi yalnız kâğıt üzerinde kalırsa tabiatile kâfi gelmez ve maksadı temin etmez.

Cihan demografik müvazenesini kurarken evvel emirde medeniyetçe ilerlemiş, tevellüdatı nizam altına alarak içtimâî inkişaf yüksek idealini takip eden milletlere teminat vermek ve bilhassa onları; tevellüdatı tahdit ederek yüksek bir medeniyete vusul için lâzımgelen mesaiyi sarfetmeyen ve müterakki ve arazisini kıymetlendirmiş milletlerin hukuk ve menafiine göz diken milletlere karşı garanti etmek lâzımdır.

Bazı milletlerin silâh kuvvetile arazi aldıkları ve haksız olarak kazandıkları bu arazide akalliyette yaşayan milletlere ve onların lisanlarına ve servetlerine tecavüz eyledikleri bir zamanda medeniyet sahasında müvazi bir temayül ve hatta aynı inkişaf derecesi gösteren milletler arasında bir grup; bütün milletlerin ve memleketlerin kabahatli olduğunu ilân ederek fertlerin elinden imtiyaz ve haklarını müsadere ettiği bir devirde; beynelmilel demografik müvazene asla

anlaşılmaz ve akla uygun gelmez. Binaenaleyh arz üzerindeki ırkların ve milletlerin, demografik kıymetlerinde istikrar teminini ve binnetice ruhî huzur ve sükûneti istihdaf eden bu müvazene; halî hazırın siyasî ve askerî muvaffakiyetlerde elde edilen vakıalar üzerine kurulmaz. Bunun için de ilk şart olarak ebedî bir sulh olmadığı takdirde, hiç olmazsa bir istikrar arzeden ve fikir ve dimağların umumî huzur ve sükûneti temeli üzerine kurulan bir cihan siyasî müvazenesi lâzımdır.

Beynelmilel cihan demografik müvazenesi bir kere kurulduktan sonra, beşeriyete; iktisadî ve içtimâî şartlarında terakkiler, salâhlar vücude getirecek ona ihtimal şimdiye kadar tasavvur etmediği maddî refahlar, fikrî yükselmeler temin edecektir.

Siyasî huzur ve müvazene de; ancak her türlü fütuhât fikrinden vazgeçmekle ve bu suretle kazanılan ve milyonlarca insanın ruhlarında derin yaralar, elem ve iztirap izleri bırakan arazileri iade etmekle; şiddet ve tecavüzle bozulan hudutları tekrar tayin ve tanzim ve tarihî adaletle, hakka karşı yapılan haksızlıkları tamir eylemekle olur. Bu kabil hissiyat; milletlerin ruhunda sükûnet, salâh, huzur tesisinde mühim bir âmil olur ve bundan başka suretle de siyasî sükûnet ve müvazene tasavvur edilemez ve beklenemez.

Binaenaleyh menbainı insanlardan alan kuvvetler de müvazene tesisi için, yalnız siyasî protokollarla değil; medenî bir çok küçük milletlerin millî felâket addettikleri siyasî haksızlıkları da gözden geçirmekle, işe başlamak zaruridir.

Kanaatımıza göre bu muvazenenin diğer bir şartı da; her devletin müvazene için karşısında siyasî, iktisadî demografik noktai nazardan mukabil diğer bir kuvvetin bulunması lâzımdır.

Karşılıklı denk kuvvetler ne kadar fazla olursa müvazene tesisi imkânı da o derece fazla olacaktır.

İktisadî, ırkî, millî mahiyetteki menfaatları ve beynelmilel muvazeneye bağlı umumî menfaatları göz önünde bulundurarak hükümetlerin demografik kuvvetlerini tesbit çok mühim ve yüksek bir iştir. Bunun tahakkuku için milletlerin zihniyetlerinin ilerlemiş olması lâzımdır.

Binaenaleyh cemiyetin yüksek menfaatlarını koruyacak, ona yüksek fikir ve hareketlerde rehberlik edecek beşeri bir cemiyetin teşekkül etmesi veya dünyanın ileri gelen milletleri arasından idare edici bir sınıfın vücut bulması lâzımdır.

Hiç bir millet; yalnız kalamadığına ve diğer ırk ve milletlerin de kendisi gibi hareket ettiğine emin olmadıkça, umumî menfaat dolayısıyla nüfus mikdarını, tesbit edilen hadler dahilinde muhafaza etmeyeceğini işaret etmeğe lüzum yoktur.

Medenî bir millettten, beşeriyetin yüksek menfaati için doğum mikdarını tahdit etmesini istemek ve medeniyetçe geri diğer ırk ve milletleri bu hususta serbest bırakmak ve bu medenî milletin bıraktığı hak ve menfaatlarını bunlar tarafından alınmasına müsaade etmek haksız aynı zamanda faydasız ve manasız bir şey olur.

Binaenaleyh demografik tahavvüllerin müstakbel seyrü hareketini tanzim etmekten ibaret olan içtimâî tekâmül idealini tahakkuk ettirmek için beynelmilel bir anlaşma, bir muvazene lâzımdır; yani beşeriyetin yüksek menfaati için her hükümetin asgarî ve azamî nüfus mikdarlarını tesbit edilmesi icap eder.

Bundan sonra, eğer bütün hükümetler veya bunların büyük bir ekseriyeti nüfuslarını; menbalarının bolluğuna, vaziyetine göre hali müvazenede tutmağa çalışacak olurlarsa, o zaman cemiyeti beşeriyede büyük bir medeniyet menfaati tahakkuk etmiş olacaktır.

Beşeriyetin yüksek ve hâkim menfaatından da; onun fikrî, maddî, içtimâî sahalarda mümkün olduğu kadar umumî bir refaha mazhar olmasını kastediyoruz.

Bu gayeye müteveccih mesaî, kütlelerin mütemadiyen artan ve tatmin edilmesi lâzımgelen ihtiyaçlarını, ve bu maksatla girilen sert ve şidetli mücadeleleri düşünerek; her hükümete, millete, ırka nüfus mikdarının azamî ve asgarî hadlerini tesbit etmek lüzum ve zarureti, asrî cemiyete kabul ettirecektir. (Yeter ki o zamana kadar, birçok nesillerin ağır mesaisi mahsulü olan bütün bu medeniyet, içtimâî

bir tufan ve musibet karşısında batmasın. Bunu tasavvur etmeğe bile cesaret edemiyoruz).

Eğer bir milletin ve hükümetin, istikbalde bu müvazeneyi tahakkuk ettirmeğe kâfi kuvveti yoksa o zaman diğer milletlerin kendisine tefevvuk edecekleri tabiidir. Bu vaziyet ve manzara karşısında nüfus meselesi ve siyaseti ırkların en hayatî bir meselesi olacaktır.

Hali hazırda bu mesele yeni doğmuştur; ancak az bir zamanda tehditkâr bir vaziyet ve ehemmiyet kazanacaktır.

Binaenaleyh ulûmu içtimaiyenin; asrî cemiyetin tekâmülü safhasında geçireceği demografik siyasetin büyük meselelerini, vaktinde tanınması lâzımdır.

Bu meselelerden biri; ferdî menfaatlerle ırkın menfaatlerini telif edecek çare ve tedbirler bulmaktan ibarettir.

Asıl mesele şudur:

Nüfus harekâtının oldukça uzun bir zaman için cemiyetin, ırkın, milletin, medeniyetin menfaatlerine yani cidden yüksek umumî menfaatlara uygun bir vaziyet ve istikamet alması nasıl temin edilecektir? Tabiri diğerle: Nüfusun hali hazırdaki marazî hal ve vaziyeti ile mücadele için ne gibi tedbirler almalıyız?

Bu meselelerin tamamen hal edilmesi tahakkuk edinceye kadar; beşeriyet çok sert ve çetin imtihanlar, acı felâketler geçirecektir.

İçtimâî ihtilâller, çok nüfuslu kıt'alarda nüfus kütlelerinin uyanması hareketleri de, bunların müjdecileri, keşşâflarının işaretleridir. Bununla beraber bu husustaki acı tecrübelerin ve hayatî menfaatların beynelmilel demografik müvazene hakkındaki tereddütleri ve batıl fikirleri ve bu müvazene aleyhinde vücade gelen teşekkülleri ortadan kaldırması pek muhtemeldir.

Belki bugünlerden henüz uzaktayız; ancak yukarıda zikrolunan menfaatların beşeriyeti bu mesele ile müstacelen meşgul olmağa mecbur eylemesi de muhtemeldir. Her ne olursa olsun ilmin vazifesi; davanın, meselenin hakikî mahiyet ve çehresini keşfetmek ve onu tarif eylemektir.

IV

16 - Bundan evvelki bahislerde istikbalin umumî menfaati için böyle bir ihtiyatın ve bütün beşeriyet için böyle nâzım bir teşriki mesainin lüzum ve zarureti ve imkânlarını izah etmeğe gayret eylemiştim.

Eğer bu keşiflerimiz bir gün teyyüt ve tahakkuk ederse bu âmilî; arz üzerindeki milletlerin kuvvetleri arasındaki nisbetleri tayin eden âmiller meyanında ehemmiyet ve şümülü yüksek bir âmil olarak ortaya çıkacaktır.

İrkin idamesi hayatî vazifeleri için; müstakbel cemiyete ve onun âzalarından her birine umumî menfaata (bilhassa beşeriyete olduğu kadar milletin, ırkının yüksek menfaatına) uygun bir vaziyet alınması emir edilebilmelidir.

Medeniyet hususunda terakki eden beşeriyet er, geç böyle bir müdahalenin lüzum ve zarureti tanıyacaktır. Esasen biz bunu muhakkak addediyoruz. Demografik hareketlerin cemiyetin, milletin, ırkın menfaatlarına gayrı müsait bir istikamet almasından şikâyet edenler, tahteshuurlarının derinliklerinde daha şimdiden bu lüzum ve zarureti hissetmeğe başlamışlardır.

Millî istikbal, her ailenin çok çocuk yetiştirmesini istemektedir. Bu hususta halkı ikna için vatanî propagandalar yapıldığı ve yapılmakta olduğu malûmdur.

Romenlerin bekârlara vergi tarh ettiğinden, günümüzün asrı tedbirlerine varıncaya kadar, çocuk yapmamak veya bir çocuk yapmak sistemi ile mücadele edilmiş aynı endişe ile hükümetler de müdahalelerde bulunmuştur.

Diğer taraftan, Maltüşçülerin de fazla tevellüdat aleyhinde propaganda yaptıklarını görüyoruz.

Bütün bu temayül ve hareketlerde vasıtalı tedbirlere müracaat edilmektedir ve bunların neticeleri de keşfedilmez, şüphe ve tereddütle doludur.

Esasen alınan bütün bu tedbirlerin kuvvei müeyyidesi de yoktur.

Binaenaleyh eğer idealin ehemmiyetle mütenasip müeyyideler arayacak olursak bunları beşeriyet; terakki, menfaat

ve kaygusile ergeç tesbit edecektir; ancak bunları, şimdiye kadar demografik siyasette kullandığımız propaganda, teşvik ilâ... gibi vasıtalı tedbirlerden, silâhlardan daha müessir, daha emin olanlarından intihap etmeğe mecburuz.

İyi bir şekilde teşekkül eden ve demografik bir tekâmüle doğru teveccüh eyleyen bir idarenin, medenî beşeriyetin terakkisinde mühim bir âmil olacağı söylenebilir.

Demografik tekâmülün büyük gayesi, bir kere açık bir surette taayyün ve tarif edildikten sonra bu gaye; bir taraftan nüfus artmasının umumî menfaate uygun bir mikdar ve nisbette olmasını temin edecek diğer taraftan da; nüfusun şiddetli ve anî azalmasına ve aynı zamanda fena ve gayri sıhhî yerlerde nüfus artmasına da mani olacaktır.

Bu gayeye vusûlün, arzu edilen bu neticeyi istihsalin nasıl temin edileceği meselesi bilinemez, kestirilemez.

Demografik siyasette arzulanan neticelere vusul için umumî menfaatlerin emrettiği bu müeyyideleri, şimdiye kadar hiç bir hükümet ve cemiyet asla kullanmamıştır.

Mazide birçok hükümetlerin, cemiyetlerin demografik saha ve siyasette mühim ve takdire değer hareketlerde, teşebbüslerde bulundukları malûmdur.

Aile teşkil etmek, çocuk yapmak lâzımgeldiği zaman ferdi; yüksek millî menfaatleri, şahsî ve anî menfaatlere tercih etmeğe karar verdirmek için iktisadî, içtimai, cezaî mahiyette bir çok vasıta ve tedbirlere müracaat edilmiştir. Bütün bunlar bilvasıta çare ve tedbirlerdir. Bunlardan istifade edilmediği, muvaffakiyetler elde edilmediği söylenemez; ancak bütün bu tedbirler; istatistiğin vereceği kat'î neticeleri temin edemezler.

Tarih bu hususta girilmiş büyük tecrübeler kaydetmektedir; fakat bunlarda da daima noksan olan nokta; arzu edilen demografik neticelerin elde edilmesini temine müsait müeyyidelerin bulunmamasıdır.

Demografik tekâmül hususunda Kovadis meselesini ortaya atarken gayrı ihtiyari diğer bir mesele ile de meşgul olmağa sevk edilmiş oluyoruz ki o da: İstikbal için arzu edilen siyasî ve içtimai inkılâba cevap verebilecek demografik ne-

ticeler temini için (meşkûkiyet müvacahasında) alınacak kuvvei müeyyide meselesidir.

Burada, demografik siyasetin zecrî ve İktisadî tedbirlerden yani tevellüdat istatistiklerinin meydana çıkardığı fenalıkların önüne geçmek için alınan vasıtalı tedbirlerden bahsetmek istemiyoruz; ancak istikbalin demografik siyaseti için müessir teminatı münakaşa etmeği ve tevellüdat sahasında arzu edilmeyen vekayii menedebilecek, biyoloji ve istatistiğe müstenit mümkün olan kuvvei müeyyideleri tetkik eylemeği arzu ediyoruz.

Eğer bir hükümet içtimaî veya siyasî, iktisadî tedbirlerle gayelerine vasıl olursa onun için mesele yok demektir.

Fakat son tahlilde - lüzum ve ihtiyaç halinde zecrî tedbirlerle - demografik sahada muayyen bir netice istihsal etmek ve her ailenin istenilen miktarda çocuk yaptığını bilmek mevzuubahstır.

Cemiyetten gelecek böyle bir kuvvei müeyyide; arzu edilen riyazi ve biyolojik neticeye vusül için lüzumu kadar çocuk yapmağa aileleri icbar etmekten ibarettir.

Tabiri aharla eğer içtimaî, veya siyasî, iktisadî tedbirler; ferdi anî ve şahsî menfaatin, hodbînliğin fevkine çıkarmağa ve ailede umumî menfaatin talep ettiği miktarda çocuk yapmağa ve beslemeğe kâfi kudret ve kuvvette değilse o zaman hükümetin, cemiyetin matlup çocuk mikdarının tedricen elde edilmesi için zecrî tedbirler alması lazımdır.

Zarurî olan tevellüdatı yani her ailede muayyen miktarda çocuk yapılmasını temine müsait kuvvei müeyyide meselesini nazarî olarak tetkik ederken bu hususta maddî teklifler yapmağı asla kast etmediğimizi kaydetmek mecburiyetindeyiz; binaenaleyh bu mevzu hakkındaki izahatımızı düşünülen kuvvei müeyyideleri talep eden bir teklif mahiyetinde telâkki edilirse aldanılır.

Bizim teklif ettiğimiz, istediğimiz şey; mümkün olduğu takdirde asrî cemiyette menafii umumiyenin talep ettiği miktarda tevellüdatı tabiri aharla her ailede bu tevellüdata tekabül edecek miktarda çocuk yapılmasını temin edecek zecrî vasıta ve tedbirlerin bulunmasını tetkik eylemektir.

Asrî nüfus ilminin, demografik siyasette vasıtasız kuv-

.....

vei müeyyideler aramaktan ibaret olan bu mesele ile, meşgul olması hakkı hatta vazifesidir.

Bu kabil kuvvei müeyyidelerin tesisi nazari olarak mümkün olduğuna göre hali hazırda bunların tatbiki muvafık olacak mıdır? Meselesi ortaya çıkmakta ve bu noktada davanın yeni bir safhasını teşkil etmektedir.

Günümüz efkârı umumiyesinin hükümetin; ferde çocukları mikdarını tesbit hususunda hakimane emirler vermesi fikrini kat'iyetle reddettiği malûmdur.

Bazı memleketlerde (meselâ İtalyada, Fransada... ilâ tevellüdatın kâfi mikdarda olmasına yani normal aileye efkârı umumiye büyük ve hayatî bir ehemmiyet vermektedir.

Tevellüdatı çoğaltmak için sarf edilecek mesaî ve enerji, yapılacak iktisadî ve içtimaî tazyik ne kadar ziyade olursa olsun bu hususta kuvvei müeyyide olmadıkça bu baptaki mesaî ve tedbirler hakikatta yarıyolda kalacaktır.

Binaenaleyh demografi nazariyesi yeni imkânlar meselesini tetkik etmek vazifesile karşılaşmaktadır.

- Bitmedi -

Yazan:

CHARLES BALASU

Macaristan İstatistik Cemiyeti

İkinci, reisi, Budapeşte

Üniversitesi Profesörlerinden

Türkçeye çeviren:

Selim SABİT

İstatistik Umum

Müdür muavini

Kadınların Devlet memuriyet- lerinde istihdamı

İki başlı kazanç¹

Cumhuriyetimizin mümeyyiz vasıflarından biri de kadına hürriyetini vermesidir. İstibdattan kurtulan, peçeden sıyrılan, kafes arkasından çıkan kadın hayatını kazanmak yoluna girmiştir, iptidaları gayet mahdud olan faaliyeti sahasını genişleterek Devlet memuriyetini kabul etmiş, yahut hususî müesseselerde vazife almıştır.

Kadının çalışması meydana bir kaç türlü mesele çıkardı. Bunlar, kadının bizden çok zamanlar evvel faaliyete başladığı müterakki muhitlerde salâhiyetkar kimseleri işgal eden bu meseleler hakikaten enteresandır. Bu itibarla aşağıdaki makale mütalea ve tettebbua şayandır.

1 — Kadınların çalışması tâbirinden burada anlaşılan mana, evli yahut bekâr - keزالik dul yahut boşanmış - kadınların Devlet veya komün hizmetinde istihdam edilmeleridir. İki başlı kazanç imtiyazına mazhar addolunanlar, bir idare şubesinde veya bir umumî teşebbüste çalışıp ta karı veya kocadan biri, yahut onlarla birlikte yaşayan ana ve baba veya kardeş ve hemşireler, keزالik bir iş yapmak suretile hayatlarını kazananlardır. -Bu is, ister müstakil bir iş olsun, ister devlet veya komün veya bir ticarethanenin memuru sıfatile yapılmış bulunsun. - Munzam bir kârlı iş yapan memurlar, memur, müstahdem veya amele sıfatile ken

¹ Doktor Leinigruber'in verdiği raporun hülâsası.

dilerine tediye olunan maaş veya ücretten, yahut devletin veya komünün eski memuru olmak cihetile kendilerine verilen tazminattan başka, muayyen vazifeleri haricindeki munzam mesailerinden dolayı bir irada malik olanlardır.

II Yapılan tahkikat.

1 — İsviçre konfederasyonda «Kanton» ve «Komün» lerde istihdam edilmekte olan kimselerin miktarı 156,000 tahmin olunmaktadır. Bunların 23,000 - 24,000 ni kadındır. Devlet hizmetindeki kadınların % 90 nı bekârdır. Bu miktar «Kanton» ve «Komün» lerde % 85-88 raddesindedir. Bugüne kadar yapılan tahkikattan istidlal olduğuna göre, karı ve kocadan her ikisinin devlet hizmetinde müstahdem bulundukları haller, umumiyetle farz ve tahmin olduğundan daha azdır. Karı ve kocadan birinin -umumiyetle erkeğin- devlet veya «Komün» memuru olduğu ve diğerinin hususî bir san'atta -müstakil olarak veya memur sıfatile- meşgul bulunduğu, yahut ana ve babanın ve oğul veya kızın hep beraber devlet hizmetinde meşgul olduğu haller daha çok gibidir. Umumî şayiye göre, devletin veya komünlerin filen müstahdem olan veya müstahdem olmadığı halde maaş ve muhassesat alan ve munzam bir kazançları bulunan memurların miktarı, çok fazladır. Bununla beraber devletin salâhiyetdar daireleri bu bapta pek az vak'adan malûmatadırlar.

2 — Ekseriyetle, devlet hizmetlerinde veya umumî teşebbüslerde müstahdem kadınlar daktilo işlerinde veya kalemin ehemmiyeti daha az işlerinde meşguldürler. Federal idarede kadınlar, posta gişelerinde, telgraf ve telefonda, Federasyon demiryollarının mevkiîlerle geçitlerinde, veya nihayet askerî atölyelerde veya mühimmat fabrikalarında da -ki hizmetleri hususî san'atlarda çalışan kadınların hizmetinin aynıdır- istihdam olunmaktadırlar. «Kanton» ve «Komünler»de, kadınlar -fazla olarak- muallim, hastabakıcı, çocuk mürebbiyesi gibi hizmetlerde veya ev işlerini gördükleri bazı müesseselerde istihdam olunurlar. Kadının ka

bul şartları, hizmet raporları ve muhassasatı, umumiyetle, az çok erkeğinkine benzer.

Hesap zincirine giren başlıca (iki başlı kazanç — Double Gain) halleri şunlardır:

Karı veya kocanın aynı zamanda devlet memuru olduğu halde erkeğin yahut kadınların umumî teşebbüslerde çalışmaları. Karı veya kocanın hususî bir san'atta -müstakil olarak veya memur sıfatı ile- meşgul olduğu halde erkeğin yahut kadınların umumî teşebbüslerde çalışmaları. Kendilerde bir arada yaşayan çocukları -veya bir tanesi- hususî bir san'atta çalıştığı halde baba ve anaların umumî hizmetlerde çalışmaları; baba veya anaları devlet memuru olduğu halde, onlarla birlikte yaşayan çocukların umumî bir teşebbüste çalışmaları; hususî bir san'atta çalışan ana ve babaları ile bir arada yaşayan çocukların umumî bir teşebbüste çalışmaları; bir ev halinde yaşayan ve içlerinden bir çokları devlet veya «Komün» hizmetinde bulunan, yahut biri devlet memuru olan ve biri yahut diğerleri hususî bir san'atta meşgul bulunan kardeş ve hemşireler.

Filen müstahdem olanların kâr getiren munzam faaliyetlerine gelince: Bundan maksat, bazan, devlet veya «Komün» hizmetinde bulunanlar, yani bütün zamanlarını İdarei umumiyeye vakf ve tahsis etmek mecburiyetinde olup vazifelerine muhassas maaşı tamamilen alanlar ve, bazan, munzam bir vazifeden başka bir iş görmeyenler, yani tenzil edilmiş bir maaş yahut ücretten başka bir şey almayanlar ve bu suretle vakitlerinin ve mesailerinden bir kısmından istifade etmeğe mecbur ve mezun olanlardır. Tekaüt maaşı alan kimseler için -bunlar meyanında yalnız aylık veya yıllık bir irat alanları değil, tek tazminattan (meselâ tasarruf sandığına yatırmış oldukları meblâğdan) başka bir şey almamış olanları dahi sayıyoruz- munzam vazifeler ifası hakkı, esasen tekaüde sevk tarihile tediye edilen irat veya tazminat tarihine bağlıdır. Kârlı bir munzam vazife almak halleri ekseriya şunlardır: Bir veya aynı memur tarafından

mesai saatleri esnasında yahut, kısmen, serbest saatleri zarfında -her vazife için mutad yahut nizamden muayyen olan maaş veya ücreti tamamen almış olduğu halde- müteaddit devlet hizmetlerinin ifası (Vazifelerin İctimaî) ; devlet veya «Komün»e mensup bir memurun, aynı zamanda, teşriî icraî yahut adli bir idarenin azasından bulunması; bir şirkette ücret mukabili olarak hizmetler kabul edilmesi; bir memurun gerek nizamden muayyen olan hizmet saatleri esnasında ve gerek bu saatlerin haricinde, hususî bir san'atta, ücretli olarak, çalışması; zirai, sınaî, Industrielle yahut ticarî bir teşebbüsün ilâveten işletilmesi, İlmî veya sınaî — Artistique bir sanat yahut mesleğin icrası; bir teşebbüse muvakkaten ve filen iştirak olunması; gizli çalışma — Sehwarzerbeit ve esnaflıkta, ticarete yahut diğer serbest san'atlarda az çok gizli her nevi faaliyet, kâr maksadile odalar icarı, pansiyon işletmek ve saire.

3 — Umumiyetle, devlet hizmetlerinde kadınların istihdam edilmesile fena tecrübeler yapılmış değildir. Aradaki nisbet gözedilmek şartile, kadınların çalışması erkeğin çalışmasından aşağı değildir. Hatta bazı işlerde, erkek arkadaşlarından daha çok iktidar ve dirayet göstermişlerdir; buna mukabil, diğer bazı işler için hesaba alınmalarına imkân yoktur. Bununla beraber, kadınların umumiyetle erkeklerden ziyade rahatsızlıklara ve hastalıklara maruz bulundukları, artık kudretleri kalmamak hasebile, vaktinden evvel tekaüde şevkleri icap edenlerin miktarı erkeklerinkinden çok yüksek olduğu tesbit edilebilmiştir.

Devlet veya «Komün» memurları tarafından iki başlı kazanç sahasında ve kârlı bir faaliyeti munzamma bahsinde henüz maddeten hiç bir şey tahakkuk ve tesbit edilmiş değildir. Bu türlü tahkikatın mevzuu, her şeyden evvel, umumî teşebbüslerde sây ve vazifelerin ifası üzerine yapılan tesir ile aile hayatı üzerine -meselâ evin intizamında, çocukların terbiyesinde ve sairede ihmal gibi- yahut sây mukavelesi ve hususî san'atlarda rekabet üzerine yapılan tesir olacaktı. Birinci nokta hakkında salâhiyettar daireler, şim-

diye kadar müellim bir hâdise olmadığını söylüyorlar. Memurlar tarafından yapılan iki başlı kazanç veya kârlı faaliyeti munzammanın aile hayatında ne dereceye kadar ziyan husule getirdiğinin ve bu kazanç ile faaliyetin işsizlik üzerine ve hususî san'atlarda kazançtan mahrumiyet üzerine ne gibi inikaslar hasıl eylediğinin tayinine imkân yoktur.

4 — Kadınların devlet. veya «komün» memuriyetlerinde istihdamları prensibi aleyhine, şimdiye kadar hükümete hiç bir şikâyet vâki olmamış gibidir. Bilâkis, memurlar nizamnamesine ait Federasyon kanununun Parlamentoda müzakeresi esnasında, bazı kadın teşkilâtları, kadının, İdarei umumiyede erkek ile aynı hizada olarak istihdam edilmesine dair talepler dermeyer etmişlerdir. Bundan başka, reyler, kadınların mesaisine dair umumiyetle, ve kadınların umumî idare ve teşebbüslerde istihdamları hakkında ayrıca, bir taraftan, kadının muhtelif devletlerdeki hukukî vaziyetine göre, ve, diğer cihetten, kadın rekabetinin erkek işi üzerinde az çok kendini hissettirdiği muhitlere göre, yahut nihayet hiç tefrik etmeksizin bütün mesleklerle girmek hususunda kadının sarfettiği emeklere mukabil ihtiyar olunan noktai nazara göre ihtilâf ederler.

Ona mukabil, «kanton» ve «komün» idarelerine ve hattâ Federasyon hükûmetine iki başlı kazanç hakkında bazı şikâyetler vaki olmuştu. Bu şikâyetler, karı ile kocanın aynı zamanda umumî hizmetlerde kullanılmaları usulünün ilgasını, yahut hiç olmazsa bu sahada daha büyük bir ihtiyat ve temkin ibrazını isteyen bazı şahıslar yahut İktisadî şirketler tarafından vâki oluyordu. Ana ve baba ile çocukların yahut kardeş ve hemşirelerin aynı zamanda istihdamları daha âz itirazı mucip olmuş gibi görünüyor; yalnız miktar itibarile az olan bazı haller, müstesna olarak, itiraza uğramamıştır. Bu haller de bir memurun oğul veya kızının devlet veya «komün» hizmetine kabulü, bazı kimselerin fikrine göre, himaye maksadile vâki olmuş olması halleridir.

Bu son zamanlarda, devlet memurlarının munzam va

zife yapmaları keyfiyeti bir çok intikatlara sebep olmuştur. Hem amele muhitlerinde, hem patronlar arasında bir takım itirazlar yükselmiştir. Bu suretle, meselâ, İsviçre San'at ve hîrfetler birliği« Federasyon» ve «Kanton» ve hattâ bazı «komün» hükümetleri nezdinde teşebbüsatta bulunmuştur. Kezalik (Bern) Kantonu san'atlar birliğinin son Nisan ayındaki bir kararını da zikrederim. Mösyö Schmid ve Anliker de devlet veya «komün» mamurlarının - ister fiilen müstahdem olsunlar, ister müstahdem olmayıp yalnız muhassasat almış bulunsunlar - iki başlı kazanç ile meşgul olmalarını protesto etmektedirler. Bundan başka, bir kaç aydan beri, umumî teşebbüslerdeki memur ve müstahdemlerin munzam mesailerı aleyhine halk muhitlerindeki itirazın şiddetlendiği hissolunuyor.

5 — Bazı idareler kadınların, prensip itibarile, devlet memuriyetlerinde erkeklerle aynı hakka malik olduklarını beyan ederler. Bazıları ise kadınların umumî vazifelerden hariç görmeği tercih ederler ve nihayet diğer bazıları (yani ekseriyet) kadınları ehemmiyeti az olan bazı kalem işlerinde ve sairede kabul etmek mütaleasındadırlar. Maamafih, ahvali hazırada âmmenin fikri para kazanamamaktan mustarip bir adama (hususile bir aile babasına), mümkün olduğu surette, müennes cinsin bir namzedinden ziyade, rüçhan verilmesi lâzım geldiği merkezindedir.

İki başlı kazanç bahsine gelince: Karı ile kocadan biri devlet veya «komün»e ait bir idare yahut bir teşebbüste memur olduğu halde, onların her ikisinin kârlı bir iş yapmaları hemen her yerde bir sui istimal hâdisesi gibi telâkki olunuyor. Müteaddit yerlerde, bir takım kanunî şerait bu ihtimali birdenbire defederler; diğer bazı yerlerde, tayin hakkını haiz olanlar, bir memurun zevci veya zevcesi tarafından vâki olan teklifleri sadece bilmemekle iktifa ederler. Genç (reşit) çocuklar veya esasen devlet yahut «komün» memuru olan kimselerin kardeş veya hemşireleri hakkında daha az şiddetli davranılmakta, bunlar tarafından

vâki olan hizmet teklifleri diğer hizmetlerin teklifleri gibi telâkki olunmaktadır.

Hâlen hususî san'atta hüküm sürmekte olan işsizliği nazarı itibare alarak, hükûmet, kendi memurlarının kârlı bir vazifei munzamı ifa etmesini iyi bir gözle görmemektedir. Bu vazifei munzamı asıl vazifei Tesmiyelerine ne kadar az zarar vermek istidadında olursa olsun. Bazı idareler, kârlı bir vazifei munzamı ifasını kendi memurlarına şiddetle menederler; bazıları buna müsaade eyler, fakat bu takdirde alâkadarlar, esasen merbut oldukları dairenin veya tayin hakkını haiz olan makamın müsaadesini istihsal etmeğe mecburdurlar. Söylemeğe hacet yoktur ki munzam bir faaliyet ifa edebilen memurlar munzam bir vazifeden başka işi olmayanlardır. Tekaüt maaşından istifade eden kimseler her yerde kârlı bir iş yapabilirler; bunun için müsaade almağa mecbur değildirler. Maamafih, aldıkları irat, her vakit, tenzilâta tâbi tutulmaktadır.

III — Raportörün şahsî mütaleası berveçhi âtidir:

A: Kadınların çalışmasına taallük eden hususatta her ne kadar, umumiyet itibarile, kadının tabîi vazifesi kendisini kârlı bir faaliyete çağırıyor ve kadının ancak tabiatına uygun ve mülâyim olan meslekleri yaparak pek güzel ahlâkî haysiyetlerini (ev iktisadı, giyim, kuşam ve saire gibi) bu mesleklerde inkişaf ettirebilmesi lâzım geliyorsa da, şimdiki siyasî ve iktisadî şerait, bir çok ahvalde, kadının umumî hizmetlere kabulünü icap eylemektedir. Şurası nazarı itibare alınmağa şayandır ki, bu bütün genç kızlar her vakit bu mesleklerde yer bulamazlar, bunlar için istenilen şeraiti haiz değildirler; Devlete ve «komün» lere ait idare ve teşebbüslerde kadının muvaffakiyetle yapabileceği bir çok vazifeler vardır ki bunlar kadına erkekten ziyade yararış ve kadının tabiatına ve haysiyetine asla nakise getirmez.

Lâkin - Bazı istisnalardan başka - Devlet ve komünler hizmetlerine yalnız bekâr kadınlar kabul olunmalıdır;

evli kadınlar ise bu hizmetlere alınmamaktadır. Bunun da içtimâî ve iktisadî bazı sebepleri vardır: Karı ve ana her şeyden evvel evindir, çocukların ve ailenindir; koca da evi beslemek vazifesile mükelleftir. Evli kadın kâr getiren bir faaliyet icra etmekle erkekleri ve genç kızları kazançlarından mahrum kılar.

İdarede meşgul olan kadın, prensip itibarile erkeğinkine müsavi bir (ücret = rémunération) almalıdır. Eğer sây ile nizamen ve kanunen lâzım olan maddî ve akli kabiliyetler, mes'uliyet ve derece itibarile vaziyet aynı olursa. Şayet maddî ehliyet ve kabiliyet en büyük haleti maraziye yahut diğer bir takım âmiller ücret hususunda farklı bir muamele ifasını icap ederse iş değişir ve bundan hiç kimse gücenmez. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, burada bahse mevzu olan nokta, bir takdir meselesidir. Fakat, derece itibarile vaziyeti ve kendisine teveccüh eden vazifeler erkek meslekdaşıninkilerine muadil olsa bile, bir genç kız bu meslekdaşından daha az ücret aldığından bahs ile bihakkın şikâyet edemez. Çünkü sâyin yalnız ücret için nazarı itibare alınmaması, aynı zamanda hayat pahalılığının ve aile şeraitinin de hesap edilmesi iktiza eylediği meçhul değildir.

Bundan başka, İsviçrede, devlet ve «komün» ler memuriyetlerinde bulunan kadınlar, başlıca hayatlarını kazanmağa mecbur olan -ve yaşamak hakkını haiz bulunan- genç kızlardan terekküp eder. Ekseriya, kadınlara tevdi olunan vazifeler, erkeğin istidat ve kabiliyetlerine asla tevafuk etmeyen, yahut erkeğe kâfi bir irat temin eylemeyen, yahut nihayet ona devamlı bir hoşnutluk vermeyen vazifelerdir. Mamafih kabul etmek icap eyler ki, hali hazırda hüküm sürmekte olan ezici işsizlik hasebile, az ücretli ve daha ziyade mihaniki olup devlet ve «komün» lerde kadın personele taallûk eden talî derecedeki bir işi görmeğe ve bu

suretle kendi maişetini ve ailesinin hayatını temin etmeğe razı olacak kimseler birden fazladır.

B: Hiç olmazsa bir umumî bir idare veya teşebbüste müstahdem olan karı ve kocanın iki başlı kazancı, prensip itibarile memnu olmak ve koca ile karının aynı zamanda devlet veya (komün) hizmetinde bulunmasına bilhassa müsaade etmemek icap eder.

Mamafih iki başlı kazancın kat'î surette men'i gösterilmiş değil gibidir. Koca devlet memuru olduğu surette bile bazı ahvalde karının istihdamı haklı görülebilir. Karı ve kocadan birinin yahut ana ve baba evinde oturan çocukların iktisadî faaliyeti, umumiyet itibarile, şüphesiz tecviz olunmak lâzımdır. Eğer idarenin menfaati karı ve kocanın aynı zamanda istihdamlarını kat'iyen müstelzim olursa; devlet memuru sıfatile kocanın istisnaen almakta olduğu maaş az miktarda bulunursa; hastalık veya aile içinde baş gösteren talisizlik sebeble kadın ve çocuklardan birisi yaşamak için ufak tefek bir şey kazanmak mecburiyetinde kalırsa; bir kimse yalnız munzam vazifeler yapmakta ise, yani günün veya senenin bir kısmında devlet yahut (komün) hizmetinde bulunur. Ve yahut büsbütün şahsî bir vazife ile mükellef olmaz. Ve binaenaleyh yalnız tenkîh edilmiş bir ücret alırsa. Bundan başka, aile azasından bir ikincisinin de kârlı bir iş ile meşgul olmak mecburiyetinde kaldığı bir takım ahval vardır ki bunlar nadirdir. Ve memurların ücreti, pek şiddetli olan istihsalâta göre ücret vermek prensipine göre değil, ihtiyaca göre ücret vermek, aile ücreti vermek sistemine müstenit olduğu takdirde bu ahval daha çok azalır. Vakıa bu son sistem hâlen Federasyon idaresinde ve (Kanton) ile (Komün) lerin ekserisinde tatbik edilmektedir. Lâkin henüz kâfi, ve memnuniyetbahş telâkki edilebilecek bir şekil ve derecede değildir.

Maamafih, ekser ahvalde, karı ve kocayı iki başlı kazanca tahrik ve teşvik eden âmil, zaruret değil gibi görünüyor; asıl âmiller daha ziyade hodbinlikten doğanlardır. İmdi, salâhiyettar memurlar, bahusus şu buhran zamanlarında hüküm sürmekte olan umumî işsizliğe bakarak, böyle bir suiistimale karşı hiç bir zaâf göstermeksizin harekete mecbur olurlar. Evli kadının -yukarıda işaret edilen müstesnalardan sarfı nazar- hiç bir umumî idarenin (Federasyon, Kanton veya Komün idaresinin) hizmetine giremeyeceği prensipinin tatbikine (bu prensip, böyle bir idarede çalışan bekâr bir genç kızı, evlenmekle, o idareyi terketmeğe mecbur kılacaktır.) mahal olup olmadığı ve bazı ahvalde, bir memurun karısını hususî san'at ve ticaretle bile bir iktisadî faaliyette bulunmaktan her hangi bir suretle menetmek dahi mümkün olup olmayacağı suali varidi hatır olur. Mamafih, alınacak tedbirler, karı ile kocanın her ikisinin aynı umumî idarede müstahdem bulunmaması ile, ve fakat, meselâ, birinin konfederasyon veya bir (Kanton) ve diğerinin (Komün) idaresinde meşgul olması ile ekseriya mudiliyet kesbeder. Kezalik, karı ve kocadan biri hususî bir san'atta çalıştığı zaman, iki başlı kazancı menetmek daha zordur. Mamafih bu hâdisе bazan daha az itiraza uğrar ve daha muhik görülür; hattâ istikbal için bir tedbir yerine geçer. Hali hazırda gelince: karı ve kocanın aynı zamanda filen bir kârlı iş yapmalarını kayıtsız ve şartsız sureti umumiyyede men etmek ekseriya sert ve adalete mugayir olur: Memur ve karısı vaziyetlerini ahval ve şeraite göre tanzim etmişlerdir; ihtimal, ki çocuklarına yüksek bir tahsil vermektedirler, yahut kolayca anlaşılabilir bir takım taahhütlere girişmişlerdir ki, bunların istilzam ettikleri masrafları ancak ikisi de birer kazanç sahibi olurlarsa karşılayabiliyorlar; demin bahsettiğimiz memnuiyet tatbik olunursa derhal müşterek iratta oldukça mahsus bir azalma husule gelecektir ve bu azalma, icabı takdirinde, onlar için, her vakit hak ve insaf üzere ve hakkaniyetle teklif edilmeyecek, bir takım, tah-

didatı (hatta çocukların terbiyesine müteallik hususatta bile) istilzam eyleyebilirler.

Baba veya anadan başka bir oğlun da kezalik devlet memuru olması keyfiyeti başka suretle olup gidiyor. Devlet veya (Komün) memurlarının oğul ve kızları, maişetlerini temin etmek mecburiyetinde bulundukları cihetle, hayatını kazanmağa mecbur olan her fert gibi, yaşamak ve umumî mansıplara geçmek hakkını haizdirler. Onları diğerlerinden daha az iyi bir muameleye tâbi tutmak hakkaniyete uymaz. Bir devlet memurunun oğul veya kızı olmak, camianın hizmetlerine kabul edilmek hususunda müsbet, menfî hiç bir tesir yapmamalıdır. Şu kadar ki akrabaperverlik (= népotisme) tehlikesini bertaraf etmeliyiz.

Ebeveynlerle bir arada olmayarak, müşterek bir evde oturan kardeş veya hemşirelerin iki başlı kazançlarından bahsolunamaz; Çünkü bu müşterek ev ancak zahirî bir mahiyettedir. Binaenaleyh, onlar arasında devlet (komün) hizmetindeki meşguliyetleri için akrabalık rabitalarını nazarı itibare almağa mahal yoktur; onlar artık birbirine temamile yabancı kimseler gibi nazarı itibare alınır.

C: Filen müstahdem olan memurlar yahut tekaüt maaşı almakta bulunanlar tarafından munzam bir kârlı iş yapılması da, prensip itibarile, kezalik memnu olmak lâzım gelir. Fakat şunu da itiraf etmek icap eder ki, bazı ahvalde, bir kimse munzam bir meşguliyet aramak hakikî zaruretinde bulunabilir. Devlet veya (komün) memur, müstahdem yahut amelelerinden birinin aldığı maaş veya ücret, yahut eski bir memura verilen malûliyet maaşı veya tazminat maişetini gereği gibi temine kifayet etmemesi yahut bir felâket ve idbarın neticesi olan fevkalâde masrafları, bahusus kalabalık bir ailenin ihtiyaçlarını tatmin etmek ıztırarında olunca, tesviye mecburiyetinde kalması bu ahval cümlesindendir.

* *

Karı ile kocanın iki başlı kazançları (ve bahusus üç

retler) hakkında söylenmiş olan şeyler evli bir adamın yaptığı munzam faaliyet hakkında da söylenebilir. Tekaüt maaşı alan memurlar için, her şey onların iradına bağlıdır. Çünkü irat, tekaüde sevk tarihinde verilen maaş esasına ve hizmet senelerinin adedine göre hesap olunur, imdi vaktinden evvel tekaüde sevkolunan bir memur, bahusus yalnız bir tazminat aldığı surette, aldığı tekaüt maaş ile iktifa ederek isten çekilemez. İşte bu memur için munzam bir faaliyet icrası hakkı kabul olunmak lâzımdır. Çünkü kendisi hâlâ çalışmağa mukteldir. Kezalik bütün gün veya bütün sene umumî hizmette müstahdem olmayan, bilâkis muvakkaten istihdam edilen ve, bu itibar ile, mahdut bir ücret alan kimseler için dahi munzam bir faaliyet icrasını menetmek mevzu bahis olamaz. Filhakika, bu adamlar iratlarını ekseriya munzam bir faaliyet icrasile arttırmak mecburiyetindedirler. Kezalik, taahhüde giriştikleri yani memuriyete alındıkları sırada san'atlarını resmî hizmet haricinde dahi ifa etmek (meselâ bir Üniversite Profesörünün haricte hekimlik yapması gibi) hakkını muhafaza eden ve ücretlerin tesadüfen tenzil olunmasına muvafakat eyleyen kimseler ile vazifeleri tamamen şahsî olmayan ve mesailerinin bir kısmını aileleri efradından bazıları veya bir takım yabancılar vasıtasile ifa edebilenler hakkında da aynı hal caridir.

Mücbir sebeplerden yahut mevcut şerait veya âdattan doğan bir halden neş'et eden vak'alar müstesna olmak üzere, maaş ve ücretle müstahdem umumî memurların büyük bir kısmı, alenî veya gizli olarak, kâr getiren başka bir iş te yapmaktadırlar, ve bunu zaruret icabile değil, hemen daima «Egoism» in ilham ettiği avamilerin tesiri altında yaparlar.

Bu türlü sebeplerle yapılan, fakat ziraî olmayan bir munzam faaliyete karşı şiddetle mücadele etmek muvafık olur. Çünkü, böyle munzam bir sâyin, memurun resmî faaliyetine ekseriya zarar verebileceğinden sarfı nazar, bu memurlar bu veçhile şimdi ekseriya nadir olan kazanç imkânlarını ilga yahut tenkis etmekte ve hususî san'at ve hır-

fette ve serbest mesleklerde çalışan vatandaşlarının kazanç vasıtalarını ellerinden almaktadırlar. Bu da o muhitlerin meşru menfaatlarını ihlâl etmekte ve gerek müstakil olarak, gerek ücret mukabilinde çalışan bir çok eşhasın mevcudiyetlerini tehdit eylemektedir.

Birinci gruba taallük eden meselede, bazı umumî memurların san'at ve hırfet ve küçük ticaret sahasında giriştikleri bu türlü faaliyet, fazla olarak, küçük teşebbüslerin ve orta haldeki san'at ve ticaret sınıflarının zevalini kolaylaştıracak mahiyettedir. İmdi, perakendecilerin, içtimai bakımdan muhtariyeti ve istiklâli haiz küçük san'atçıların adedini yavaş yavaş azaltmak, medenî bir devletin temelini zayıflatmak demektir. Bundan başka, devlet veya (komün) memurlarının kendi namlarına veya başkaları namına dükkânlar, tamirhaneler, ticaret evleri yahut lokantalar işletmeleri, emtea depoları açmaları, acenta olmaları ve sipariş almaları, sanayia müteallik işleri sipariş üzerine yahut ikametgâhlarında yapmaları, istihlâk kooperatif, şirketleri tesisine veya bunların idaresine iştirak eylemeleri ilh. «Yaşamak ve yaşamağa bırakmak» mebbeine ve san'at ve ticarete tesanüde mugayirdir. Ve hepsi bundan ibaret te değildir. Hususî san'atta çalışan ücretli kimseler, ilim adamlarına ve müstakil sanatkârlara, devlet veya (komün) memuriyeti haricinde bir faaliyette bulunanlara yapılan rekabet kezalik, her ferdin kendine terettüp eden vazifeleri ifa ve bu suretle mevcudiyetini temin eylemesini istilzam eden tabiî hal ve vaizyete hâlel iras etmektedir. Muhtelif tetkikattan istintaç olunabilir ki şimdiki halde ticarî mesleklere mensup bir çok kimselerin, içinde bulundukları kararsızlık vaziyeti kısmen umumî memurların yaptıkları rekabetin eseridir. Bu memurların bazıları, gizli bir sâye teşebbüs ile yahut munzam diğer kârlı bir faaliyete girişmekle, senede vasatî olarak, maişelerini binlerce frank radesinde arttırmış olurlar. Bundan zarar görenler (müstakil ve ücretli kimseler) buhranın kendilerini şiddetle musap kıldığı şu anda, sabit ve mukannen ve umumiyetle haddi kifayede

.....

bir maaş: olanlar ve normal ücretlerden daha az ücretle çalışanlar tarafından kendilerine karşı yapılmakta olan rekabetin aleyhine tedbir alınmasını bihakkın talep etmektedirler.

Sui istimallere karşı müessir ve neticepezir olacak bir suretle mücadele, ancak bir şekilde olabilir. O da umumî bir memurun yapacağı her nevi kârlı munzam faaliyeti, onu tayin eden zatın mütekaddem müsaadesine muallak tutmaktır; söylemeğe hacet yoktur ki, bu zaruretin tatbiki ancak az çok muntazam bir munzam kazançtan bahsolunacak ve bu kazanç mühim olmakla beraber hususî olarak bir iş yapanlar için değil, belki hususî san'at ve ticarete yahut serbest mesleklerle mensup, yahut malî bir ehemmiyeti haiz işlerle meşgul kimseler için hakikaten bir rekabet teşkil edince faydalı olur. Şüphesizdir ki memurlara müsaade verecek olan makam son derece ihtiyat ile hareket etmeğe ve memurun, yukarıda sözü geçen istisnâî haller haricinde kârlı bir munzam faaliyetle meşgul olacağını asla kabul eylememeye mecburdur.

D: Kadının umumî idarede ve umumî teşebbüslerde istihdamı meselesinin, karı ve kocaların iki başlı kazancında ve yukarıda işaret ettiğimiz manada munzam bir iktisadî faaliyetin, maddî bir cepheden ziyade, ahlâkî ve siyasî bir ehemmiyeti vardır. Filhakika bu meselelerin memnuniyetbahş bir hal suretine iktiranı, ancak adalet maddelerinde hikmeti hükümetin münasip olan geniş mikyasta nazarı itibare alınması şartına bağlıdır.

ALİ KEMALİ

Bilecik valisi

—

Memur nedir ve kimdir?

GİRİŞ

Memur nedir ve kimdir? Meselesi o derece çok münakaşa edilmiştir ki şimdiye kadar hallolunması lâzım geliyordu. Fakat henüz memuru kat'î surette tarif etmek imkânı maatteessüf hasıl olmamıştır. Günden güne mevzuun alâkadar ettiği muhit genişlemekte olduğuna nazaran bu işi yeniden tetkik etmek hiç te faidesiz değildir. Mamafih bu âne gelinceye dek kimsenin cevap vermediği bu سوالin cevabını muayyen şekilde vermeğe kadir olacağımızı iddia ediyoruz zannetmeyin. Yalnız bugüne kadar memur meselesinin göze çarpmamış olan noktalarını aydınlatmağa çalışacağız.

Memur nedir ve kimdir? Sualine evvelâ iki cepheden cevap tedarik edilebilir. Bir kerre umumî vazifelerde kullanılan muvazzaf ve ücretli memurlar nazarı dikkata alınarak memur nedir ve kimdir? Suali sorulur. Bu suretle haricen onların sıfatını tahdit edecek hakikî bir tarif meydana çıkarılmak lâzım gelir.

Fakat bu suale cevap vermeden evvel de diğer bazı suallere cevap vermek mecburiyeti olmaktadır; bir adama hangi hukukî şartlara itibar edilerek memur denilebilir? Hükümet idaresi ile memur arasındaki rabitanın hukukî şekli ne vaziyettedir? Bu şekil bir ecirin mal sahibine olan rabitasından ne suretle ayırt edilebilir? Bu suallerle meselenin içinden izahına teşebbüs edilmiş demektir. Binaenaleyh sade memurluğun hududu çizilmekle iktifa edilmeyecek, memurluk sıfatının bütün manasile neye delâlet ettiği araştırılacaktır; o halde memur nedir ve kimdir?

İşte bizim asıl ehemmiyet verdiğimiz nokta budur. Lâkin mevzuumuzu tamamen tahlile başlamazdan evvel meselenin ilk haricî safhasını da muhtasaran tetkik etmek arzusundayız.

I.

Bir kere memurla ecir arasında kat'î bir hat çizerek on-

ları yekdiğerinden ayırmak kabil değildir. 1900 senesinde Mösyö Nezard'te neşrettiği umumî vazifelere ait hukukî nazariye» namındaki eserinde bunu söylemekte idi. Çünkü bu tarifi yapmak için neye istinat edeceğiz; maaşa mı? Hayır, çünkü maaşsız memurlar da mevcuttur. Tayin şekline mi? Hayır. Çünkü haklarında kararname ve saire yapılmadan seçilen memurlar da vardır. Devlet şûrası bu suretle tayin edilmiş olanları da memur sıfatile tanımaktadır. O halde memur sıfatını umumî vazifelerde yalnız emretmek salâhiyetini haiz kimselere mi vereceğiz. Bu vaziyette hududu son derece daraltmış ve devlet hizmetinde iktidar ve liyakatlerinden teknik malûmatlarından istifade edilmekte olan bir çoklarını memurluk sıfatından hariç bırakmış oluruz.

Keza Mösyö Rive de 29 Nisan 1922 tarihli tetkikatında da aynı neticeye vasil olmakta bu hususta kat'î bir tarif bulamamaktadır. Mösyö Rive diyor ki: «Müşkülât şimdiye kadar memurun tarifinde muayyen bir şekil kabul edilmemiş olmasındadır. Bir takımları bir adama memur denilebilmek için onda bazı esaslı şartların içtima etmesini lüzumlu görmektedirler, bu şartlar: hizmetin mütemadiliği, maaş, tekaütlük dar veya geniş bir salâhiyet sahasında hüküm sahibi olmaktır. Diğerleri ise hududu daha ziyade tevsi ederek memurluğu devlet namına emir vermek, kumanda etmek salâhiyetini haiz herkese teşmil ediyorlar.

Fakat gerek temyiz mahkemesinin, gerekse devlet şûrasının bu husustaki mukarreratı meydana vazih bir tarif çıkaramamaktadır. 1886 senesi Teşrinievvelinin 30 unda Temyiz mahkemesinin Cinayet dairesi memur kelimesinden su manayı isithraç ediyordu: «Memur kendilerine herhangi bir ünvanla bir hizmet tevcih olunan kimselerdir. Fakat bu hizmetin ifasının nizam ve intizamı umumî ile alâkadar olması ve ünvanının hükümet kuvvetini temsil etmesi lâzımdır.»

Bu tarif o kadar geniştir ki Devlet hizmetinde bulunan herkese memurluk ünvanının teşmiline sebep olacağı gibi onları hususî sinâi müesseselerdeki ecirlerden güçlkle ayırabilecek bir katiyeti haizdir.

Devlet şûrası ise bunu tamimle aksine olarak memurluk sıfatını pek mahdud kimselere hasretmemektedir.

Asrı hazırdaki müelliflere göre memurun vaziyeti

(devamlı) bir rabıta (daimî) bir kadro ile izah olunmaktadır. Bunda gerek makamın gerekse hizmetin (sabitliği) kast olunuyor ve bu iki şart memurluğun esasını teşkil ediyor. Makamın tevcihi meselesi bunlardan bütbütün ayırıcıdır. Bu, bir, (şekil) işidir.

(Sabitlik) memurluğun kat'î bir tarifi mahiyetini alıyor. Memuru idareye rapteden münasebet muvakkat değildir. Şu veya bu sebepten dolayı muayyen veya usule tabi bir mühlet neticesinde katedilmesi ihtimali yoktur. Memur idarenin müfarekat kabul etmez bir cüzüdü. Tabîî şekilde bu meslekte tekaüt edilinceye kadar kalacaktır.

Fakat tekaütlük hakkı memurlukla ecirlik arasında gayri kabili ret bir delil gibi gösterilemez. Bu, ancak efkârı umumiyede ve memurların nazarında bariz, bir fark süretinde telâkki edilir. Ancak bu hakla beraber devamlılığı umumî vazifelerin vasfı olarak gösterilebilir. Memuru tarif için şekle ait vasıflardan istifade olunamaz.

Yukarıda Devlet Şûrasının memurun tavsifi hakkında kabul ettiği tarifi gördük: O, devamlı bir makamı devamlı surette işgal eden herkesi memur telâkki ediyor, kendisinin tayin kararname veya fermanına sahip olup olmadığına bakmıyor.

Gitgide umumî vazifeler arttığı cihetle memurların adedi de çoğalıyor. Medeniyetin terakkisi ihtiyacatin fazlalaşması demektir. Binaenaleyh umumî ihtiyaçlar da artıyor. O ihtiyaçları tatmin etmek icap ediyor. Devlet de buna gayret ediyor. Haricî müdahale ve dâhilî intizamdan sonra adalet ihtiyacı kendisini gösteriyor, vatandaşların okutulması, nakliyat işleri, içtimaî sigorta ilâh gibi meseleler memurların adedini fazlalaştıran sebeplerden başlıcalarıdır.

Diğer taraftan Hükümetin yeni memurlar almasına rağmen eski memurlarından vazgeçmemesi de memur adedinin artmasında mühim bir âmil oluyor, Devaire ücretle alınmış yardımcı memurların gayesini ise bir makama geçmek ve bir unvan almak teşkil ediyor.

Memurların adedinin artmasının üçüncü bir sebebi ise umumî harpten evvel vilâyet, komimin müstahdemininden bir kısmının memur sınıfına geçmeleri için yapılan kanunlar ve kanun layihalarıdır. Umumî harp bu teşebbüslere bir fa-

.....

sıla vermişti. Fakat 1920 den itibaren faaliyetin tekrar başladığını görüyoruz.

Memurluk sıfatında yekdiğerile itilâf etmesi müşkül iki unsur aşikâr surette göze çarpmaktadır. Bazı hususî vaziyetler istisna edilecek olursa memurun devlete ve yahut umumî vazifelerle olan rabıtası iradidir. Yani memur olmak istediğı ve hükümet te kendisini o memuriyete almaya rıza gösterdiği için memur olmuştur. İşte bu hususta tetkikatımız devam ettiği müddetçe (mukavele unsuru) namını vereceğiz. Fakat diğer taraftan da memur hükümete nazaran daha dun bir mevkidedir. Onunla müsavi vaziyette değildir. Ne tayin olunacağı gün, ne de memuriyetinin devamı müddetini hükümetle karşı karşıya geçip münakaşa edemez, istediğı zaman istifa etmek te elinde değildir. Hizmetinin kendisine tahmil ettiği mecburiyetleri terfiine ve taltifine ait şekilleri, bundan diğer suretle edeceği istifadeleri kanunlar ve nizamnameler tayin etmektedir. Fakat bu nizamnamelerin ve kanunlarında daima tadil edilmek ihtimalleri mevcuttur ve memur bu tadilât karşısında memuriyete girdiğı andaki şeraite ve yahut o zamandan beri iktisap ettiği hukuka istinaden mütalebatta bulunamaz. İşte buna da (kanunî ve nizamî unsur) diyoruz.

Müşkülâtı mucip olan bu iki unsuru telife çalışmak hususudur. Muhtelif devirlerde yetişen müellifler bu iki unsurun birinden birini nazarı dikkate almadan meseleyi halle çalışmışlardır. Bazan, memuru, hizmet mukavelesi akteden bir şahıs gibi göstermişler bazan da mukavele unsuru hiç mevcut değilmiş gibi yalnız kanunî ve nizamî unsura istinat etmişlerdir.

Mesele derin tetkik edilecek olursa her iki tarafın da haklı olduğu görülür. Çünkü bugün her iki şekilde de memur mevcuttur. Bir kısmı tıpkı hususî müessesattaki gibi bir mukavele aktetmiş şekilde makamlarını işgal etmektedirler. Bir kısmı da sırf nizamî ve kanunî esasata istinat ederek hizmet sahibi bulunmaktadırlar.

O halde memurları evvelâ iki kısma ayırmamız lâzım

gelir gibi görünür. Birinciler daha ziyade hususî müesseselerdeki ücretli memurlara benzerler. İkincilerse derece derece yükselerek hükümeti temsil eden bir mevkie irişmiş olanlardır. Fakat bu da istenilen vüzüh ve katiyeti temimi edemez. Zoraki bir taksim olur.

Zaten memurun vaziyetini izah için ya mukavele unsurunu, yahut ta nizamî ve kanunî unsuru ele almak icap eder. Bunların ikisini birleştirmek, yahut ta ayrı ayrı birer esas ittihaz ederek iki türlü memur mevcuttur, demek doğru değildir.

Eğer mukaveleyi nazarı dikkate alacak olursak bunu beriki tarafın hakkı kanunîlerine nazaran münasebatın devam ettiği bütün müddet zarfında kat'î hürriyetlerini muhafaza edebilecekleri tarzda hukuku medenîye icabatından bir mukavele addetmemiz lâzımdır. Hukuku medenîye icabatından bütün mukavelelerde ise şahsî irade mukavelenin mevzuundan daha kuvvetlidir ve mukaveleyi aktedenlerin arzusu nizam ve intizamı umumiye riayet esasından başka bir gayeye münatif olmaksızın mevzuun esasını teşkil ve iki tarafa mütekebil mecburiyetler tahmil eder. Binaenaleyh bu şerait dahilinde memurla hükümetin münasebatında mevcut kanunî ve nizamî esasları bu mukavele ile telif etmek kabil değildir, denebilir.

Yalnız burada mühim bir nokta daha mevcuttur. Mukaveleyi sade hukuku medenîye icabatından olan mukaveleler şeklinde telekki etmemiz mecburi midir? Bu mukavelenin mevzuunu esas telâkki ederek şahsî iradeyi ikinci plâna atacak bir nazariye tasavvur etmek mümkün değil midir? Bu tasavvur klâsik hukuku medenîye mefhumlarından çok farklı olarak mukaveleyi yapanları birbirine bağlayan mecburiyetlere ait vaitleri onların arzularının fevkinde addedecek bir şekilde olmakla beraber neticede gene onların iradesine muallâk bir hale gelmekte ve bu tarz da mukavelesine göre değişebilecek bir şekil arzuetmektedir. Son felsefî hukuk tetkikatına nazaran hak için hukukî neticelerin husul bulması hususunda sarfolunan irade tezahüründen maada esas kabul edilmemektedir. Meselâ mübadele olunan eşyanın kıymetlerinin yekdiglerine müsavî olması meselesi itibarile hukukî bir mahiyet arzutmekle beraber mübadelenin yapı-

labilmesi için akdın beriki tarafın arzusu neticesi tamam olması icap eder. Keza izdivaçta ta iki tarafın arzusuna muallak olan mukavele aktedilmekte ve bu suretle hukukî bir vaziyet tehaddüs etmektedir.

Devletin teşekkülü meselesinde de neden bu hususlar cari, olmasın. Umumî vazifelerin ifası işinin de kanunî ve nizamî esasları zannolunduğu gibi, mukavele unsuru ile mütezat bir vaziyette tecelli etmeyebilir. Yekdiğerile mecz olup karışarak bir unsur haline gelebilir. Evet, umumî vazifelere ait mukavelelerde mevzuun irade ve arzu üzerine bariz bir tehakküm ve tekaddümü görülür. Fakat aynı zamanda umumî vazifelerin icap ettirdiği esasatla birlikte hakkaniyet esası da gözetilir. Bu suretle bir müvazene husule getirilmek istenilmesi afakî esasattan şahsî esasata geçilmesini ve mukavelede irade ile arzunun istiklâlini temin eder. Bu, zannetmeyin ki sade felsefî bir nazariye olarak varittir. Hayır, müspet hukuk nazariyatı da bunu âmirdir.

Keza vazifelerin müddeti devamı ve evsafı itibarile mevcut olması icap eden müvazene memurun devlete karşı merbutiyeti ve vazifesindeki istikameti noktai nazarından da mühimdir. Maaş, tekaüt hakkı, rütbe ve ünvan meselelerinde olduğu gibi memura hizmetinde olan istikameti mukabilinde işgal ettiği mevki ve vaziyeti içtimaiyesile mütenasip şekilde yaşaması için de teminat verilmiş demektir. O halde hükümet memura karşı yalnız vaddettiği tarzda değil bu muvazeneyi ilelebet muhafaza etmek suretinde de bağlıdır. Harbin sonunda paraların kıymetten düşmesi ve hayatın pahalılaşması yüzünden memur maaşlarının artırılması bunun neticesi değil midir? Binaenaleyh memurla hükümet arasındaki münasebatta kanunî ve nizamî unsurlarla mukavele unsurların memurların içinde bulundukları şeraiti hukukiye dahilinde telif etmek pek te imkânsız görünmüyor. İşte bandan sonraki fasıllarda izahına çalışacağımız hususlar hep bu esasa istinat edecektir.

BİRİNCİ KISIM

Memur meselesi ne vaziyettir ?

Halihazırdaki esasat ve hukukî mevzuat

Birinci fasıl

Meslekî tetkikler

Son zamanlarda hemen her memlekette memur adedinin artmış olması (umumî vazifeler) in tarifi hususunda muayyen bir nazariye vazını müşkülâta uğratmaktadır. Çünkü adet arttıkça sınıflar da tenevvü etmekte ve bu hal memuru hükümete rapteden hukukî münasebetler noktasından umumî bir esasın bulunmasına mani olmaktadır.

Bir asrın gerek iptidasında gerekse sonlarında memur meselesine dair sertolunan fikirler, zamanlarında kıymetli ve isabetli gibi görünmekte olmalarına rağmen bir müddet geçtikten sonra bu işin arzettiği muhtelif vaziyetler karşısında ehemmiyetlerini gaip etmişlerdir.

Evvelâ hali hazırdaki fikirleri tahlil edelim: Bir çok İngiliz, Fransız ve Alman (âmme hukuku) müellifleri (hukuku medeniye) cilere ait ananelerin tesiri altında kalarak devletle memur arasında mukaveleye müstenit bir rabıta görmek istemişlerse de bu mukavelenin şeklinde katiyen itilâf edememişleridir.

Diğer bir kısım müellifler ise devletle memurları arasındaki münasebatta devlet tarafında mevcut hakimane rolden mülhem olarak büsbütün aksine mütalea yürütmüşler ve memurun tayini keyfiyetini tek taraflı bir muamele addettikleri gibi onun vaziyetini sırf nizamî ve kanunî şekilde mütalea eylemişlerdir.

Üçüncü bir mektep bu mesele için en münasip sahada yerleşmiş ve epice bir müddet muvaffakiyet göstermiş ise de son zamanlarda zeval ve inhitata uğramıştır. Bu mektebin müessisleri maruf hukukşinaslardan Berthelemy ve Nezard ır.

Bu mektep, mukavele taraftarlarına umumî vazifeler meselesinde birtakım hususiyetleri izah edememek kudretsizliğini isnat eylemektedir. Faraza maaş ve azil meselelerinde hükümet, eski kanun ve nizamnameleri tadil eden yeni bir kanun veya talimatname ile memurun mevkiini derhal değiştirebilecek bir vaziyet ihdas edebilmektedir.

Aynı mektebin mensupları mukavele meselesine aleyhtar olanların da nizamî usule büyük bir ehemmiyet vermekle mübalağaya düştüklerini iddia eylemektedirler.

AMİR, MEMURLAR VE İŞLERİ GÖRMEKLE MÜKELLEF MEMURLAR ARASINDAKİ FARK

Farkın esasları

Devlet sistemindeki başlıca esası şu fikir göstermektedir; devlet nazarları da iki şekilde tecelli etmektedir. Umumî kuvvet ve manevî şahıs. Mösyö Nezard diyor ki: «bu tarzdan sadır olan vakaların tabiatı noktai nazarından da iki türlü vaziyet tehaddüs etmektedir: Emir vak'aları, işleri görme vakaları, sonrada ilâve ediyor; «işleri gören manevî şahısla âmir salâhiyetini haiz umumî kuvvet arasındaki fark kat'î ve barizdir. Bu fark «hukuku idarenin istinat noktasını teşkil etmektedir. Hukuku idare en muğlak işlerde bile vukua gelen muamelelerin bunlardan hangisine ait olduğunu ayırabilmekte ve umumî kuvvetin işleri görme kuvvetine müdahalesine mani olmaktadır. Bu suretle «hukuku idare» de iki seri kaide vücut bulmaktadır. Bu serilerden biri «(âmmе hukuku) sahasında kalmakta, diğeri ise (hukuku hususiye) sahasına intikal etmektedir.» Fakat umumî vazifeler idari mahiyeti haiz olduğuna göre aralarında bir tefrik muamelesi yapmak ancak bir mantık işi olarak telâkki edilebilir. Memurlar arasında emir etmeleri itibarile umumî kuvveti temsil edenler, yani âmir memurlar mevcut olacağı gibi devletin menfaatına tealluk eden muamelâtı ifa eden manevî şahıslar da yani işleri görmekle mükellef memurlar da bulunabilir.

* * *

.....

Âmir memurlarla, işleri görmekle mükellef memurlar arasında, mukavele vaziyeti ile nizâmî ve kanunî vaziyetler arasındaki farklar derecesinde mühim bir fark mevcuttur. Âmir memurlar umumî kuvveti temsil eden yani mevkilerinin birer siyasî cephesi de mevcut bulunan memurlardır, valiler, vali muavinleri, umumî kâtipler, müstemlekât valileri, siyasî mümessiller, hâkimler, zabıta memurları.

İşleri görmekle mükellef memurlar: şube ve büro şefleri, nezaret memurları, belediye ve vilâyet memurları, belediye kâtipleri, mühendis ve mühendis muavinleri, yol memurları, posta, telgraf, telefon, şimendifer memurları ilâh.

II. Âmir memurlar

Âmir memurların adedi azdır ve miktarları sabit kalır. Evvelce de söylediğimiz veçhile bunlar emir ve kumanda salâhiyetine sahip oldukları gibi bazı meselelerde karar vermek hakkına da maliktirler. Fakat umumî kuvvetle münasebetleri ne derecededir? Evvelâ onu tespit etmek icap eder. Mösyö Nazard diyor ki: «bunlar kuvvetin bizzat kendisidir. Kuvvete vekâletleri mevzuu bahs olamaz:»

Memurların zaten iki türlü salâhiyetleri ve iki nevi hakları mevcuttur. Biri kendi namlarına tatbik olunur, öteki de bir diğerrinin hesabınadır. Birinciler bizatihi kuvvet, İkinciler ise o kuvvete vekâlet şeklinde addolunmaktadır.

Loyslau diyor ki: «vekâlet bizatihi âmme hakları sahasında bulunduğu halde onun icrası hukuku hususiyeden madut ve vekâlet aynı zamanda temsil keyfiyetini de mütezammındır. Vekil, asil namına yani kendisine temsil hakkını vermiş olan zat hesabına hareket eder. Büyük hatalar müstesna olmak üzere onun mesuliyeti, âmirinin mesuliyeti sahasında dahildir. Amirine itaate mecburdur. Aldığı emirlerin kanuna mutabık olup olmadığını tetkike ve âmirile münakaşaya hak ve salâhiyeti mevcut değildir, iradesi münfeil şekilde kalır. Eğer vekil kendi fikir ve kararı ile hareket etmek isterse çok defa asilin fikir ve kararı onunkini feshederek yerine kaim olur. Amirin vefatı, memuriyetin hitamı, vekâlet edenin istifası yahut mafevk kuvvetin onu azil etmesiyle vekâlet biter.

Vekâlet fikri ekseriya şu şekilde tekemmül eder: Gerek başta hükümdarın, gerekse bir reisicümhurun mevcut bulunduğu hali hazır hükümetlerinde umumî kuvvet yukarıdan aşağıya doğru temadi eden bir vekâletle temsil olunur. İntihap neticesi millet, vekâleti teşriî kuvvete verir. Teşriî kuvvet onu icraî kuvvete ciro eder. İcraî kuvvet te bunun muhtelif memurlarına bahşeyler.

Fakat fazla merkeziyet mevcut olan hükümetlerde memurlar ve idarî meclislerin karar vermek ve kendi kendilerine hareket etmek kuvvet ve salâhiyeti yoktur. Onlar ancak aldıkları emirleri icradan başka bir şey yapamazlar, işte bu tarzı hükümet vekâlet meselesini en iyi temsil eden bir şekildir.

Mamafih, bu tarz uzun zaman devam edemez. Hâdisatın sürüklenmesile gitgide bir ademi merkeziyet doğmaya, bazılarında bizatihi kuvvet temerküz etmeğe başlar. Bunlar da intihap usulile teşkil olunmuş birtakım meclisler veya hükümet tarafından naspedilmiş memurlar olabilirler. Binaenaleyh intihap ve tayin meselesinde artık bir vekâlet manası kalmaz. Memuru, kendisi tayin edene tamamille merbut bir şekilde bırakmaz. Vakıa o yine âmirine itaata mecburdur. Lâkin bu bir aklî ve mantıkî itaat olur. Kanuna muhalif emirleri yapmasını istilzam etmez. Eğer kendisinininkinden yüksek bir makam ona gayri kanunî emirler verecek olursa memurun ona muhalefet etmesi ve riayet eylememesi vazifesi icabatından madut olur. Yaptığı muameleler, ittihaz ettiği kararlar ya kanuna istinat etmekte yahut ta hâkimiyeti milliye namına icra edilmektedir. Hükümet reisi namına değil.

Bununla beraber bu memurun salâhiyet sahası çok defa âmirinin salâhiyet sahasından farklıdır. O, ancak umumî kuvvetten, haiz olduğu dereceden fazlasına vekâlet edemez. Fakat mafevklerde, kendi maiyetlerindeki memurların kararlarını kanuna muhalif oldukları takdirde yahut diğer bahanelerle reddedebilirlerse de kendi kararlarını onların yerine ikame edemezler. İkame ettikleri takdirde kanuna muhalif bir vaziyet almış telâkki edilmeseler bile salâhiyetlerinin hududunu tecavüz etmiş addolunurlar. İşte bunun neticesi laalettayin bir memur da bizatihi kuvveti temsil eden bir vaziyete girmiş olur.

Keza, kabine buhranı neticesi düşmüş bir nazırın tayin ettiği memurun tayin kararlarını yeni gelen nazır tepdîl edemez. Onlar kendilerindeki vekâlet sıfatı yenilenmeğe hacet görülmeksizin ifayı vazife eylemekte devam ederler.

Reyi âm neticesi alınıp muhtelif makamlara tevzi olunan vekâlet meselesine gelince bugün artık bu şekil mevzuu bahis değildir. Bir çok hukuk uleması bu tarz hakkında çoktan idam kararı vermişlerdir.

Hakikatta memurun bizatihi karar vermek kuvvetine sahip olması onu kanuna yahut meşrutî esaslara istinat ettirerekten ittihaz etmiş olması fikrinden ileri gelir:

Amir memurların tayinleri keyfiyeti kanunî esasata uygun olmak şartile bir intihap şeklindedir. Devletle memur arasında umumî kuvvetin tek taraflı bir münasebeti mevcuttur. Onun ifasına mecbur olduğu vazifenin hududunun ve salâhiyet sahasını, azli keyfiyetini, yerini değiştirilmesini, muvakkaten işten çekeceği vaziyetleri, vazii kanun tespit etmiştir. Bir makam münhal olduğu zaman o makamın hakikî sahibinin yerinde kimin iş göreceğini, bazı ahvalde kısmen haiz olacağı vekâlet kuvvetini ve hangi salâhiyet hududu dahilinde kararlar verebileceğini de gene vazii kanun tayin etmiştir.

Amir memurlar hâkimiyetin bir uzvudur. Yoksa devletin yahut onun mümessilinin lalettayin bir memuru değildirler. Jellink diyor ki: «uzvun arkasında kimse yoktur. Bu devletlerin bizatihi kendisidir. Uzu ortadan kaldırılacak olursa bizatihi irade ve arzu da gaip olur. Halbuki küçük memurun arkasında diğer bir şahs daha vardır.» Amir memurların gördükleri işlerin mevzuu bizatihi kuvvetin ve hakimiyetin harekete gelmesiyle yapılabilecek şeylerdir. Mösyö Nezard diyor ki: «burada biri manevî, diğeri maddî olmak üzere iki kuvvet tecelli eder. Manevi kuvvet bizatihi cevherdir. Umumî iradenin arzusile teşekkül etmiştir. Maddî kuvvet ise umumî kuvvet şeklinde tatbik olunandır.»

Birincisi millete racidir. Ekseriyetle verilen kararlarla ifade olunur. İkincisi ise âmir memurlara aittir. Kendi memuriyet sahası dahilindeki vatandaşlara onun tarafından tatbik olunur.

Hülâsa: âmir memurun vaziyeti şu şekilde tecelli etmektedir: tek taraflı taahhüdü müstelzim şekilde tayin olunur. Mukavele ile yekdiğerine merbut olmak keyfiyeti yoktur. Kendisi hâkimiyetin bir uzvudur. Kanunî vaziyeti ona bir çok istifadeler temin etmekte ve mevkiinde durabileceği hakkında bir garanti teşkil eylemektedir. Mevkiinden emindir. Çünkü orada bulunması bizzat kanunun eseridir. Bu hakları ihlâl edecek olanlar da idari mahkemeler huzurunda mes'ul olurlar.

III. İşleri görmekle mükellef memurlar

İşleri görmekle mükellef memurlar devlet hizmetinde doğrudan doğruya şahsı manevî şeklindedirler. Kendiliklerinden karar vermek salâhiyetini haiz değildirler. Onları idareye bağlayan rabıtalara mukaveleye ve hukuku hususiyeye müstenittir. Her şahsı manevî kendi mümessilleri vasıtasile onunla bir mukavele aktederek meharef ve iktidarından müstefit olabilir, hizmetinden istifade eder. Devlet gibi diğerleri de bunu yapabilirler.

Peki amma, bu mukavelede münderiç şartlar nedir? Bu şartlar bazan kendisine verilmiş bir vekâlet sekinde, bazan onu ecir tarzında muayyen veya gayri muayyen müddet için kullanma sekinde tecelli eder. Bu ikilik hayretimizi mucip olmamalıdır. Çünkü işler çoğalıp, tehalüf kespettekçe yalnız küçük memurların adedi artmakta, âmir memurların miktarı fazlalaşmamaktadır.

A. - Devletin idare edilmesi lâzım gelen bir sahası mevcuttur. Bunu deruhte eden onun mümessilleri, onun vekilleridir. Vekâlet meselesi meccani olamaz. Vekâlet meselesinde vekil asilin emrine tâbi olduğu gibi devlet idaresinde de mafevk maiyetindeki memuru çıkarmak yahut onun mukavelesini feshetmek salâhiyetini haiz olduğu iddia edilmektedir. Fakat bu iddia fena bir zemin intihap etmiş olmak ve mafevkin rolünü tamamilde idrak eylememiş bulunmaktan ileri gelmektedir. Çünkü nazır, madunları tarafından ittihaz edilmiş kararları okuduğu sırada onları sade bir idare âmiri gözü ile değil idarî bir hakim sıfatile tetkik eder ve sade devletin değil şahısların lehine de hükümler verebilir. O iddiaya bundan güzel bir cevap olamaz,

B. - işleri görmekle mükellef memurların vaziyetini sade vekâlet meselesi izaha kâfi gelmemektedir. Çünkü bazı maddî işlerin ifasını deruhte etmiş memurların vaziyeti buna ithal edilemez, Meselâ bir şimendifer memuru hükümeti temsil etmemektedir. Onun namına bir mukavele tanzim olunamaz. Devletin vekâletini deruhte etmiş olanlardan sayılamaz. Bunun için en iyisi «gayri mahdut bir zaman için sâynı kiralama» nazariyesine dönüp gelmektir. Çünkü bu gibi memurlarla aktolunan mukavelelerin muayyen bir müddeti yoktur. İşlerin iyi yürümesini temin gayesi bunu icap ettirmektedir. Hükümet idareleri onları ancak ihtiyacı bulunduğu zaman hizmetinde tutmak salâhiyetini haizdirler.

C. - Fakat bazan bu iki nevi mukavele birleştirilerek (muhtelit mukavele) namını alabilir. Bir kısım hukuk ulemasına göre mesele böyledir. Diğer bir kısım ise küçük memurların bazıları için vekâlet meselesini, bazıları için ise sâynı kiralama şeklini kabul etmişlerdir.

(Muhtelit mukavele) fikri uzun zaman hukuk ilminin esasları arasında yer tutmuş olmakla beraber bugün ehemmiyetten düşmüştür. Zira faraza bazen devlete vekâlet, bazen de sâynı kiralama vaziyetinde bulunan bir küçük memurun mukavelesi hangisinden addolunacaktır. Hangi sıfatı galipse o sıfattan mı? O halde mukavelenin şeklini tespit eden, bu esas olacaktır. Hükümet şahsı manevîsi, hukuku hususiyede müşahhas olarak telâkki edilmiş şirketleri andırır.

Bu şirketler bir taraftan vekil ve mürahas olan müdürleri temsil ettikleri gibi, diğer taraftan da o şirketlere sâyilerini kiralamış mühendisleri, ve teknisiyenleri temsil ederler. Bu mühendis ve teknisiyenlerin müdür ve mürahaslar arasından intihap edilmiş olmasına hiç bir mâni yoktur. Yalnız sâyilerini kiralama vaziyetleri vekillik ve mürahaslık sıfatlarına galip gelmemek şartile; küçük memurların vaziyeti de tıpkı buna benzer. Mösyö Nazard diyor ki: «Hukukan devlet şahsı manevîsini temsil eden memurlar vekâlet sıfatını haizdirler. Sâyni kiralamış olanlara gelince onlar devleti temsil edemezler.

Mademki işleri görmekle mükellef memurların vaziyeti esaslı bir surette hukuku hususiyeye sahasında kalmakta ve mukaveleye müstenit bulunmaktadır, o halde bu hususta tatbik

.....

edilecek şekillerle onların hizmete alınması ve kendilerine verilecek teminat usulleri de hukuku hususiye esasatında aramalıdır. Netekim Fransada küçük memurların devlete vekâlet ve onu temsil meselesinde 1986 ıncı ve onu takip eden maddelere müracaat edilmekte, sayını kiralamak sıfatlarında ise kanunu medeninin 27 Kânunuevvel 1890 tarihinde tadil edilmiş olan 1780 inci maddesi cari bulunmaktadır.

- Bitmedi -

Yazan:
G. BICHOFFE

Türkçe çeviren:
A. HİDAYET

—————

Cihan idare hayatı haberleri

Yeni İdarî eserler

ALMAN İDARE HUKUKUNUN UMUMÎ ESASLARI

Pariste «Beynelmilel amme hukuku Enstitüsü» siyasî ilimlere ve amme hukukuna ait hali hazırdaki en mühim meselelerden bahseden kitapları neşretmek üzere bir kütüphane tesisine teşebbüs etmiştir. Bu kütüphane sade hukuk nazariyatı âlimleri için değil bu ilmin tatbikat kısmile uğraşanlar, Devlet adamları, siyasî memurlar, gazeteciler, memurlar, avukatlar için mükemmel bir menba olacaktır.

Bu kütüphanenin neşrettiği ilk kitap «Alman İdare hukukunun Umumî esasları» namındaki eserin Fransızca tercümesidir. Bu eserin muharriiri maruf İsviçre hukuk âlimi, Zürih Üniversitesi Rektörü ve Hukuk fakültesi profesörlerinden Mösyö Fritz Fleiner'dir. Mösyö Fleiner senelerden beri bu husustaki mesaisile Amerikada ve Avrupada şöhret kazanmış ve bilhassa İsviçre ve Alman amme hukukunda salâhiyet sahibi tanınmıştı, Mumaileyh dört sene evvel Almanca olarak neşrettiği bu eseri Starsburg Darülfünun doçentlerinden Mösyö Charles Eisenmann tercüme ve neşretmiştir. (Paris, Delgrave, 1933). Bu kitapta Alman İdare hukuku hakkında en mükemmel tafsîlât bulunduğu gibi asrı hazırdaki Alman İdare hayatına dair de bir çok malûmat ta mevcuttur.

Eserin ihtiva ettiği başlıca bahisler şunlardır: Umumî kısımlar dört fasla ayrılmıştır.

Birinci fasıl — Malûmatı esasiye: idare, kuvvetlerin ayrılması. Alelûmum Hukuku idare ve Alman İdare hukukunun geçirdiği tarihî tekâmül safhaları, Hukuku idare, menbaları.

İkinci fasıl — Umumî idarenin mevzuları: Devlet idaresi. Mümtaz veya muhtar idare. Yeni teşkilât tarzları.

Üçüncü fasıl — Vatandaşlar ile İdare arasındaki esaslı münasebetler: Kanunî idare, Hukuku idare münasebetlerinin umumiyet itibarile muhtevası, Hukuku idare münasebetlerinin mevzuları, amme mükellefiyetleri ve amme hukuku, Hakkın mevcut bulunmasına sebebiyet veren Devlet muamelâtı, mükellefiyetin mevcut bulunmasına sebebiyet veren Devlet muamelâtı, İdarî icbar.

Dördüncü fasıl — Hukukî himaye: Mahkemeye müracaat, İdarî mahkeme usulleri, İdare karşısında hukuku âdiye mahkemelerinin salâhiyeti, memurların mes'uliyeti, amme hukukunun tazmini.

Hususî kısımlar iki fasıldan ibarettir:

Birinci fasıl — İdare cihazı ve faaliyetleri: Umumî hizmet mefhumu, umumî hizmet imtiyazı, umumiyet itibarile devletler, İdarî menbalar.

İkinci fasıl — Vatandaşların riayete mecbur oldukları İdarî takyidat: Zabıta kuvvetleri ve zabıta kuvvetlerinin vatandaşların hareketlerine karşı vazetmiş olduğu takyidat, polis müsaadesi, umumi mecburiyeler, mükellefiyetlerin aynen ifası mecburiyetleri, umumî ceza ve vergiler.

FRANSADA KOMÜN BÜTÇESİ

Pariste Seine Belediye dairesi Şube şeflerinden Mösyö Robert Lainville, «Qu'estce que le budget communal» ismile bir kitap neşretmiştir. (Paris, Receuil Sirey) Mösyö Robert bu kitapta komün bütçesinin ne demek olduğunu pek açık surette tarif ettikten sonra onun nasıl hazırlanacağını, nasıl tatbik olunacağını da mükemmel bir şekilde anlatmaktadır.

Meselâ Mösyö Robert diyor ki:

«Komünün varidat ve masrafları umumî bir plân tertip edilmeden tanzim olunamaz. Bütçeyi yapmazdan evvel

masraf ve varidatın keyfiyet ve kemiyeti muayyen bir müddet için kat'î ve muayyen şekilde tesbit edilmelidir. Muayyen bir müddet için diyoruz, çünkü komün bütçelerinin devlet bütçeleri gibi bir sene için yapılması muvafıktır. Fazla müddetler tahminlerin yanlış çıkmasını ve kısa müddetlerde sık sık meşguliyet ve eziyeti mucip olur.

Komün bütçelerinde en ziyade ehemmiyetle nazarı dikkate alınacak mesele, toplanacak vergilerin hasılatı gayrı safiye'nin tahmini, vergiler toplanırken yapılacak sarfiyatın da masarifat heyeti umumiyesinin içine dahildir. Bundan maada fevkalâde masarifat ve saire için de bir fasıl ayrılmalıdır. Fakat bütçe bir olmalı, evvelce yapıldığı gibi muhtelif mevzular için muhtelif bütçeler tanzimine kalkışmamalıdır.

Keza vatandaşlar da komünler gibi masarifat ve varidatı tesbit edilmiş bütçelerle yaşayacak olurlarsa ailevî hayatla idarî hayat arasında sıkı bir münasebet temin edilmiş olur.

Komün bütçesi şu suretle tanzim edilir:

- 1 — Bütçeyi Belediye reisi hazırlar.
- 2 — Bütçe Belediye meclisi tarafından müzakere ve kabul olunur.
- 3 — Nahiye müdürü veya kaymakam tarafından tasdik edilir.

Belediye meclisi Belediye reisinin hazırladığı bütçede umumî menfaati esas tutarak göstereceği lüzum üzerine icap eden tadilatı yapabilir. Nahiye müdürü veya kaymakam ancak istisnâ vaziyetler dahilinde rakamları değiştirebilir.

Mösyö Robert eserin muhtelif kısımlarında bir komünün hakikî varidat menbaları hangileridir? Hakikî masarifat nelerdir? Bunlar yekdiğerile nasıl tevzin edilir? Hepsini göstermiş, eski bütçelerin sakat taraflarını işaret ederek yenilerde bu hatalara düşmekten sakınılması lâzım geldiğini tavsiye eylemiştir.

İdarî hareketler

BELÇİKA İDARÎ İSLAHAT TEŞEBBÜSLERİ

Belçika gazetelerinin verdiği malûmata göre orada bazı mühim idarî ıslahat için teşebbüsata girişilmek üzeredir. Bu husus bilhassa komün idarelerinin bazı tadilâta uğratılması suretile olacak ve komünlerin bir takım işleri nahiyelelere verilecektir. Çünkü bugün gerek muhabere gerekse nakliye vasıtalarının tekâmül etmiş olması komünlerden geniş olan nahiye idareleri işlerinin kolaylıkla görülmesini pek âlâ temin eyleyeceği ümit edilmektedir. Bununla beraber komünlerin meclisleri nahiye komiserinin kontrolü altında vergi işlerine bakmak üzere bırakılacaktır. Bu tadilât neticesi sahası pek ziyade genişleyen nahiye idareleri vücuda gelecek olursa büyüklerden küçüklere arazi verilmek suretile yeniden bazı teşkilât vücuda getirilecektir.

Siyasî veya İdarî bir takım manialara duçar olmadığı takdirde vücuda getirilecek bu ıslahattan pek mühim neticeler beklenmektedir. Çünkü eski zamana nazaran bugünkü vaziyet çok değişmiştir. Faraza evvelce bir komün veya bir nahiyenin yolları yalnız o havalide oturan insanları alâkadar ederdi. Halbuki bugün yol işi millî bir mesele halini almıştır. Sonra her tarafla telefon muhaberatının mevcut olması işlerin şimdiye kadar akla gelmemiş şekilde kolay ve çabuk halledilmesini mucip olmaktadır.

Vakıa bazıları bu hareketin komün idarelerinin bir kısım salâhiyetlerini tahdit ve bir kısım salâhiyetlerini de büsbütün ortadan kaldırması itibarile bir irtica olduğunu iddia edeceklerse de ıslahat taraftarları onlara verilecek cevapları da hazırlamışlardır. İslahat taraftarlarına nazaran geniş salâhiyeti komün idareleri teşkili bir gaye değil bir vasıta elde etmekten ibaretti ve ancak yirmi, otuz sene evvelki medeniyet seviyesinin ihtiyaçlarına tekabül ediyordu. Artık bu ihtiyaçları tatmin etmekten uzaktır. Tabî eski za-

man sanayi teşkilâtı ve küçük atelyeler gibi ortadan kalkmaya mahkûmdur. Şimdi her şeyin seri ile imal edilmekte olduğu nazarı dikkate alınacak olursa bu eski âdete ittibaa hâlâ devam etmek gülünç bir hareket olacaktı. Çünkü her idare parçasının kendi başına idaresine taraftar olmak bugün irticaın en koyusudur. Almanyada bile bu mesele pek güzel anlaşılaraq son vahdet teşebbüsleri meydana çıkmıştır.

Belçikada bu ıslahata taraftar olanlar fikirlerinin aşağıdaki esasat dahilinde tatbik olunması mütleasındadırlar.

1 — Yeniden komün vücade getirilmeyecek, bilâkis fırsat zuhurunda muhtelif komünler yekdiğerile birleştirilecektir.

2 — Komünler memurları azaltılarak mümkün mertebe küçültülecek, bir memura muhtelif vazifelerin ifası tevdi olunacaktır.

3 — Nahiye komünlerinin adedi fazlalaştırılacaktır.

4 — İşlerin mevzüleştirilmesi tecrübe edilecektir. Bu hususun tatbikine salih nahiyeler bir komisyon tarafından yapılacak tetkikat neticesi ayırt edilecektir. Aynı komisyon yekdiğerile birleştirilebilecek komünleri de tayin edecektir.

5 — Komünlerin birleştirilmesi muamelâtı en kısa bir müddet zarfında yapılacaktır.

HOLANDA MEMURLARINA DAİR BİR İSTATİSTİK

Holanda İstatistik merkezi idaresi tarafından neşrolunan istatistiklere nazaran 1929 senesinde Holanda Hükümet idarelerinde çalışan memurların miktarı 60021 idi. Bunun 52377 si evrak ve 7644 ü kadın olduğuna nazaran kadın memurların miktarı erkek adedinin % 12 sine balığ olmakta idi. Memurlardan 47360 ı devamlı vazifelerde ve 4219 u muvakkat memuriyetlerde kullanılıyorlardı. 7114 kişi ise mukavele ile hizmete alınmıştı. Memurlardan 41907 yani % 70 i evli, 18114 ü yani % 30 u bekârdı. Fakat bu adet

arasında evli kadınların miktarı ancak 162 ye baliğ oluyordu. 18114 bekâr memur yekûnunun 10633 ünü erkekler 7481 ini ise kadınlar teşkil ediyordu.

1929 senesi zarfında Holanda memurlarının senelik vasatî maaşları 2159 florin tutuyordu. Bu miktar evlilere 2392 ve bekârlara 1527 florin şeklinde isabet ediyordu. Hükümet tarafından 1929 senesi zarfında tediye olunan maaşın miktarı 123,532,804 florine baliğ oluyordu.

Holandadaki askerî memurların miktarı 1929 senesi zarfında 11435 kişi idi. Bunların 8180 i evli ve 3255 i bekârdı. Askerlerde evliler sivillere nazaran % bir buçuk fazla görünmektedir. Yeni evlilerin miktarı % 71 buçuğa yükselmektedir. Askerî memurların senelik vasatî maaşları 2268 florin tutmakta, bunlardan evlilerin hisselerine 2577 bekârın ise 1193 florini sabet etmekte idi. Bu vaziyete nazaran evli askerî memurların maaşlarının vasatîsi sivillerinkinden fazla, bekâr askerî memurların maaşlarının vasatîsi sivillerinkinden daha azdır.

A. HİDAYET

.....